ISSN 1331-9124

Blaženi Alojzije Stepinac

"Upiremo se na Boga svoga, koji nikada ne napušta one koji u Njega polažu nadu."

(Bl. A. STEPINAC, *Pismo biskupu dr. Smiljanu Čekadi,* 4.siječnja 1955.)

God. 13. (2006.) 11. listopada GLASNIK POSTULATURE Broj 3. - 4. Cijena 5 kn

U završnoj riječi na suđenju 3. listopada 1946 reče:
"U školskim udžbenicima tvrdite, protivno od svih dokaza povijesti, da Isus Krist nije postojao. Znajte, Isus Krist je Bog! Za Njega smo spremni umirati, a danas je nauka to, da on uopće nije postojao!"

BLAŽENI ALOJZIJE STEPINČE, MOLI ZA NAS!

Benedikt XVI. je hrvatskim biskupima prigodom pohoda *ad limina*, 6. srpnja 2006., istaknuo i sljedeće misli:

"Vaša Zemlja, Hrvatska, oduvijek živi u okviru europske civilizacije, te s razlogom stoga želi biti priznata kao član Europske Unije. Njena želja je, svojim ulaskom u tu ustanovu, surađivati na dobro svih stanovnika Kontinenta. Nacija će na taj način moći ući u odnos, s uvažavanjem i dijalogom, s drugim europskim narodima, doprinoseći vlastitom kulturom i tradicijom u traganju svih za potpunom istinom o čovjeku. Bitno je, zapravo, da izgrađivanje zajedničkoga europskoga doma uvijek bude utemeljeno na istini o čovjeku, oslanjajući se pri tom na načelo prava svih na život od začeća do prirodne smrti; na priznavanje duhovne dimenzije čovjeka, u kojoj se ukorjenjuje njegovo neotuđivo dostojanstvo; na poštivanje vjerskog izbora svakoga pojedinca, u kojemu se očituje neprijeporna ljudska otvorenost transcendentnome. Po ovim vrijednostima moguće je postići konsenzus i s onim koji, makar i ne pristajući uz Katoličku crkvu, prihvaća glas razuma, osjetljiv na norme prirodnoga zakona. Znam da se vi, u ovom pogledu, zauzimate zajedno sa svojim svećenicima i vjernicima. Ohrabrujući vas da ustrajete, jamčim vam potporu Svete Stolice, koja je uvijek cijenila i voljela Hrvatsku. Veze između Apostolske Stolice i vašega naroda, već učvršćene tijekom prošlih vremena, nastavile su se jačati, što dokazuje i ne tako davno potpisivanje bilateralnih Ugovora. Sveta Stolica će i ubuduće stajati uz vas te s pažnjom pratiti i podupirati nastojanja vašega naroda na putu istinskoga napretka.

Potrebno je promisliti, ipak, da ni putovi s dobrim i poželjnim ciljevima nisu bez zamki suvremenih kulturnih strujanja kao što su sekularizacija i relativizam. Stoga je nužno neumorno navještanje evanđeoskih vrijednota, kako bi vjernici mogli izbjeći te opasnosti. Slijedeći primjer i učenja velikana vaših mjesnih Crkava, mislim osobito na blaženoga Alojzija Stepinca, biskupa i mučenika, ne bojte se ukazivati na ono što naučava Evanđelje, upozoravajući na ono što mu je protivno, kako bi vaše zajednice čitavome društvu bile poticaj u promicanju općega dobra i u pažnji prema najpotrebnijima. U ovome trenutku moje misli smjeraju na obitelji s brojnom djecom, na one koji unatoč napornom radu teško žive, na nezaposlene te starije, bolesne i nemoćne. Vaša zemlja, nažalost, još osjeća posljedice nedavnoga sukoba, čiji se negativni učinci odražavaju ne samo u ekonomiji, nego i u dušama stanovnika, koji ponekad izražavaju težinu toga bremena. Budite uvijek zagovornici pomirenja i promicatelji mirnoga suživota svih građana vaše domovine, hrabreći ih na putu kršćanskog izmirenja: praštanje najprije oslobađa onoga koji ima odvažnosti udijeliti ga.

Časna Braćo (...) budite stoga velikodušni u služenju Crkvi i svome narodu, postojani u molitvi i ispunjeni žarom navještanja. S osobitom brigom pratite formiranje svećenika, vaših suradnika; budite svećenička zvanja te pozorno bdijte nad vašim sjemeništarcima. Potičem vas da u ljubavi i duhu međusobne suradnje vodite vjerske zajednice i pokrete, kako one posvećenoga života tako i laičke. Nastavite u obiteljima promicati vjernu ljubav, sklad i svakodnevnu molitvu, ohrabrujući ih u velikodušnoj otvorenosti životu. Kako ne vidjeti, zatim, važnost prisutnosti katolika u javnome životu, kao i u sredstvima društvenoga priopćavanja? I o njihovoj afirmaciji ovisi hoće li se o aktualnim problemima moći čuti glas istine."

Pjevački zbor i članovi KUD-a iz Markuševca svojom su pjesmom uzveličali imendan bl. Alojzija Stepinca predvodeći pjesmu na večernjoj sv. Misi

UREDNIKOVA RIJEČ

Suđenja "U ime naroda"

Spomen na 60. obljetnicu sudske presude zagrebačkom nadbiskupu blaženom Alojziju Stepincu stavlja pred svakog dobronamjernog čovjeka brojne upite koji se mogu sažeti u jedan jedini: "Tko ima pravo suditi u ime naroda?" Naime, takvo se pitanje u teološkom vidu opravdano postavlja imajući u vidu riječ *Svetoga pisma*, kojom Bog opominje: "Kad odredim vrijeme, sudit ću po pravu!" (Ps 75, 3).

U Jugoslaviji je nakon 2. svjetskoga rata javni život bio podvrgnut komunističkoj ideologiji, koju je nasiljem provodila i nametala komunistička partija. U poratnoj izgradnji zemlje i uspostavi građanske uljudbe djelovala je s neobuzdanom ideološkom željom obračunati se sa svakim tko nije prihvaćao njezinu ideologiju.

Posljedica toga bile su nebrojene žrtve. Premda je Partija branila govor i spomen na više od 200.000 Hrvata koje je pobila u Bleiburgu, na križnim putovima i u obračunu s "križarima", čije je postojanje i djelovanje promicala radi lakšega obračuna s neistomišljenicima, povijest ih nije zaboravila.

Prisjetimo se da je grad Zagreb bio proglašen otvorenim gradom i nije ga branila ni domobranska ni ustaška vojska, a po dolasku partizana u gradu su pobijene tisuće nevinih ljudi. Zar "narodni sud" ni danas ne zna krivca za ta ubojstva? Zar to nije bio zločin za one koji su si uzeli u ruke izricati pravdu na "narodnim", vojnim i prijekim sudovima?

Nepobitno je da je Komunistička partija Jugoslavije bila inicijator i naručitelj tih zločina. U svojoj raboti nije se libila prekriti je maskom "narodnih sudova".

U svojoj završnoj riječi 3. listopada 1946., nadbiskup Stepinac je svoga stvarnoga progonitelja pokazao ovim riječima: "Konačno da kažem par riječi i o Komunističkoj partiji, stvarnom mojem optužitelju.

Ako se misli, da smo mi zauzimali dosadašnji stav radi materijalnih stvari, krivo je, jer mi smo ostali čvrsti evo i nakon što nas se osiromašilo. Nismo protivni tome, da radnici dođu do većih prava u tvornicama, jer je to u duhu papinskih enciklika, niti što imamo protiv pravednih reforma, ali neka nam dozvole pristaše komunizma, ako je slobodno propovijedati i širiti materijalizam, da bude i nama pravo ispovijedati i propagirati naša načela. Katolici su za ta prava umirali i umirat će."

Grčevitu borbu Partije za vlast i njeno onemogućavanje da slobodno izabrani predstavnici

Sudska policija uvodi nadbiskupa Stepinca na sudsku raspravu 10. listopada 1946.

naroda na slobodnim izborima dođu na vlast, Nadbiskup je predstavio ovim riječima:

"Oni znadu dobro da su izvršili bezbrojne zločine. Oni potpuno razumiju da će oni, koji dođu na vlast, tražiti računa zašto su pobijeni toliki ljudi, koji nisu imali nikakove druge krivnje, osim što nisu htjeli komunizma. Oni znadu da bi doista pravedni sudovi, koji bi mogli doći, morali pravedno osuditi mnoge od tih vođa na teške kazne za krvave bezbrojne zločine. Odatle njihovo strahovanje i grčevito držanje vlasti u svojim rukama." (*Osvrt na komunizam u Jugoslaviji i nagađanja za budućnost*, Krašić, 14.I.1952.)

Sad kad je došlo to vrijeme, stječe se dojam da je zavladala šutnja u svim područjima odgovornih za javni život u državi, i otklanja se svaka pomisao da se prizna i kazni te zločine. Kako moraju biti ili dvolični ili nedosljedni tražitelji hrvatskoga puta u zajednicu Europske Unije, a prešućuju opomenu te iste Zajednice. Naime, Skupština Europskoga parlamenta donijela je u Strasbourgu 25. I. 2006. rezoluciju o potrebi osude zločina totalitarnih komunističkih režima, i pozvalo "sve komunističke ili postkomunističke partije da u svojim zemljama, ako to dosad nisu učinile, ponovo procijene povijest komunizma i svoju vlastitu prošlost, jasno se distanciraju od zločina počinjenih od strane totalitarnih komunističkih režima i da ih osude bez ikakvih nejasnoća".

Imamo pravo očekivati da će nositelji vlasti u Republici Hrvatskoj provesti tu odluku skupštine Europskog parlamenta.

I nadbiskup Stepinac je osuđen "u ime naroda". Tomu ćemo suđenju u ovom broju *Glasnika* posvetiti najveći prostor. Okolnosti nasilja u kojem je to suđenje izvedeno, povrjeda su prava zbog falsificiranja dokumenata i onemogućavanje davanja iskaza svjedocima obrane u prilog okrivljenoga, nisu zastrašili

Nadbiskupa.

Nadbiskup je 5. prosinca 1951. rad tih sudova opisao ovim riječima: "Tko pozna komunističko sudovanje, taj znade vrlo dobro, da je na komunističkom sudu svaka obrana iluzorna, jer, kako je rekao jedan od njihovih prvaka, 'nema čovjeka u našoj zemlji, kojega mi nismo u stanju izvesti pred sud i osuditi!' Zato im je dobro odgovorio bivši rektor Zagrebačke univerze ing. Stipetić, kojeg su strijeljali zbog tobožnje suradnje s okupatorom: 'Jest, i krave su surađivale s okupatorom, jer su davale mlijeko.'

Imajući to u vidu, odlučio sam od početka uskratiti svaki odgovor i tako sam učinio. Na svako pitanje bio je moj odgovor isti: 'Uskraćujem odgovor.' To ih je silno razbjesnilo i uznemirilo. Jedan me je od istražitelja konačno upravo molio: 'Dajte, dajte govorite, pa će Vam se vjerovati!' Kad to nije uspjelo, počeo se jedan drugi groziti: 'Ali ćete govoriti na sudu, kad dođe narod.' Taj 'narod' su plaćeni propali ljudi, koji su u prvim danima išli od jedne rasprave do druge i prema nalogu vikali na sudu: 'Živio pravedni narodni sud!' Zato sam na grožnju odgovorio: 'Neću govoriti niti na sudu, osim što budem smatrao za dobro.' I tako sam i učinio.

Kad je završen tako zvani istražni postupak, pozvao me je sudac dr. Vimpulšek pred sebe i rekao: 'Protiv Vas je državni tužilac podigao tužbu. Možete si birati odvjetnika.' Moj odgovor je glasio: 'Odbijam branitelja.' Ponovio sam zapravo isto što sam dao u zapisnik: 'Na sudu, koji ima samo da izvrši nalog komunističke partije, neću da se branim.' Nato su mi sami dodijelili dva odvjetnika."

Nadbiskup je montirani sudski postupak protiv sebe nazvao "juridičkim ubojstvom". Reče: "Ja sam po Vrhovnom Narodnom Sudu NRH 11. X.1946. osuđen na 16 godina prisilnog rada, stvarno na tamnicu u Lepoglavi, a danas na internaciju u Krašiću. Ta osuda bila je juridičko umorstvo nevina čovjeka, kao što je to shvatio sav civilizirani svijet. To je otvoreno priznala nekolicina prvaka FNRJ profesoru Ivanu Meštroviću, kad su ga došli posjetiti u Americi. To mi je usmeno saopćio prof. Meštrović, kad me je ove godine posjetio u mom zatočenju u Krašiću. Imena on zna.

Posljedica te osude, nad kojom se skandalizirao sav civilizirani svijet, bila je da je moj fizički život u roku od ovih trinaest godina, što ih provodim u zatvoru i internaciji, dospio na rub groba. Inozemni i domaći liječnici učinili su, što su mogli, da mi život produlje, ali mi zdravlja povratili nisu niti će ikada više moći. Istočili su mi dosada 34 litre krvi i točenje se i dalje nastavlja." (*Pismo sudištu u Osijeku, Krašić*, 4. prosinca 1959.)

Prisjećajući se presude i svega scenarija koji joj je prethodio, rekao je izdržavajući kaznu u Krašiću, 31. srpnja 1952.: "Proglasili me zločincem. Ali na Božjem sudu vidjet će se, da imena ratnih zločinaca drukčije glase, nego na narodnim sudovima."

Mi mu to vjerujemo. Neka toj istini u ovom broju *Glasnika* pridonesu članci, svjedočanstva pojedinih poznavatelja činjenica, fotografije i dokumenti.

Zahvaljujemo svim čitateljima koji sa zanimanjem prate zbivanja u postupku proglašenja svetim bl. Alojzija Stepinca. Zahvaljujemo na molitvama i na materijalnoj pomoći kojima se u taj postupak i Vi sami ugrađujete.

Molimo Vas, preporučite *Glasnik* svojim znancima i prijateljima. Potičemo Vas, da se pretplatite na nj, osobito to preporučujemo članovima Blaženikove "Molitvene zajednice". Hvala svim čitateljima, štovateljima bl. Alojzija Stepinca u domovini i širom svijeta, za molitve i darove, koji nesebično i velikodušno promiču glas svetosti i mučeništva kardinala Alojzija Stepinca.

Pošaljite nam ako posjedujete koju sliku iz Blaženikova života i opis Vašega susreta s njime. Žao nam je što će zbog obljetnice Blaženikova suđenja izostati neke uobičajene rubrike. Uvrstit ćemo ih u sljedećem broju.

Ne iznevjerimo ljubav kojom nas je naš blaženi Alojzije ljubio, do potpunoga darivanja Isusu i Crkvi. To nije lagano. Ali je moguće. On sam je tome dao ovo svjedočanstvo: "A koliko je nepravednih osuda palo kroz vjekove protiv Isusa u suđenju Njegovih slugu! ... Ako dakle ljudi nepravedno sude o tebi, a pogotovu ako bi se desilo ikada, da budeš sudski osuđen radi tvoje vjernosti Kristu, raduj se i veseli se, jer Isus trpi u tebi! ... A kad se s Isusom trpi, onda sve biva lako."

U Zagrebu, 14. rujna 2006.

Dr. sc. Juraj Batelja, postulator

Zahvala za suradnju

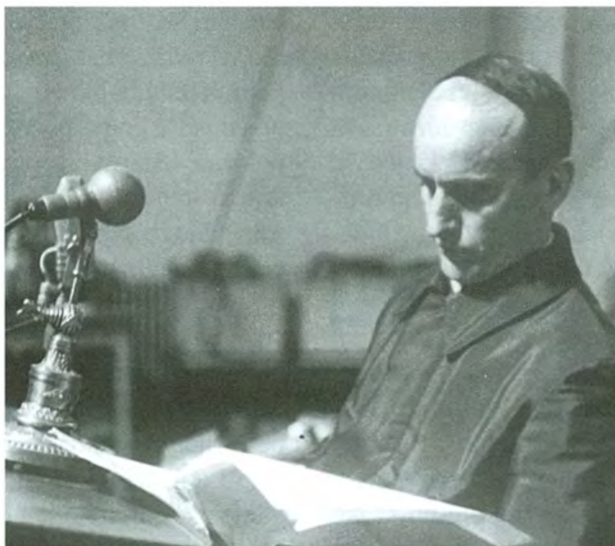
Od srca zahvaljujemo svim čitateljima našega *Glasnika* koji su nam proslijedili osobne sastavke ili članke o bl. Alojziju Stepincu ili pak dokumente pronađene u arhivima raznih ustanova, a sve sa željom da s njihovim sadržajem upoznamo širi krug Blaženikovih štovatelja.

TEOLOŠKI PODLISTAK

Piše: dr. Josip SABOL

Savjest i istina - bitne osnovice javnoga i privatnoga života

Blaženi Stepinac uzor nam je u tome kako treba ispravno shvatiti savjest, naime, da ispravne savjesti nema bez objektivne istine. Za njega je također bilo neupitno da se do objektivne istine može doći samo po Evanđelju i preko nauka Crkve. Ovaj vjernički stav davao mu je snagu i svjetlost da u najtežim danima ostane nepokolebljivo vjeran svojoj savjesti, znajući da je ona u skladu s naukom Crkve. Blaženik nam treba biti uzor privrženosti istini i savjesti. Možemo reći da su njegov život i njegovo životno djelo bogati komentar pitanja o savjesti, o istinskoj i ispravnoj kršćanskoj savjesti. Time ne mislim da kršćani imaju neku specifičnu savjest. Kršćanski shvaćena savjest vrijedi zapravo za svakoga čovjeka. Stepinca možemo ubrojiti među najsvjetlije svjedoke savjesti kršćanstva. Kada se radilo o bitnim stvarima njegove nadbiskupije, njegova naroda i konačno njegova vlastitog života, on nije gledao oko sebe ispitujući mišljenja javnosti ili određenih ljudi, nego uvijek na svoju savjest.

Blaženi Alojzije Stepinac proučava dokument kojim ga je teretio javni tužitelj. Više puta je nadbiskup zanijekao autentičnost predočenog dokumenta.

To je posve suprotno onome što danas ljudi misle o savjesti i kako se oni ponašaju kod bitnih pitanja svoga života, gdje traže savjet i na što se sve obaziru prije nego donesu odluku o svom ponašanju. Za mnoge je danas takozvano javno mnijenje važnije nego glas njihove savjesti. Mnogima je mjerilo ponašanja moda ili mišljenje ovog ili onog novinara, političara, športaša, filmske zvijezde, a ne njihova savjest. Ako se pozivaju na savjest, onda je to obično krivo shvaćena savjest, naime savjest koja je identična s njihovim subjektivnim mišljenjem, s njihovim trenutnim interesima. Savjest je za mnoge simbol njihove individualne slobode. To savjest i stvarno jest, ali ispravno shvaćena i na objektivnoj istini oblikovana i izgrađena savjest, a ne isključivo subjektivna savjest, izgrađena na apsolutno shvaćenoj individualnoj slobodi. Za ovakvu savjest nema vrijednosti nijedan autoritet, pa niti Božji niti crkveni. Svaki autoritet ovdje se smatra napadom na osobnu slobodu.

Zašto je tome tako? Zašto je bl. Stepinac drukčije osjećao? Zbog toga jer je on osobnu slobodu i savjest povezivao s najvećom vrijednotom za čovjeka i za društvo: s istinom.

Istina je središnja misao i najšira vizija bl. Stepinca. Ne bilo koja istina nego Istina naprosto, a to je Bog i njegova Riječ sadržana u Svetom pismu i čuvana i pohranjena u tradiciji Katoličke crkve. Savjest je njemu središnja točka njegova života i djelovanja zato, jer je Istina, objavljena i filozofska, bila središte njegova života i djelovanja. Kod bl. Stepinca se potpuno ostvaruje načelo da je istina ona koja oblikuje savjest, a ne obratno. Stoga se Stepinac nije mogao pomiriti s liberalizmom niti s takozvanim kršćanskim subjektivizmom. Razumije se po sebi da on radi toga najoštrije osuđuje marksistički materijalizam, koji savjest jednostavno niječe.

Ispravno shvaćena savjest nije nikada mjerilo subjekta naspram zahtjevima autoriteta u svijetu bez istine, koji živi od kompromisa između želja pojedinaca i ciljeva društvenoga reda. Savjest znači uvijek naređujuću prisutnost glasa istine u samom čovjeku. Savjest čini čistu subjektivnost bespredmetnom u susretu između srži ljudskoga bića i istine koja dolazi od Boga. Stepinac je duboko razumio situaciju u kojoj se nalazi čovjek koji traži pravi put života. Nakon traženja ili hodanja po vlastitim stazama života čovjek dolazi na onu točku, gdje može s olakšanjem priznati da od sada spoznata istina vodi njega kao svjetlo kroz život.

S tim u vezi moramo reći da biti katolik nije stvar ukusa ili subjektivnoga slobodnoga izbora ili sviđanja, nego da je to stvar istine. To svaki obraćenik osjeća najintenzivnije. Inače ne bi bio pošao putem obraćenja. Istina, koju je spoznao, sili čovjeka na obraćenje, na promjenu načina života. Duševne potrebe ili intelektualno oduševljenje igraju ovdje sporednu ulogu. Za volju spoznate istine, to mi naređuje savjest, čovjek je spreman napustiti svoju tradiciju, svoju okolinu ili domovinu, i u kraj-

njem slučaju on je spreman žrtvovati svoj život. Kod bl. Stepinca vidimo primjerno sve ove elemente. Osim toga, on je davao prednost istini pred konsenzusom i kompromisom.

Redoslijed kreposti bio je jasno određen: prije svega istina pred socijalnim mirom i tolerancijom.

Ozbiljnost povijesnoga časa traži i danas da svaki katolik zauzme u vezi sa savješću i s istinom ista stanovišta koja je živio bl. Alojzije. Idealno bi bilo da ove stavove zauzme svaki čovjek. To su stavovi koji dolikuju čovjeku kojega smijemo nazvati čovjekom savjesti. Čovjek savjesti, kojega danas treba društvo i cijeli svijet, jest onaj čovjek koji nikada neće htjeti kupiti suglasnost, ugodnost života, uspjeh, ugled, znamenitost i odobravanje javnoga mnijenja time da se odrekne istine. Poznati su veliki svjedoci savjesti u povijesti Europe, npr. Toma Moro, Newman. K njima smijemo pribrojiti i našega blaženika kardinala Stepinca. Zajedničko im je najdublje uvjerenje o poslušnosti istini po svaku cijenu. Vidimo da se ovdje pokazuju dva mjerila za prosuđivanje ispravne savjesti: savjest se ne poklapa s vlastitim ukusom i osobnim željama, savjest se ne poklapa s onim što je društveno gledajući pogodnije i korisnije, ne poklapa se s postignutom suglasnosti grupa ili stranaka po pravilima demokracije. Savjest se ne poklapa sa zahtjevima političke ili društvene moći, sa zahtjevima pluralizma ili liberalizma.

Ako je tomu tako, onda nije teško uvidjeti i ustvrditi da se naše vrijeme nalazi u toj stvari u velikom neredu. Gotovo je na dnevnom redu praksa da pojedinci i grupe postizavaju karijeru, blagostanje i položaje izdajstvom već spoznate istine. Ova pojava nije raširena samo u Europi, nego po cijelome svijetu. Baš ovo stanje svjedoči duboku krizu današnje civilizacije. Istina kao pitanje ili problem jedva se još u javnosti pojavljuje. Ona je zamijenjena s riječju "napredak", prije s riječju "socijalizam". Konkretno to znači: "napredak" je istina; sve što služi napretku istinito je. Tragika kod toga jest da je napredak time bez orijentacije i da zapravo poništava sama sebe.

Ako nema pravca, ako nema mjerila za vrjednovanje da je ovo bolje nego ono, onda sve može biti istovremeno napredak i nazadak. Sretan onaj koji je prisvojio riječi Isusove: "Ja sam put, istina i život."

SVJEDOČANSTVA

Slovenska biskupska konferencija: "Neutemeljene objede Aleša Guliča!"

Komisija za pravdu i mir Slovenske biskupske konferencije oglasila se priopćenjem u povodu nedavne izjave zastupnika u Državnom saboru Republike Slovenije Aleša Guliča o zagrebačkom nadbiskupu kardinalu Alojziju Stepincu.

Naime, Aleš Gulič, zastupnik LDS-a, na 19. redovnom zasjedanju slovenskoga Sabora 10. srpnja u svom zastupničkom pitanju ministru okoliša Janezu Podobniku u vezi s planiranim postavljanjem spomen-ploče blaženom Alojziju Stepincu nazvao je kardinala Stepinca najprije "spornom ličnošću iz II. svjetskog rata", a zatim ga opisao kao "osobu koja je u tijeku II. svjetskog rata aktivno sudjelovala s okupatorom i podupirala ustaški režim i koja ima na sebi veliki grijeh". U priopćenju slovenske Komisije za pravdu i mir ističe se kako je bl. Alojzije Stepinac bio hrabar čovjek koji je svoju odvažnost iskazivao također u odnosu prema nacističkoj, ustaškoj i komunističkoj vlasti. Osuđivao je ubijanje nedužnih ljudi i svako gaženje čovjekova dostojanstva. Bio je pravednik, čovjek vjere i potpunoga pouzdanja u Božju providnost, ističe se u priopćenju. U tekstu se dodaje kako je ime nadbiskupa Stepinca i u slovenskom narodu zapisano zlatnim slovima te se podsjeća na pomoć koju je blaženi Stepinac pružao prognanim Slovencima i slovenskim svećenicima u tijeku II. svjetskog rata. U zahvalu za njegovu pomoć prognanoj braći svećenici Mariborske biskupije hodočastili su na njegov grob u Zagrebu 5. lipnja 2002., podsjeća se u priopćenju.

Nema nikakve sumnje da je sudski proces protiv nadbiskupa Stepinca održan 1946. bio montirani staljinistički proces, koji je organiziran i zbog toga jer Stepinac nije htio pristati na Titov plan da se Katoličku crkvu u Jugoslaviji odvoji od Rima. Kardinala Stepinca je Hrvatski sabor već 14. veljače 1992. posebnom deklaracijom rehabilitirao, a 1998. godine papa Ivan Pavao II. proglasio ga je blaženim. Da je ono za što je optuživan i ono što se još i danas u slovenskom parlamentu drzne ponoviti zastupnik LDS-a Aleš Gulič imalo točno, to se zacijelo ne bi dogodilo, ističe se u priopćenju Komisije za pravdu i mir SBK.

Guličev ispad u Državnom saboru Republike Slovenije zato je krajnje neprimjeren, sramotan i skandalozan. Njime je grubo povrijeđena uspomena na bl. Alojzija Stepinca, povrijeđeni su osjećaji hrvatskoga naroda, ali i mnogih Slovenaca, koji poz-

naju lik i djelo toga velikoga čovjeka. Komisija za pravdu i mir Slovenske biskupske konferencije zato odbacuje i osuđuje izjave poslanika Guliča u Državnom saboru Republike Slovenije i podupire prijedlog da se blaženom Alojziju Stepincu postavi spomen - ploča na kapelici Gospe Snježne na Kredarici o obljetnici njegova uspona na Triglav, ističe se u priopćenju Komisije za pravdu i mir SBK.

Mons. Marin SRAKIĆ: Prešućuju se i sustavno niječu žrtve komunističkog režima

U homiliji na misi na svetkovinu sv. Petra i Pavla i dan svećeničkoga ređenja u Đakovu u četvrtak 29. lipnja, biskup Marin Srakić je govorio o teškim progonima i mučenjima kojima su u komunističko doba bili izloženi muškarci i žene različitih staleža. "U nas se kroz pet desetljeća govori samo o žrtvama fašističko-nacističkog režima, a žrtve komunističkog razdoblja se prešućuju i sustavno niječu", istaknuo je biskup Srakić i nastavio: "Međutim, kroz nekoliko desetljeća žrtve tog sustava bili su muškarci i žene najrazličitijih dobi, staleža i zanimanja. Taj totalitaristički sustav išao je za tim da ih psihički ili fizički uništi. Proganjanje je išlo do fizičkog uništenja. Psihičko mučenje išlo je za tim da uništi ljudsku ličnost. Mnogi su bez razloga osuđeni na višegodišnje zatvorske kazne. U prvim godinama nakon rata svaki je građanin mogao biti žrtva toga, a neki staleži su bili posebno na udaru, među njima i svećenički. Mnogi su građani likvidirani bez suđenja samo zato što su nešto posjedovali ili zato što se na kraju rata nisu našli na strani pobjednika. U našoj Đakovačkoj i srijemskoj biskupiji taj je režim između 1943. i 1945. godine bez suđenja likvidirao dvadeset i jednog svećenika.

Kroz pedeset godina izmišljalo se reakcionarno svećenstvo. Kao što potvrđuju bivši djelatnici Državne sigurnosti u svojim sramotnim i za poštene ljude uvredljivim autobiografijama, svećenici su bili pod posebnim nadzorom, a Crkva na udaru. Revniji svećenici bili su pozivani na odgovornost za svoju djelatnost, napose s djecom i mladima, a često i zatvarani. O svećenicima su se skupljali podatci o njihovom najintimnijem životu... Na inicijativu državnih vlasti, a protiv odobrenja biskupa, osnovano je Staleško udruženje svećenika. Svećenički kandidati su na sve mile načine odgovarani od svećeničkog poziva i tjerani da potpišu izjave o svom pozivu, sjemenišnom životu i Crkvi. Isti gospodari služili su se odvratnom dvostrukom metodom, tzv. metodom "batine i mrkve". Nekada udari, nekada pomiluj i nagradi. Svećenici kao i drugi građani ucjenjivani su izdavanjem viza i putovnica, dozvola za gradnju i sl. Nagrađivani su tzv. "narodni svećenici" koji najčešće nisu bog zna što radili. Za danu uslugu vlastodršci su tražili kakvu protuuslugu, rekao je biskup Srakić i nastavio:

"U posljednje vrijeme osjeća se jeka tih nedavnih vremena u obliku objavljivanja lista tzv. suradnika bivšeg režima, lista sumnjivog porijekla i sadržaja. Oni koji su ucjenjivali pojedince, vrlo često služeći se zastrašivanjem, danas u ime iste ideologije objavljuju te liste da bi postigli ono što nisu postigli ranije. Među imenima nalaze se i imena nekih svećenika. Iako znamo da su ti podatci nepotpuni, pročešljani, čak i iskrivljeni, neki nasjedaju i uzimaju ih 'zdravo za gotovo'."

Mons. Srakić se na kraju propovijedi ovim riječima obratio izravno svećenicima: "Braćo svećenici, govorim najprije vama, ništa nije pogubnije od razaranja našeg svećeničkog zajedništva. Naše svećeničke redove nije uspio razbiti komunistički sustav jer su nas predvodili velikani poput blaženog Alojzija Stepinca, mučenika-svjedoka svoga vremena koji je pozivao svećenike da ostanu vjerni Kristu, Crkvi i svome svećeničkom pozivu."

Josip kard. BOZANIĆ: Potvrda veze nerazrješivoga zajedništva izgrađenoga i zaslugom bl. Alojzija

U pozdravnom govoru papi Benediktu XVI. prigodom pohoda *ad limina apostolorum* zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić prozborio je 6. srpnja 2006. i o hrvatskim blaženicima i svjedocima vjere, ovim riječima:

"Naša je Crkva prosvijetljena likom blaženoga kardinala Alojzija Stepinca, čiji su primjer slijedili pastiri, svećenici, redovnici, redovnice i sjemeništarci koji su u nedavnoj prošlosti znali svjedočiti svoju pripadnost Kristu sve do žrtve života. Sljedeće godine spominjemo se šezdesete obljetnice smrti sluge Božjega Miroslava Bulešića, svećenika Porečko-pulske biskupije, kojega su 24. kolovoza 1947. ubili komunisti. U zahvalnosti za dar svjedočenja naše braće u vjeri, koje je za nas bogata duhovna baština, nužnim smatramo u ovo doba živim održati spomen na njih i crpsti iz duha koji je njih pokretao, kako bismo u svećenicima obnovili pastoralnu revnost te ohrabrili mlade, koji su spremni na radikalne odgovore, da pristanu na Gospodinov poziv. Pojačavamo djelovanje pastorala zvanja. Formacijski putovi pastorala mladih u našim župama na osobit način nastoje mlade dovesti do osobnog susreta s Kristom i života s njim."

Obavijest čitateljima *Glasnika*

DVIJE NOVE KNJIGE O BLAŽENOM ALOJZIJU STEPINCU

Postulatura za proglašenje svetim bl. Alojzija Stepinca pripremila je dvije nove knjige prigodom 60. obljetnice montiranoga sudskoga postupka protiv bl. Alojzija Stepinca.

Prva je knjiga dio dnevnika župnika Josipa Vranekovića koji je svaki dan bilježio okolnosti života u kojima je nadbiskup i kardinal Stepinac izdržavao kaznu u Krašiću (1951.-1960.). Dok čitatelj izbližega upoznaje Kardinalov duhovni uspon, priprema i sebe samoga na spremnost trpljenja i podnošenje nepravdi, pa i na osudu, radi vjernosti Isusu Kristu. Alojzijeva jakost u vjeri i opraštanje u ljubavi nadjačali su mržnju progonitelja, bezbožne jugoslavenske vlasti i komunističke partije, koje su išle za tim, da što prije dokrajče svoju žrtvu.

Druga knjiga objavljuje dokumente zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca o njegovoj spremnosti, učinkovitosti i načinu spašavanja ratnih stradalnika za vrijeme 2. svjetskog rata, osobito židova i Srba, te svjedočanstva spašenih i očevidaca zbivanja. Nadamo se da se nakon suočavanja s dokumentima o blaženom Alojziju neće ubuduće govoriti na temelju lažne propagande i mržnje, već na temelju objektivnih činjenica koje nam ovi dokumenti predočuju. Oni su ujedno i dokaz da je Postulatura u pripremi Stepinčeve beatifikacije pomno istražila arhivsku građu i nije prikazala Stepinca samo kao žrtvu komunističkoga progona, nego i kao istinskoga svjedoka Evanđelja.

JOSIP VRANEKOVIĆ, *Dnevnik (1. dio)*, Bilješke o životu i djelovanju u Krašiću zatočenog nadbiskupa zagrebačkoga i kardinala Alojzija Stepinca; pozdravno slovo kard. Josip BOZANIĆ; uvodne misli i bilješke dr. Juraj BATELJA; pogovor fra Bonaventura DUDA; ilustracije iz Arhiva Postulature.

Ovu najnoviju knjigu o blaženom Alojziju Stepincu možete naručiti na adresu Postulature (Kaptol 31, p.p. 949, 10001 Zagreb; cijena 120 kn + poštarina).

Nadbiskup Stepinac u svjetlu arhivskih izvora. Spašavatelj Židova i Srba; pripremio te predgovor i bilješke napisao dr. Juraj BATELJA; uvodne misli dr. Frano GLAVINA; slikovni prilog iz Arhiva Postulature.Ovu knjigu dokumenata blaženoga Alojzija Stepinca možete naručiti na adresu Postulature (Kaptol 31, p.p. 949, 10001 Zagreb; cijena 120 kn + poštarina).

Hvala Vam što čitate i drugima omogućujete primati *Glasnik "Blaženi Alojzije Stepinac"*. Ako navrijeme podmirite svoje obveze prema *Glasniku,* on će moći redovito izlaziti i biti vjesnik Blaženikovih vrlina, kojima ga je Bog proslavio za dobro svoje Crkve i hrvatskoga naroda. *Glasnik* može svaki čitatelj i svjedok obogatiti svojim dopisom i uspomenama na kardinala Stepinca ili fotografijom iz njegova života. Ako ste bili dionik koje svečanosti priređene u njegov spomen, izvijestite o tome putem Glasnika sve prijatelje i štovatelje kard. Stepinca.

Sportska dvorana u Kačićevoj ulici u Zagrebu poslužila je kao sudska dvorana za sudski proces koji je montiran nadbiskupu Alojziju Stepincu

••••• ŠEZDESET JE GODINA OD SUĐENJA NADBISKUPU STEPINCU •••••

Ove se godine navršava šezdeset godina od sudskog postupka koji je komunistički režim u Jugoslaviji montirao protiv bl. Alojzija Stepinca. U temelju toga postupka bila su nastojanja komunističkog režima da podjarmi Katoličku crkvu i da je odvoji od njezine središnjice u Rimu. Nadbiskup Stepinac je znao da to po savjesti ne može učiniti i, svjestan svoje odgovornosti, radije je pošao u smrt nego izdao Božju stvar. Sam je to prorekao riječima: "Bolje časno poginuti, nego sramotno ostati!" "Frangar, non flectar! - Mogu me smrviti, ali ne mogu saviti!"

Znakovito je da je ta vlast već u početku svoga djelovanja pokušala naći razloga za njegovu "likvidaciju". Kako nisu imali razloga za takav postupak, a on se oslonjen na Boga nije htio skloniti niti bezbožnom režimu pokloniti, montiran mu je politički proces, prikriven plaštem sudskoga postupka.

Nijedna knjiga koju je komunistička vlast o tome procesu objavila nije istinito prenijela sam tijek suđenja, a prešutjela je i očitovanja svjedoka koji su svjedočili u prilog optuženoga Nadbiskupa, kao i govore odvjetnika koji su na temelju dokumenata obeskrijepili sadržaj optužnice. Stoga čitateljima *Glasnika* i javnosti omogućujemo pobliže spoznaje o tom sudskom postupku.

Svi dokumenti, kako udbaški koji su poslužili montiranju procesa tako i sudski, spremnošću Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske stavljeni su godine 1994. na raspolaganje Postulaturi za postupak beatifikacije nadbiskupa i kardinala Stepinca i omogućila njihovo korištenje, a te dokumente ovdje navodimo prema numeraciji u tom postupku.[1]

Napominjemo da bilješke s istražnih postupaka i suđenja nadbiskupu Stepincu donosimo u izvornom obliku, kako su ih zapisničari upisali; dosljedno smo promijenili samo izraze "Njemci" u "Nijemci", izričaj poštovanja "vi" u "Vi" (kad se odnosi na samoga Nadbiskupa), a radi lakšega čitanja i razumijevanja današnjega čitatelja, a i zbog nedosljednosti samih zapisničara, neznatno je promijenjena ortografija, npr. "katolička crkva" u "Katolička crkva", "Jugoslavenska Armija" u "Jugoslavenska armija", "narodni Sud" u "narodni sud", "Hrvatski narod" u "hrvatski narod", "Nova Godina" u "Nova godina" i sl. Ostavili smo netaknute i nespretno zapisane bilješke zapisničara, kao npr.: "Ja sam bio svake godine po 5-6 puta Poglavniku.", dok je Nadbiskup vjerojatno rekao sljedeće: "Ja sam bio svake godine 5 ili 6 puta kod Poglavnika."

1 *Copia publica trans. proc. s. virt. et mart. S. D. Aloisii Stepinac, S. R. E. Cardinalis* (unaprijed kratica CP), sv. LXVI., 1993., str. 956.a-997.

UHIĆENJE NADBISKUPA 17. SVIBNJA 1945.

Kad je 15. svibnja 1945. iz Ministarstva unutarnjih poslova Federalne Republike Hrvatske u Zagrebu (kabinet ministra Ivana Krajačića) u Beograd poslan prijedlog ("depeša") "za hapšenje Stepinca", nitko nije slutio do kojih će se razmjera proširiti ideološka komunistička zagrižljivost.

Već 17. svibnja prispio je u Zagreb odgovor sljedećeg sadržaja: "Od vrhovnog Štaba. Stepinca treba držati u zatvoru, saslušavati i brzo prikupiti sav materijal o njegovoj neprijateljskoj djelatnosti. Postupak prema njemu mora biti dobar, možete ga smjestiti u neku kuću [u] gradu pod stražom. Ranković."

Istoga su dana (17.V.1945.) partijski poslušnici poslali u Beograd sljedeću vijest: "Vrhovnom Štabu. Nad Stepincem koji je danas bezbučno uhapšen vodimo privremeno istragu. Javite za dalji postupak."

"Bezbučno" uhićenje izveli su toga dana u 11 sati i 45 minuta pripadnici OZNE, potpukovnik Knežević te "drug Gržetić i Biber", ali u civilnoj odjeći. Nadbiskupa su odveli najprije u privatnu kuću na Goljaku br. 23. Neprestano je nad njim stražarilo pet čuvara reda, koje je na raspolaganje dala Divizija Narodne Obrane.

Dana 18. svibnja 1945. poslušnici iz Zagreba poslali su "Vrhovnom Štabu" u Beogradu izvješće "sa prvog saslušanja Stepinca", a potpisao ga je drug "Stevo"[2] i dometnuo: "19. V. Stepinac je kod samog hapšenja smješten onako kako ste vi javili u depeši. Stevo."

Drug Biber koji se brinuo o Nadbiskupovu smještaju zabilježio je i sljedeće podatke: "Za vrijeme zatvora Stepinac je bio pod stalnim nadzorom, ali mu je bila dozvoljena svakodnevna večernja šetnja u dvorištu dotične zgrade. 23. V. premješten je iz Goljaka u Jurjevsku ulicu 14, jer je Kaptol saznao da se nalazi na Goljaku. Do premještaja iz Goljaka dobivao je hranu iz Kaptola, a poslije toga hranio se iz naše kuhinje sa hranom koja je bila kuhana za sve osoblje koje se nalazilo zaposleno oko njega: 4 druga i jedna drugarica. Kroz cijelo vrijeme bilo mu je omogućeno da se dopisuje sa svojim tajnikom i ostalim biskupima. Redovito se vršio pretres stvari koje je on slao na

2 Konspirativno ime za ministra unutarnjih poslova Ivana Krajačića.

Mons. Joseph Hurley, apostolski nuncij u Beogradu u pratnji dr. Dragutina Nežića prati sudsku raspravu 10. listopada 1946.

Kaptol, isto tako i onih stvari koje su njemu bile slane iz Kaptola.

Prilikom uhapšenja nije se protivio, tek kasnije kad mu je saopšteno da će njegovo saslušanje radi kojega je uhapšen potrajati više dana, izjavio je da protestira zbog njegovog hapšenja jer se on ne smatra krivim. Kroz cijelo vrijeme zatvora nastojao je da prikrije svoju uzrujanost zbog neizvjesnosti svog položaja. Više puta je izjavio da mu je zatvor dobro došao za njegov odmor."[3]

Tijekom istražnog postupka Nadbiskupa je ispitivao "drug potpukovnik Drakulić, major Sekulić i Biber. Zapisnik je vodila drugarica Neda Prohaska. Ostala saslušanja vršio je sam drug Biber sa istim zapisničarom. Izvršeno je 6 preslušanja".

Istražni postupak 17. svibnja 1945.

Na upite suca istražitelja (S. i.): "Vašim izjavama za vrijeme okupacije podržavali ste rad i postupak okupatora, pozivate se, da objasnite čime ste se rukovodili pri takvom postupanju, kada je takav postupak očito u suprotnosti s interesima naših naroda?"

Nadbiskup Stepinac (N. S.): "Ja ne priznajem nikakove suradnje s okupatorima. Pod okupatorima podrazumijevam najprije ono što jesu bili a to su Nijemci. Propašću Jugoslavije pojavila se nova vlast kojoj smo se po kršćanskom moralu morali pokoravati. Dr. Vlatko Maček legitimni predstavnik naroda javno je pozvao narod da se pokorava novoj vlasti koja je došla.

Koliko se sjećam izjava osim svojih propovijedi nisam davao. U tim propovijedima sam javno nekoliko puta ustajao protiv rasizma, te su izjave dok se dalo bile umnažane i širene po gradu, međutim pošto je ustaška vlast uhapsila mons. Jesiha koji je umnažao te propovjedi i koji je zbog toga sjedio 7 ili 8 mjeseci u Lepoglavi, prestalo se s umnažanjem propovjedi. Što je kasnije izašlo u štampi to je cenzura iznosila moje govore i mijenjala tekst time što je ispuštala koju riječ čime se mijenjao smisao.

Što se tiče Talijana kao okupatora ja sam javni protest upravio radi paljenja mog rodnog kraja ministru Casertanu, to je bilo 1942. godine.

U svome govoru sveučilištarcima u ožujku o. g. iznio sam našu obranu na napade vaše štampe i vašeg radia na Katoličku crkvu.

Održao sam 5-6 većih govora koji su umnažani i rasparčani. U posljednjem mom umnažanom govoru iznio sam svoj stav prema rasizmu. Također sam iznio po pitanju Srba, Cigana, Židova, komunista. Kazao sam da nam se prigovara da nismo dovoljno ustali u obranu Srba, tu smo upozorili zašto se nije slušalo naše savjete kojim smo opominjali kroz niz godina, bivše jugoslavenske vlade.

Od 1941 god. do danas održao sam s biskupima dvije konferencije. Prva je bila 1941. godine sa svrhom da se izloži naše stanovište po pitanju prelaza pravoslavaca na rimokatoličku vjeru, da se osudi ono što ne valja tj. da se spriječi svako nasilje u državi i da se postupa po pravednim zakonima. Deklaracija nije objavljena nego sa mojim potpisom predana Poglavniku. - Druga biskupska konferencija održana je u ožujku o. g. Glavni razlog za saziv konferencije bio je odgovor na prigovore koji su stizali raznim putevima na našu adresu. To je bio odgovor na stav komunista vis-a vis nas, kao da je Katolička crkva odobravala sve što se događalo kod nas. Možda je hrvatski narod shvatio napad na komuniste kao rukovodioce Narodno-oslobodilačke borbe, kao napad na Narodno oslobodilački pokret, odnosno na partizane, ali ni jednom riječju partizani nisu bili spomenuti. Ne znam da li je deklaracija konferencije bila na štetu Narodno oslobodilačkog pokreta, odnosno na korist okupatora i ustaša, ali sam uvjeren da je to mišljenje hrvatskog naroda."

S. i.: "Vlasti raspolažu sa podatcima da ste Vi posjećivali Poglavnika Pavelića. Šta nam možete o tim posjetama kazati?"

N. S.: "Ja sam bio svake godine po 5-6 puta Poglavniku. Gotovo uvijek te posjete imale su karakter intervencija za osuđenike logoraše. Nekoliko puta posjećivao sam Poglavnika kao uzvanik no to je bilo o Novoj godini.

Posljednja moja posjeta Paveliću bila je nekoliko dana prije njegovog odlaska. Zapravo posljednjih dana bio sam pozivan dva ili tri puta. Na prvoj od tih posjeta iznio je Pavelić ponudu da preuzmem vlast u Hrvatskoj kao *locum tenens*. Pozivao se na povijest kada su zagrebački biskupi držali vlast u svojim

3 Elaborat o Alojziju Stepinac, CP, XCIII., str. 4401.

rukama. Odgovorio sam Paveliću da ću promisliti o tome i nakon tri dana ponovo sam ga posjetio i odgovorio mu da ne mogu preuzeti vlast ni pod kojim uvjetom. Ponovo su dolazili ministri Alajbegović i Bulat koji su me ponovo nagovarali da preuzmem vlast što sam ja ponovo odbio. Nakon dva tri dana došao mi je Kumičić sa dekretom koji ga je potpisao Pavelić ali koliko se sjećam dekret se odnosio samo za preuzimanje vlasti samo u Zagrebu."[4]

Istražni postupak 20. svibnja 1945.

S. i.: "Na zadnjem saslušanju iznijeli ste da ste u saradnji sa Pavelićem pristupili na temelju poziva kojeg je uputio dr. Maček hrvatskom narodu da se lojalno odnosi prema novoj vlasti. Pozivate se da nam podrobnije kažete o vašem dodiru sa dr. Mačekom ranije i u posljednje vrijeme?"

N. S.: "Ja nisam nikada bio član ni Pavelićeve stranke ni Mačekove, niti želim biti kao biskup član bilo koje političke stranke. Koliko sam imao posla sa Pavelićem ili Mačekom bile su nužne veze crkvenog poglavara koji mora razgovarati sa svim ljudima. Sa Mačekom sam bio prije nego je preuzeo vlast jedno 3 puta, a kad je preuzeo vlast oko 4-5 puta zajedno sa banom Šubašićem. Zadnji puta sam bio sa Mačekom prije ulaska N. O. vojske u Zagreb. Moja zadnja posjeta kod Mačeka bila je u vezi sa nastalom situacijom u Zagrebu, kad sam bio zamoljen da bih preuzeo *locum tenentium*[5] kao nekad zagrebački biskupi.

Ja sam tu ponudu otklonio, razlozi koji su me vodili bili su prvo što ja političke situacije stvarao nisam, nego su ju stvorili HSS i kasnije ustaše, pa je logično da je oni i dalje vode, a drugo, što sam predviđao da bi mogao za Crkvu uzročiti samo velike štete da se desio slučajni kakav nepoželjni incident. Bilo mi je na srcu da se koliko je moguće spriječi daljnje prolijevanje krvi, te sam u tu svrhu onima koji su mi ponudili bili po drugi puta da preuzmem vlast izrazio želju da mi se dozvoli lično razgovarati sa dr. Mačekom, kojemu nitko nije imao pristupa. Ta mi je dozvola bila podijeljena i to je bio moj zadnji susretaj sa Mačekom. Da li je do kakvog rezultata među njima došlo, nije mi poznato."

S. i.: "U vezi sa vašim posjetama kod Pavelića pozivate se da nam podrobnije kažete o karakteru tih posjeta ranije i u posljednje vrijeme?"

N. S.: "Redovito posjeta je bila za logoraše, osuđenike, nearijce i mješovite brakove. Uz put je došlo do razgovora, o narodno-oslobodilačkom pokretu koji je od Pavelića bio prikazivan kao čisto komunistički i velikosrpski. Za progone Srba i Židova i drugih ljudi u Hrvatskoj moje je duboko uvjerenje da možda ni za 50 % odgovornosti za djela koja su se događala u toku ovih godina od sloma Jugoslavije ne nosi odgovornost ustaški pokret kao takav, nego se imade pripisati dobar dio, barem 50% Nijemcima i Talijanima. Tako je na primjer njemački Gestapo donio već gotove znakove za Židove u Zagreb ili ih je dao tu štampati već prvih dana, kojim su bili Židovi ožigosani. Deset dana prije odlaska posjetio me na primjer general Sertić, nadasve pošten čovjek, koji je od prvog dana osuđivao sva nasilja, ali je bio nemoćan. Moj predposljednji razgovor sa Poglavnikom svjedoči da je mnogo rađeno po diktatu Nijemaca. Ja sam mu tom zgodom rekao: Vi znadete da je Crkva bila najodlučniji protivnik toga rasističkog zakona i da je prošla pravu kalvariju radi toga zakona u ove 4 godine zaštićujući ljude pogođene tim zakonom. Ja Vas molim da smjesta dokinete tu sramotu, koja sigurno nije nikla iz hrvatske duše. *De facto* je zakon bio dokinut i kod toga razgovora mi je sam spomenuo i rekao ovo: 'Jasno je, konačno i moja supruga nije čiste arijevske rase, pa prema tome nije taj zakon izašao po našoj namisli i volji. A tako je bilo više drugih stvari gdje su Nijemci jednostavno diktirali.'

Nadbiskup Stepinac s drugim osuđenicima sluša presudu 11. listopada 1946.

To iznosim kao moje objektivno opažanje, a ne možda kao simpatizer ustaškog pokreta jer mu nisam nikad pripadao, pa nisam čak položio niti Poglavniku prisege kao državnom poglavaru stojeći na stanovištu da se imade najprije urediti pitanje položaja Katoličke crkve. Neka za ilustraciju posluži i ova činjenica da se ne može za sve kriviti bivše vlasti pa makar i ustaške, činjenica da je na primjer Gestapo bez obzira što je već bila

4 Zapisnik sastavljen 17.V.1945. o saslušanju Preuzvišenog Gospodina Nadbiskupa Zagrebačkog Dr. Alojzija Stepinca, CP, sv. XCIII., str. 4388.-4389. Tim dekretom je Poglavnik odredio dr. Kumičića da grad Zagreb preda partizanskoj vlasti

5 Zapisničar je pogrješno upisao latinsku riječ, jer se radi o pojmu locum tenens (locus = mjesto + tenere = držati), koja u hrvatskom znači vršioca dužnosti, zamjenika ili namjesnika.

uspostavljena Nezavisna Hrvatska Država bez ikakvog pitanja hrvatskih vlasti zapečatio moju kancelariju preko koje sam provodio spašavanje emigranata iz Njemačke koji su bježali radi svog nearijskog podrijetla ili protunacističkog stava. Gestapo se nije ništa obazirao na hrvatske vlasti, nego je našu činovnicu koja je tamo besplatno radila uhapsio i odveo u zatvor u Njemačku, gosp. Škringer, gdje je odsjedila 5 mjeseci u zatvoru, hrvatske vlasti bile su potpuno nemoćne. I moje intervencije u mnogim slučajevima bile su bezuspješne, jer je presija tih tajnih krugova Gestapoa bila svemoćna. Sve mjere Gestapoa bile su provođene preko postojeće vlade i njezinih organa tj. ustaša. Sa mjerama koje su se provodile u Hrvatskoj nije se slagao i njemački general Glaise von Horstenau, ja držim da je potpuno krivo da se njega trpa u ratne zločince. Na molbu adjutanta Glaise Horstenaua intervenirao sam preko Vatikana i iznio mišljenje svoje da po onome što ja gledam i vidim ne spada u ratne zločince."[6]

Nadbiskup Stepinac: "Moje hapšenje i zatvor i istražni postupak ima pripremiti očigledno materijal za sud protiv mene. "

Istražni postupak 21. svibnja 1945.

S. i.: "Smatrate li Vi da je Nezavisna Država Hrvatska postala voljom hrvatskog naroda?"

N. S.: "Činjenica je prvo, da je Jugoslavija bila trula u sebi, jer nisu bile zadovoljene aspiracije Hrvata i kad se je rodio ratni sukob, država se je raspala. Hrvati su izrabili tu priliku i prihvatili samostalnu hrvatsku državu, koja im se činila boljom solucijom nego da budu obična kolonija Njemačke."

S. i.: "Po Vašem gledanju, da li je hrvatski narod ostvario svoje težnje za slobodom i nezavisnošću u N.D.H.?"

N. S.: "Svakako je sasvim nije ostvario, jer nije imao vlasti ni u Dalmaciji ni u Međimurju, koji su sigurno sastavni dio hrvatskog teritorija, a i u unutrašnjoj politici stvarno su velik upliv imali Nijemci, nego li domaći ljudi."

S. i.: "Spomenuli ste da hrvatski narod nije u potpunosti ostvario svoju nezavisnost? U kojim granicama mislite da je ipak ostvario?"

N. S.: "Ostvario je na primjer u školskim pitanjima, u pitanju tehnike, novčarstva itd. Pokušao je i na gospodarskom polju, zbog kontrole i podvrgavanja naše privrede Nijemcima i Talijanima to nije mogao učiniti kako je želio. Koliko sam ja mogao vidjeti, premda me se ne tiče vojničko pitanje, postojala je želja ostvariti pravu hrvatsku narodnu vojsku, koja bi služila isključivo interesima hrvatskog naroda. Nijemci su, međutim uspjeli da i tu narinu svoju volju."

S. i.: "Da li su Vama bila poznata zlodjela koja su ustaše činili u Hrvatskoj u prvim danima?"

N. S.: "Poznata su mi zlodjela učinjena u Glini i u Jasenovcu, gdje je bilo ubijeno 8-10 svećenika. Općenito su mi poznati pokolji u čitavoj zemlji, o kojima se je govorilo. Ja sam uložio odlučan protest pismeno nekoliko puta radi nasilja koja su se počinjala, a govorio sam također javno barem 5-6 puta pred tisućama naroda gdje sam tražio apsolutnu pravdu za sve bez obzira na vjeru, narodnost ili rasu, tako da mi je sama Sv. Stolica izrazila priznanje s time da se više ne može niti tražiti od katoličkog crkvenog poglavara, jer mi fizičke sile nemamo u ruci, a biskupi smo i svećenici za sve bez obzira kojoj političkoj stranci ili grupaciji pripadaju."

S. i.: "U Vašoj poslanici od 24. ožujka 1945. godine iznešeno je da su Hrvati bili prvi napadnuti od svojih neprijatelja dok još nisu imali ni jedne puške u ruci, za koga smatrate da su bili ti neprijatelji hrvatskog naroda?"

N. S.: "Da se odgovori na to pitanje treba posegnuti malo dalje, treba vidjeti čitav kompleks političkog pitanja od 1918. godine dalje da se shvati zašto je nastupila reakcija takova kod Hrvata, treba se sjetiti svih pogaženih nagodaba i umorstava hrvatskih narodnih prvaka, zapostavljanja u službi hrvatskih ljudi, ponižavanja itd. Prema tome i u ovom slučaju o kome je stavljeno pitanje smatrali su Hrvati da su im Srbi u koliko su ih napali - neprijatelji.

Po mom uvjerenju napadi koji su bili izvršeni na početku osnivanja NDH na hrvatski narod uslijedili su od Srba. Po našem saznanju to je bio početak pokolja. Slični napadi uslijedili su u prvim danima i u drugim mjestima, a znalo se za grožnje s njihove strane prije nego je rat i počeo. Hrvatski biskupi osudili su prvi slučaj. Isto tako osudili su i one koji su poslije vraćali šilo za ognjilo, tj. zlo za zlo."

6 *Zapisnik sastavljen 20.V.1945. o saslušanju Preuzvišenog Gospodina Nadbiskupa zagrebačkog Dr. Alojzija Stepinca*, CP, sv. XCIII., str. 4390.-4391.

S. i.: "Po podacima kojima raspolaže naša vlast prvi pokolji između Srba i Hrvata nisu uslijedili od strane srpskog elementa, nego od dolaska prvih formacija ustaša i HSS Zaštite u Bosnu i pokolja Srba od strane ustaša u selu Gudovcu kraj Bjelovara?"

N. S.: "Prvi pokolj koji je meni poznat koji mi je dojavljen jest Glina. Ja sam 1 sat nakon toga upravio pismeni protest Poglavniku, i osudio taj zločin."

S. i.: "U Vašoj poslanici aludirano je na Narodno-oslobodilački pokret da vodi sustavnu borbu za uništenje poštenih Hrvata, osobito svećenika pod vidom da su narodni zločinci."

N. S.: "Činjenica jest da su stradali mnogi čestiti ljudi koji po našem dubokom uvjerenju nisu zaslužili smrt. Doznao sam od nekih svećenika da su funkcioneri Narodno-oslobodilačkog pokreta sami govorili da nisu dobro radili u stanovitim slučajevima i da se to u buduće neće događati."

S. i.: "Da li vam je bilo poznato da se Narodno-oslobodilački pokret bori za potpunu samostalnost Hrvatske u okviru Federativne Jugoslavije?"

N. S.: "Bilo mi je poznato, i ako hrvatski narod tu soluciju prihvati, nemam ništa protiv toga, što više dužan sam kao katolički biskup skupa sa svojim svećenstvom novu vlast priznavati i respektirati u svemu što nije u protimbi sa osnovnim katoličkim istinama."

S. i.: "Zašto je katolička štampa pa i Vi ste isticali baš u 1945. godini prava hrvatskog naroda na njegovu nezavisnost kada su vam bile poznate odluke AVNOJ-a koja garantuju samostalnost hrvatskog naroda u okviru Federativne Jugoslavije?"

N. S.: "Učinili smo zato da još jedanputa naglasimo da se ne može kriviti Katoličku crkvu da nije željela hrvatskom narodu njegovu istinsku slobodu i nezavisnost, da nije poštivala njegove volje za samostalnu državu. I izričito sam rekao biskupima da mi poštivamo volju toga naroda, a ne namećemo svoju volju, kao što sam rekao i nekojim ministrima da nas neće uspjeti prisiliti da budemo njihova glasaća mašina, nego slobodno i samostalno odlučivati o svojim koracima, bili na kojem mu drago području.

Prateći tok svega toga saslušanja smatram da se ne može dobiti potpuna slika o mom stavu i držanju u tim vremenima, ako se ne saslušaju i razboriti objektivni i pošteni ljudi koji su imali prilike pratiti moj rad za vrijeme bivšeg režima. Može se na primjer saslušavati dr. Lončara, koji je bio suđen na smrt, a kojega sam ja tom prilikom spasio, može se kanonika Borića, koji je moj najuži suradnik bio i više puta morao skrivati po mom nalogu ugrožene ljude, prof. Matu Ujevića, arhitekta Marka Vidakovića, dr. Budisavljevića i stotine hiljada drugih poštenih ljudi. A suda poštene javnosti se ja ne bojim. Moj najbolji svjedok je Gospodin Bog."[7]

Istražni postupak 22. svibnja 1945.

Saslušanje se zasnivalo na pitanju o zadnjim danima NDH i o govorenju da je Pavelić nadbiskupu Stepincu ponudio preuzimanje vlasti u "čitavoj Hrvatskoj".

Nadbiskup je taj prijedlog otklonio svjestan da je "to čisto politička stvar". [8]

Istražni postupak 24. svibnja 1945.

Toga je dana prigodom saslušanja nadbiskupa Stepinca načinjen jednostranični Zapisnik sljedećeg sadržaja: "U susretu sa pojedinim ljudima koji su vršili odgovorne funkcije u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj doznao sam da se mnogi od njih nisu slagali sa politikom koju je provodila ustaška vlada. Iz toga sam mogao zaključiti da su ti ljudi pošteni i dobronamjerni. Tako na primjer general Tomislav Sertić, načelnik generalnog Štaba i zapovjednik ustaške vojnice. To je po mom mišljenju vrlo vrijedan i čestit čovjek, koji se nikada nije okaljao nečim što nije u skladu sa pravednim zakonima.

Doglavnik Ademaga Mešić mislim da je isto tako skroz na skroz pošten čovjek i jedan od najpobožnijih muslimana, koji se također sigurno isto nije slagao sa metodama, jer sam jedanput njega i Blaškovića našao u predsoblju Poglavnikovom kamo su bili došli radi iste stvari kao i ja, da savjetuju i protestiraju protiv metoda tadanjeg režima.

Bez obzira što je stojao na čelu ustaškog pokreta, moje je mišljenje da je lično pošten čovjek, dr. Lovro Sušić. Mišljenja sam da je samo zato primio to mjesto da bi ustaški pokret sveo u prave granice. Ministar Perić, po mom mišljenju se nije slagao jer je upravio jedan vrlo žestok brzojav Ribbentropu, radi pokolja što su ga napravili u Dalmaciji i bio odmah sutradan maknut sa ministarskog položaja. Perić se mnogo zauzimao za umjetnika Meštrovića, da se njega pusti na slobodu. Lično ja sam poduzeo korake kod španjolskog poslanika don Vincenzo Arnao ... da bi mu se dala putnica za Španiju, jer se Meštrović ustručavao da priredi izložbu u Njemačkoj. U međuvremenu našao sam izliku da Meštrović ode u Rim da izvrši neke monumentalne radnje na zgradi Hrvatskog zavoda sv. Jeronima, što je i uspjelo.

Sa Meštrovićem sam se kasnije sastao prilikom moga posjeta u Vatikanu 1943. godine. 1943. god.

7 *Zapisnik sastavljen 21.V.1945. o saslušanju Preuzvišenog gospodina Dr. Alojzija Stepinca, Nadbiskupa zagrebačkog*, CP, sv. XCIII., str. 4393.-4396.

8 *Zapisnik o saslušanju Preuzvišenog Dr. Alojzija Stepinca, Nadbiskupa zagrebačkog*, učinjen 22. V. 1945., CP, sv. XCIII., str. 4397.-4398.

Meštrović je otputovao za Švicarsku odakle mi se dva puta javio pismeno. Jedno pismo donio mi je jedan trgovac iz Zagreba čijeg se imena ne sjećam. Drugo pismo donio mi je jedan mladi doktor, koji je vršio dužnost diplomatskog kurira između NDH i Švicarske. Koliko se sjećam isti je odnekud iz Slavonije /iz okolice Đakova/.

Pero Blašković, general, prvi Glavar Bosne i Hercegovine 1941. godine odlučno je osuđivao svako nasilje. General Blašković bio je na dužnosti vrhovnog vojnog glavara za Bosnu i Hercegovinu u trajanju od pola godine. Maknut je po mom sudu upravo zato jer je osuđivao te metode. Prije sloma Jugoslavije bio je predsjednik hrvatskog kluba u Beogradu. Veliki župan Uroić po mom mišljenju bio je čestit i pravedan čovjek. Mene je jednog dana zamolio da bi otišao do Poglavnika i mjesto njega zatražio raspust ustaškog pokreta, jer se boji da on neće dobiti pristupa. Ja sam njegovu želju iznio i sa svoje strane preporučio Poglavniku da to učini, jer po mom mišljenju neće prije biti mira. Profesor dr. Božidar Margić čestit je čovjek i na njegovu inicijativu spašeni su mnogi umjetnički predmeti iz srpskih manastira iz Srijema i još nekih krajeva, koji su pohranjeni u Zagrebu. Sličnih slučajeva bit će jako mnogo."[9]

Istražni postupak 27. svibnja 1945.

Toga je dana prigodom saslušanja nadbiskupa Stepinca načinjen jednostranični Zapisnik o Nadbiskupovu svjedočenju o ljudima koji su ga posjećivali i njegove prosudbe o njima.[10]

Nalog za likvidaciju nadbiskupa Stepinca

Sažetak svih Nadbiskupovih kazivanja tijekom istražnog postupka koji je smjerao za dokazivanjem krivnje nadbiskupa Stepinca, a s ciljem, "da bi ga se moglo eliminirati kao izrazitog ustaškog saradnika", sročio je drug Biber. Zabilježio je i ovo:

"Nadbiskup Stepinac prilikom preslušavanja bio je vrlo oprezan. Kod svake izjave mnogo je pazio na formulaciju kako je unešena u zapisnik. Bilo je slučajeva da je pokušao opovrgnuti ili ublažiti pojedine pasuse u zapisniku. Na jasno postavljena pitanja davao bi nejasne odgovore koji se nisu odnosili na postavljeno pitanje. U toku istrage nastojao je što manje govoriti, a tražio je da mu se postavljaju pitanja. (...) Dobre odnose sa ustaškim vlastima pokušao je opravdati time jer, da mu je to bilo potrebno da bi mogao vršiti 'intervencije' za one koji su bili proganjani od ustaša i Nijemaca. Ima slučajeva da je intervenirao za pojedince, ali većinom za ljude Mačekovog povjerenja.

Istraga protiv Stepinca nije urodila onim rezultatima koji bi ga mogli kompromitirati u ovoj mjeri da bi se ga moglo eliminirati kao izrazitog ustaškog saradnika. Povoljan rezultat istrage izostao je zbog toga što se u početku istrage nije raspolagalo sa materijalom koji bi se odnosio na njegovu prikrivenu saradnju sa ustašama (...).

Mišljenja sam da bi prilikom suđenja ustaškim ministrima trebalo ponovo postaviti pitanja na koja su oni već dali odgovore koji terete Stepinca. Redosljed pitanja je sastavljen i dostavljen državnom tužiocu drugu Jakovu Blaževiću (...).

Prije 12 godina Stepinac je osnovao društvo 'Karitas' sa ciljem da pomaže sirotinju. Članovi te organizacije mogu biti i civili, pa čak i u upravi organizacije (...).

Još za vrijeme stare Jugoslavije 'Karitas' je vodio akciju za pomaganje izbjeglih Židova i intelektualaca iz Austrije i Njemačke. Na inicijativu Stepinca zagrebački Židovi sakupili su preko milijon dinara za te izbjeglice koji su bili kasnije razaslani u Englesku, Ameriku, Švicarsku i Španiju (mobilizacija za I. S.). U početku okupacije i prvih većih progona Srba od ustaša, Karitas je pomagao i neke Srbe kao i Židove. Kasnije je preuzeo brigu za srpsku djecu čiji su roditelji stradali. 1944. g. i 45. g. mačekovci također aktivno učestvuju u radu Karitasa oko zbrinjavanja izbjeglica koje su sa svih strana dolazile u Zagreb. Po svemu izgleda da je Karitas trebao odigrati ulogu unutarnjeg fronta koji

Nadbiskup Stepinac je prepoznao falsificirane dokumente: "Jedan izvještaj Svetoj Stolici, kojeg da sam ja pisao (...), fotografiju, kako ja fašistički pozdravljam dizanjem ruke (...), pismo generala Draže Mihajlovića, koje da je on upravio meni (...). Odbio sam svaku obranu i daljnje ispitivanje njihovih dokumenata, kad sam već kod prvih naišao na falsifikate."

9 *Zapisnik o saslušanju Preuzvišenog Dr. Alojzija Stepinca, Nadbiskupa zagrebačkog*, sastavljen 24. V. 1945., CP, sv. XCIII., str. 4399.

10 *Zapisnik o saslušanju Preuzvišenog Dr. Alojzija Stepinca, Nadbiskupa zagrebačkog*, učinjen 27.V.1945., CP, sv. XCIII., str. 4400.

bi se predstavio kao paralelna organizacija NOP-u. I ovdje je Stepinac centralna ličnost. On je vodio akcije za vraćanje hrvatskih interniraca iz Italije. U tu svrhu tražio je pomoć od generala Horstenaua koji mu je omogućio njegovim ljudima da obiđu u logore u Italiji poslije njezine kapitulacije.

(....). Iz svega toga mogao bi se povući kratki zaključak:

1. /Sve reakcionarne grupe u svom radu oslanjaju se na kler i obratno. Zbog toga kleru treba posvetiti osobitu pažnju.
2. /Uspješna borba protiv klera zavisi od naše mreže u njihovim redovima. Za stvaranje mreže u redovima klera u ovom času najpogodnija su lica koja su poznata kao ustaše ili bar njihovi simpatizeri.
3. /Potrebno je hitno pristupiti provjeravanju lica koja rade na prosvjeti od sveučilišnih profesora do osnovnih škola i dječjih obdaništa.

U vezi s time kod II. Otsjeka trebalo bi izvršiti i neke organizacione promjene. Drug Motika koji je sada zadužen za taj sektor nada se da će ići na drugu dužnost i zbog toga ne unosi se u sve probleme klera. Hitno je da se pitanje druga Motike riješi i da se za taj sektor zaduži jedan drug kome će biti potrebno još nekoliko pomoćnika.

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Za II. Otsjek: Biber"

Znakovito je da Nadbiskupova očitovanja s istražnog postupka prigodom 1. uhićenja u svibnju 1945. nisu uvrštena u Sudski stup, niti uzeta u obzir. Prema očitovanju samih komunističkih djelatnika nije bilo temelja za osudu nadbiskupa Stepinca. To je bilo jasno i drugu Titu nakon razgovora s predstavnicima Kaptola i svećenstva Zagrebačke nadbiskupije i nakon susreta sa samim nadbiskupom Stepincem 4. lipnja 1945.

Premda je Tito naizvan pokazao dobru volju sređivanja odnosa između vlasti i Crkve, u njemu se nije smirila strast obračuna s Crkvom, koju su u državnom vrhu podgrijavali Aleksandar Ranković, Edvard Kardelj, Josip Hrnčević, a u Hrvatskoj, Jakov Blažević, Dane Opačić i Duško Brkić.

Nepravde koje je protiv Katoličke crkve i općeg dobra počinio režim, nadbiskup Stepinac je zajedno s drugim biskupima iznio u "Pastirskom pismu" koje su biskupi uputili javnosti 20. rujna 1945. Nadbiskup je, kao sužanj u Krašiću, 14. siječnja 1952. to protumačio ovim riječima: "Svrha je mog procesa po mom mišljenju bila da me prisile na povlačenje pastirskog pisma Episkopata iz 1945. godine, koje ih je demaskiralo pred čitavim svijetom. Kad u tom nisu uspjeli, nadali su se da će me dugim tamnovanjem barem prisiliti da molim od njih pomilovanje, koje bi oni dakako rado bili udijelili, ali pod stanovitim uvjetima. Toga nisam mogao učiniti, jer bi se kosilo sa čašću i interesima Katoličke crkve, koji idu pred ličnim interesima pojedinih biskupa."

O tome je on pisao i mons. J. Hurleyu, regentu Apostolske nuncijature u Beogradu, 2. ožujka 1946.: "Kampanja protiv zagrebačkoga nadbiskupa bila je tako jaka, da su na blagdan Svih svetih neposredno prije Pontifikala posjetila ga dva pretstavnika OZNE i najavila mu represalije 'naroda' u crkvi, ako bi štogod govorio protiv narodne vlasti. Nadbiskup je na koncu propovijedi saopćio vjernicima ovaj slučaj smetanja slobode vjeroispovijedanja i slobode govora, ali je zato na 4.XI.1945. tvorno napadnut po organizovanim ljudima s partizanskim kapama u Zaprešiću, kad je došao pred crkvu, da služi Sv. Misu prigodom otvorenja nove župe. Samo je srećom iznio u tom napadaju živu glavu."

Tako je komunistička partija otpočela otvorenu borbu protiv nadbiskupa Stepinca i Katoličke crkve: tkanjem "naše mreže" u svećeničkim redovima. Započela je montaža postupka u koju je ugrađen prijedlog druga Bibera: "Za stvaranje mreže u redovima klera u ovom času najpogodnija su lica koja su poznata kao ustaše ili bar njihovi simpatizeri." Na taj je način "u ime naroda" započeo radom još jedan sud. U izvješću mons. Josephu Hurleyu, nunciju u Beogradu, Nadbiskup ga je 2. ožujka 1946. opisao ovim riječima: "Sudovanje je takovo da je u protuslovlju sa svim ustaljenim normama pravednoga suda. Na rasprave protiv 'ratnih zločinaca' i 'narodnih neprijatelja' dolaze uvijek isti ljudi. To su organizovani partizani, koji su preživjeli slom obitelji i gubitak svega posjeda. Ti su ljudi puni mržnje i upravo životinjske želje za osvetom. Znade se da su neki plaćeni zato da dolaze na rasprave i tamo provociraju teške osude i insultiraju optuženike. Ti ljudi traže smrtne kazne za one, za koje i sam javni tužitelj to ne traži. Desilo se da je na jednoj raspravi u Zagrebu kao 'narod' prisustvovao samo jedan istaknuti član Kom-Partije, i on je tražio za optuženika smrt. Sud je na njegov zahtjev izrekao smrtnu kaznu, premda je optužba predlagala 20 godina prisilnog rada."

UHIĆENJE, ISTRAŽNI POSTUPAK I SUĐENJE 1946.

Nadbiskup je 5. prosinca 1951. svoje uhićenje opisao ovim riječima: "Ja sam dne 18. IX. 1946. drugi puta uhapšen, da me komunistička vlada može izvesti pred sud i maknuti s moga položaja

kao predstavnika zagrebačke nadbiskupije i predsjednika biskupskih konferencija.

Nakon što je bila u crkvama pročitana biskupska poslanica, kojom su svemu narodu otkrivene nasilne mjere komunističke vladavine (u rujnu 1945.) tajna je policija "OZNA" dan i noć stražarila pred nadbiskupskom palačom u Zagrebu, da me živčano slomi ili prisili da pobjegnem iz Zagreba. To bi im bilo najmilije, da bi mogli reći pred narodom, da sam pobjegao, jer se osjećam krivim. Ja dakako toga nisam smio učiniti, jer bi moj bijeg bez sumnje teško djelovao na katolike u našoj zemlji, koji su dobro znali, da su sve optužbe komunističke partije protiv mene bez temelja i da me se želi maknuti samo zbog toga, što smetam provođenju planova komunizma u našoj domovini.

U međuvremenu je vlada izdala nalog za spremanje procesa protiv mene. Prekopali su sve državne arhive, da nađu dokumenata protiv mene, tražili na sve strane lažne svjedoke, krivotvorili dokumente, i kad su mislili, da je sve spremno, rano ujutro 18. IX. provalili su u pet i pol sati u nadbiskupsku palaču, da me odvedu. Ja sam se u tom času nalazio u kapeli, spremajući se za svetu misu. Sluga, na kojeg su naišli, prestrašio se i došao po mene u kapelu, da malo izađem van, ne rekavši mi tko je vani. Kad sam izišao, našao sam na hodniku trojicu ljudi: jednog časnika od "OZNE" i drugu dvojicu, od kojih mi jedan pročitao spis, koji je sadržavao nalog za moje hapšenje. Protestirao sam protiv nasilja, a onda pokupio nešto stvari i pošao s njima u zatvor. Na hodniku i u dvorištu bili su ponamješteni organi milicije na sve strane, da ne bi tko što poduzeo u moju korist."

Početak sudskog postupka protiv nadbiskupa Stepinca

Taj Nadbiskupov prikaz pripreme njegova suđenja uvodi nas u dramu njegove osobe i njegova srca. Došli su ga uhititi u 6 sati ujutro, upravo dok se spremao za slavljenje Svete Mise u svojoj privatnoj kapeli. Pristupila su mu dvojica službenika UDBE (tajne policije) u policijskim odorama. Nazočan je bio i izaslanik javnog tužilaštva, koji mu je priopćio nalog za uhićenje. Nadbiskup je nalog primio na znanje i odgovorio: "Dobro. U ime Božje. Ja se ne bojim nikoga na svijetu. Moja je savjest mirna."

Časnoj sestri koja je plakala reče: "Sestro, ne plačite, nego se samo molite Bogu."

Isti je dan u 9 sati prekinut sudski postupak protiv Lisaka, Šalića i ostalih optuženih na sedam dana, a s ciljem da se u međuvremenu podigne optužnica protiv nadbiskupa Stepinca. (usp. *Dosje,* 301681, 1)

Nadbiskup je spremno pošao na svoj križni put. Trebao je u žrtvi Svete Mise proslaviti muku i uskrsnuće Kristovo, a sada će se otpočeti njegova Golgota i uživljavanje u muku i slavlje Raspetog Gospodina, koji u svojim vjernima nastavlja svoje patnje da "u svom tijelu dopunja što nedostaje mukama Kristovim za Tijelo njegovo, za Crkvu" (Kol 1, 24).

Proces i presuda protiv nadbiskupa Stepinca započeli su već u ožujku 1945., kad ga je Radio Beograd nazvao "ratnim zločincem". A znamo što je u komunističkom društvu značila takva optužba. Ponovio ju je Marko Belinić na javnoj skupštini 11.5.1945., par dana nakon ulaska Jugoslavenske armije u Zagreb (8. 5.). Ubrzo se Nadbiskupa u sredstvima javnoga informiranja i na prosvjednim skupovima nazivalo: "Neprijatelj naroda!", "Bandit".

"U ime Božje. Ja se ne bojim nikoga na svijetu. Moja je savjest mirna."

U arhivu UDBE nalazi se registrirana odluka da sve partijske ćelije moraju poslati brzojave kojima će odobravati postupke protiv Nadbiskupa.

U izvješću što ga je Nadbiskup poslao regentu apostolske nuncijature u Beogradu mons J. Hurleyu, 2.3.1946., on je spomenuo "tri generalne ofenzive protiv njega". Prva, nekoliko dana nakon objavljivanja Pastirskoga pisma. Otvorio ju je Bakarić, predsjednik hrvatske vlade u Zagrebu, nastavio B. Kidrič, predsjednik slovenske vlade, a uključio se i sam Tito. Slijedila je prijetnja predstavnika OZNE da će "narod" odgovoriti ako on u svojoj propovijedi na Sve svete u katedrali kaže koju riječ protiv države, i taj "narod", premda se Nadbiskup u spomenutoj propovijedi nije doticao aktualnih događaja, spomenute prijetnje pretvorio je u fizički napad na Nadbiskupa, u Zaprešiću 4. studenoga 1945., gdje je Nadbiskup došao na otvorenje nove župe. Život mu je spašen spretnošću vozača.

Drugu generalnu ofenzivu započeo je sam Tito u svojim izjavama francuskom komunističkom listu

Humanité te engleskim i češkim dopisnicima. U Jugoslaviji, ne postoji progon vjere ni Crkve, nego kažnjavanje svećenika-koljača. Spomenuo je u Nadbiskupskom dvoru blagoslov zastave "Križara", boraca protiv komunizma te veze s emigracijom.

Treća ofenziva režimskoga tiska uslijedila je izravno protiv nadbiskupa Stepinca. Počela je intervjuom dr. Bakarića zagrebačkim novinarima, kampanja je dostigla vrhunac 12. siječnja 1946. demonstracijama, u kojima se tražilo da se Nadbiskup izvede pred narodni sud, a u tu svrhu su počeli skupljati potpise. Čak su i radnici na radnim mjestima bivali prisiljavani potpisivati peticiju za Nadbiskupovo uhićenje i osudu.

Nadbiskup je bio svjestan kako svi napadaji protiv Episkopata, posebno na zagrebačkog nadbiskupa, dolaze iz "istog izvora", a to je i spomenuo u pismu koje je uputio dr. Bakariću , u kojem je opisao događaj u Zaprešiću (10.11.1945.), a učinio je to i u pismu svećenstvu u kojem je prikazao neistinitost tvrdnje dr. Bakarića (24.11.1945.). Bio je siguran da su ti "isti napadaji, iste karikature, iste argumentacije tih napada dokaz da je sve to dirigirano iz jednog mjesta, naime iz Centralnog komiteta Komunističke Partije."

Pripreme za suđenje nadbiskupu Stepincu temeljile su se na nebulozama:

- potpora "ustaškoj" vlasti
- vjerski prozelitizam, osobito prema Srbima i Židovima
- suradnja s ostatcima "ustaške" vojske po završetku rata
- skrivanje "ustaškoga" blaga
- blagoslov ustaške zastave za "križare"
- skupljanje potpisa u Nadbiskupskom dvoru za Engleze
- klevetanje "narodnih" vlasti
- "reakcionarno" i protunarodno djelovanje.

U pripremi njegova procesa odvijao se od 28. kolovoza 1946. sudski postupak protiv Nadbiskupova tajnika Šalića, katehete Josipa Šimečkoga i skupine franjevaca, kojima se spočitavalo da su pod Nadbiskupovim utjecajem vršili protudržavnu djelatnost. U proces je bio uključen i Erih Lisak, koji je jedno vrijeme u NDH bio odgovoran za javni red i sigurnost. Sam Nadbiskup reče: "Da me što više ponize, stavili su me pokraj Lisaka."

Kad je javni tužitelj "dokazao" Nadbiskupovu "spregu" s ovim optuženicima, prekinut je njihov postupak, zatraženo Nadbiskupovo uhićenje, i njega će se nakon istražnoga postupka samo dovesti na optuženičku klupu kao odgovornoga za sve, jer su prema tvrdnji javnoga tužitelja "svi putovi vodili k Stepincu i sve direktive dolazile od njega".

Optužnica protiv nadbiskupa Stepinca bila je spremna već 10. kolovoza 1946., i Tito ju je odobrio. Scenarij i montaža sudskoga procesa protiv Nadbiskupa bila je dugo pripremana, ali su "narodna" vlast i "narodni" sud ostavili dovoljno tragova za demontažu njihove sudske rabote.

Istražni postupak pred suđenje, 18. rujna 1946.

Suci istražitelji: Dragutin Desput, Nedo Milunović i Kraus dr. Božidar često su se izmjenjivali i postavljali nerijetko provokativna pitanja. Zapisnik je vodila Zlata Vizler. Nadbiskup je odgovorio na svako pitanje, barem načelno. Nije se dao isprovocirati, ali nije ni zanijekao istinu. Donosimo tek nekoliko najizravnijih odgovora koji nam približuju njegovu osobu prožetu kršćanskom odgovornošću po vjernom vršenju pastirske službe.

S. i.: "Da li Vam je poznato da je Gestapo u NDH imao svoje zatvore i da je sam vršio hapšenja bez ustaške policije i svake kontrole?"

N. S.: "Da je Gestapo vršio hapšenja, poznato mi je radi slučaja moje kancelarije, kad su Nijemci nekoliko dana nakon ulaska u Zagreb, zapravo odmah drugi dan nakon ulaska u Zagreb, tu kancelariju, koja je bila ustanovljena radi pomaganja emigranata iz krajeva koje su Nijemci okupirali, zapečatili i činovnicu na pet mjeseci zatvorili.

Također mi je poznato da je Gestapo uhapsio dr. Andrića, urednika sv. Jeronima.

Čuo sam da je Gestapo imao i svoje zatvore, ali mi o tome potanje ništa nije poznato."[11]

Istražni postupak pred suđenje, 19. rujna 1946.

S. i.: "Da li ste Vi prisegli prvu ustašku vladu?"

N. S.: "Ne stoji da je prva ustaška vlada položila prisegu na moje ruke. Prvu ustašku vladu zapisegnuo je Vilim Cecelja."

S. i.: "Da li ste izdavali podređenom kleru okružnice, u kojima dajete uputstva da svećenstvo vrši svečane obrede prilikom Pavelićevog imendana i godišnjice uspostave NDH?"

N. S.: "Moje su okružnice poznate svemu narodu i zbog toga na ovo pitanje ja nemam ništa dodati."[12]

S. i.: "Da li ste poslali kakve darove hrvatskim legionarima na Istočnu frontu, i ako jeste, kakve darove i u koju svrhu?"

N. S.: "O darovima nemam što kazati. Oni su se, ukoliko ih je bilo, sastojali od molitvenika i posvećenih medaljica. Tu si nemam ništa predbaciti. Na predočeni člančić iz 'Glasnika sv. Ante' god. 1942, broj 7-8, pod naslovom 'Dar hrvatskim

11 *Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46*, str. 470.
12 *Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46*, str. 475.

legionarima' izjavljujem da, ako sam kakav dar poslao, da se sastojao od medaljica, a cigarete su bile vjerovatno namijenjene ranjenicima u bolnici. Za to se ne mogu osjećati krivim, jer je svoj javnosti poznato da smo pomagali i pravoslavnu i muhamedansku djecu, kao i ljude svih slojeva i staleža, a i vojnici su konačno ljudi."[13]

S. i.: "Da li Vam je poznato da su vlasti NDH ovaj govor[14] u velikom broju umnožile i kao propagandni materijal upotrebile protiv NOP-a?"

N. S.: "Što su vlasti NDH umnožile ovaj moj govor akademičarima, to su njihove stvari i ne garantiram da li je autentično reproduciran. Mogu izjaviti da mi je radi tog govora savjest potpuno mirna.

Nakon što mi je pročitan pasus iz mog govora koji glasi: 'Mi se dakle ne bojimo reći, pa i uz pogibelj da budemo i po drugi puta proglašeni ratnim zločincem, ovo: ako svi narodi imaju pravo na osiguranje života i nezavisnosti, onda se ne može narivavati rješenje, kojeg on svojom slobodnom voljom neće, ni hrvatskom narodu i koji ipak sam najbolje znade, što mu je na propast, a što mu je na korist', odgovaram da se to u potpunosti slaže sa kršćanskim moralom, sa izjavama Svetog Oca i Atlantskom poveljom. O tome na koga se odnosi

Optuženi za vrijeme čitanja dokumeneta koji terete optužene

pasus: 'koji hoće ponovno da nas proglase ratnim zločincem', neću da dam nikakve izjave. Naglasio sam princip koji ostaje kao opće priznat."[15]

S. i.: "Da li Vam je poznato da se i na silu prevodilo na katoličku vjeru?"

N. S.: "Svaki prelaznik morao je podnijeti molbu i tek mu je na molbu mogao prijelaz biti dozvoljen. Prema tome neke glasine o nasilnom prevođenju na rkt. vjeru, što se episkopata tiče, su obične priče."

S. i.: "Da li Vam je poznato da su vlasti NDH u mnogim slučajevima obećavale Srbima da će im biti pošteđeni životi i imovina, ako pređu na rkt. vjeru i da je nakon toga obećanja mnogo ljudi prešlo na katoličku vjeru?"

N. S.: "U to pitanje ne ulazim, jer je i u rezoluciji, koja je gore navedena, i u dokumentima objavljenim u Službenom vjesniku, stav moj i episkopata jasno istaknut.

U vezi s tim pitanjem napominjem da je Sv. Stolica odobrila stav episkopata u cijelosti."[16]

S. i.: "Od kakvog je značaja poslanica od 24-III-1945 i što se tom poslanicom htjelo postići?"

N. S.: "Ta poslanica je odgovor na bezbrojne klevete i podvale i na episkopat i na Katoličku crkvu i na sam hrvatski narod. Biskupi su otvoreno iznijeli što misle o tome i naglasili principe koje su smatrali za potrebno da iznesu. Ja sam prije toga dao lično svoj odgovor u govoru održanom sveučilištarcima, kako sam to već gore naveo, odgovor u poslanici bio je odgovor cijelog episkopata."[17]

S. i.: "U poslanici od marta 1945. kažete, 'da je pravo hrvatskog naroda na slobodu i nezavisnost oživotvoreno u vlastitoj državi Hrvatskoj'. Da li time mislite NDH?"

N. S.: "U poslanici bilo je izričito rečeno: 'U vlastitoj državi', dok NDH ovdje uopće nije bila spomenuta. Ovo je svojevoljno stavila ustaška cenzura. Konačno, ono što je bitno u toj poslanici, ne kaže se da biskupi stvaraju tu državu, nego samo to da poštivaju volju naroda hrvatskog, i ako si taj narod odabere nešto drugo, biskupi će isto tako poštivati, ukoliko se to ne kosi s naukom Katoličke crkve."[18]

S. i.: "Kakav je cilj imalo 'Pastirsko pismo' od 23. rujna 1945. godine?"

N. S.: "To pastirsko pismo imalo je cilj ustanoviti nepravde nanesene Katoličkoj crkvi u FNRJ i upozoriti narod na njegova vjerska prava (škole, obuka vjeronauka, crkveni brak, katolička štampa, katoličke tiskare, sjemenište, naučni zavodi itd., kako je iz okružnice detaljno vidljivo)."

S. i.: "Odakle Vam podaci koji su u Pastirskom pismu od 23.IX.1945. g. izneseni?"

N. S.: "Mi smo sami te podatke skupili i prethodno provjerili njihovu točnost. U pitanje kojim smo

13 *Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46*, str. 479.

14 Riječ je o propovijedi koju je nadbiskup Stepinac održao u bazilici Srca Isusova u Zagrebu, na završetku uskrsnih konferencija za sveučilišnu mladež, 18. ožujka 1945., na temu: "Prvi je uvjet mira: dati Bogu što je Božje!", usp. ALOJZIJE KARDINAL STEPINAC, nadbiskup zagrebački, Propovijedi, govori, poruke 1941.-1946., Zagreb, 1996., str. 157.-260.

15 Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46, str. 482.

16 Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46, str. 484.

17 Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46, str. 485.

18 Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46, str. 486.

putem skupili te podatke ne ulazim."

S. i.: "Kome je sve Pastirsko pismo poslano?"

N. S.: "Pastirsko pismo poslano je svim državnim vlastima federalnih jedinica, područnim župnim uredima i Svetoj Stolici."[19]

S. i.: "Kad ste saznali da Lisak želi s Vama razgovarati?"

N. S.: "Datuma točno ne znam. K meni je došao biskup Lach i rekao mi, da sa mnom želi razgovarati neki čovjek imenom Petrović, koji je došao iz inozemstva. Čini mi se, da mi je Lach rekao, da za mene ima neke poruke i to čini mi se iz Francuske od Mačeka. Ja sam Lacha pitao, da li se tu što ne skriva, pod čime sam mislio da dotična osoba nije neki provokator. Dr. Lach mi je rekao da se u tom pogledu osigurao i da mu je dr. Franolić garantirao da o tom nema ni govora."

S. i.: "Opišite nam susret sa Lisakom."

N. S.: "Kad mi je Lach rekao, da me želi posjetiti navedeni Petrović, ja sam mu odgovorio da ću ga primiti sutradan u 7 ili pola 8 na večer. To vrijeme odredio sam zbog toga, jer preko dana imadem mnogo posla i vrlo mnogo stranaka, pa mi je to vrijeme bilo najzgodnije. Posve sam siguran da je slijedeći dan tj. dan kad je Petrović odnosno Lisak došao k meni bio ponedjeljak 24.IX.1945. godine. Taj dan više biskupa nije bilo u dvoru pošto su biskupske konferencije svršile već tri dana prije toga i eventualno se samo još koji biskup zadržao u dvoru. Izjava Šalića da je Lisak došao u dvor još u vrijeme trajanja biskupskih konferencija ne odgovara istini.

U određeno vrijeme doveo je Šalić navedenog čovjeka k meni, jer sam mu ja rekao da ga pričeka na ulazu u dvor, tako sam sa Lachom dogovorio. Kad je Šalić meni najavio navedenog čovjeka rekao je da je navedeni stigao. Potpuno je netočno da bi mi Šalić rekao da je u navedenom čovjeku prepoznao Lisaka. Ja sam pošao u tajništvo gdje me je navedeni čovjek već čekao i u prvi mah mi se pričinilo da je to Moškov. Nato je on skinuo očale i rekao mi je da je Lisak. Nakon toga sam stvarno ja u tom čovjeku prepoznao Lisaka.

Ja sam Lisaka pitao o ljudima u emigraciji kako žive i tko je ostao živ. Lisak mi je rekao da bi se htio skloniti negdje pod crkveni krov. Ne sjećam se da li mi je Lisak govorio što o razlogu svog dolaska u zemlju i svojim planovima u zemlji. Glede skloništa odgovorio sam mu da je to nemoguće, a isto tako da se ne možemo upuštati u ovakve političke stvari. Još sam mu rekao neka dođe sutradan ponovno u dvor do Šalića koji će mu dati u pogledu pitanja skloništa konačan odgovor. To sam učinio zato, jer sam htio da se održi neka pristojna forma, uobičajena kod svećenika. Taj razgovor trajao je od prilike 13 do 30 minuta.

Na odlasku nije Lisaka ispratio Šalić, jer ga momentalno nije bilo iako sam mu ja naložio da pričeka. Zbog toga sam ja Lisaku pokazao put do izlaza iz zgrade. Pokazao sam mu kraći put kroz duhovni stol.

Još isti dan rekao sam Šaliću da me neće biti sutradan u dvoru i kada Lisak dođe da mu ponovi, da je nemoguće da ga mi bilo gdje ukonačujemo."[20]

Istražni postupak pred suđenje, 20. rujna 1946.

S. i.: "Kada ste bili obaviješteni da je u nadbiskupskoj kapeli blagoslovljena zastava namijenjena 'križarima'?"

N. S.: "Saznao sam za blagoslov zastave od Giuseppe Massucia kad je on donio tu vijest iz predsjedništva vlade, gdje je ujedno dao i pismenu izjavu da za to nije znao on niti ja. U vrijeme, dok je ta zastava bila blagoslovljana u kapeli Nadbiskupskog dvora, ja se nisam nalazio u Zagrebu, već sam bio u provinciji na dijeljenju Sv. potvrde. Tamo sam bio oko deset dana. Tek izvjesno vrijeme nakon mog povratka, a ne mogu se sjetiti točno nakon koliko vremena, donio je gornju vijest Massucci. Tajnik Šalić nije mi niti riječi govorio niti napominjao o posveti zastave."

S. i.: "Da li ste nakon posvete zastave bili sa Šimečkim i ako jeste, što ste mu u pogledu zastave napomenuli?"

N. S.: "Ne sjećam se da sam ja uopće, nakon posvete zastave, bio sa Šimečkim, a ukoliko sam bio s njim i ukoliko sam mu što rekao, Šimečki će biti toliko pošten da prizna da je sve, što je učinjeno, učinjeno bez ikakvog odobrenja mojega.

Na pročitanu izjavu iz sudskog stenograma, a koju je na raspravi dao u vezi s tim optuženi Šimečki,[21] izjavljujem da po mom sudu njegova izjava nije točna, i ne odgovara pravom stanju stvari. Ostajem kod svoga što sam gore spomenuo.

Sjećam se da sam jednom prilikom, ali ne znam kada, rekao Šimečkom da se u pogledu takve djelatnosti ne miješa ni pod koju cijenu, jer ja o tome neću ništa čuti."

S. i.: "Da li ste znali da je i Šalić prisustvovao

19 Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46, str. 488

20 Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46, str. 489.-490.

21 Na istražnom postupku glede blagoslova zastave je vlč. Šimečki izjavio sljedeće: "Nadbiskup nije znao da smo zastavu posvetili. Njemu je to mogao Šalić poslije, post festum, reći.", Saslušanje Josipa ŠIMEČKI, Zapisnik sastavljen 13.XII.1945. g. u kancelariji Odjeljenja Zaštite naroda za Hrvatsku, Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46, str. 334. Sudac istražitelj je očito, u želji ocrniti Nadbiskupa, ovdje kao i u drugom prigodama, manipulirao izjavama optuženika.

blagoslovu zastave?"

N. S.: "O tome nisam znao ništa, a ne sjećam se da bi mi Massucci rekao, kad mi je donio vijest iz predsjedništva vlade, da je i Šalić prisustvovao kod posvete zastave. Naknadno izjavljujem da sam siguran da sve do uhapšenja Šalićevog nisam imao pojma da je on prisustvovao tom blagoslovu. Čini mi se da je vijest iz predsjedništva vlade došla tek nakon uhapšenja Šalića."[22]

Napomene nadbiskupa Stepinca na završetku istražnoga postupka, 20. rujna 1946.:

"Moje hapšenje i zatvor i istražni postupak ima pripremiti očigledno materijal za sud protiv mene. Danas je u cijelom kulturnom svijetu omraženo direktno napadati Crkvu i vjeru. Zato se tamo, gdje se hoće nešto poduzeti protiv predstavnika Crkve, mora naći politička podloga, što je protiv mene nađeno u ovoj formi. Ni po Božjem ni po naravnom, ni po internacionalnom pravu nijedan ispravan sud ne bi me nikada mogao osuditi za ono što mi se imputira, kad bi pregledao cijelu situaciju u kojoj smo se nalazili. Moja je krivnja sto posto u tome, što nisam mogao pokleknuti pred zahtjevima komunizma koji jedini vlada u ovoj zemlji, a zašto nisam mogao reći *amen* na sve što se radilo, evo razloga: nama se govorilo da je zagarantirana sloboda vjeroispovijesti u sadašnjem poretku. Međutim konstatiram:

1. da je od početka Narodno-oslobodilačke borbe pa do sada ubijeno između 260-270 katoličkih svećenika od kojih ogromna većina ne bi nikada bila zvana ni na odgovornost u drugim zemljama, a kamoli ubijena;
2. ubijeno je kojih desetak časnih sestara čega se ne sjećam nikada u povijesti naše zemlje;
3. uništene su sve katoličke škole osim možda jedne gimnazije;
4. uništene su naše tiskare;.
5. uništena je naša štampa;
6. oduzeti su brojni katolički zavodi;
7. onemogućena su naša sirotišta pod vodstvom časnih sestara;
8. uništen je naš Caritas, valjda zato što je spasio i hiljade partizanske djece za vrijeme rata;
9. uništeno je naše društvo Sv. Jeronim, najjača pučka kulturna institucija na Balkanu i najomiljenija srcu našega puka;
10. stavljena su u najteže situacije ono par sjemeništa što je ostalo, jer im je oduzeta sva imovina, od koje su se uzdržavali, a zna se, da su u tim sjemeništima bila školovana djeca našeg siromašnog puka;
11. veliki dio crkvene imovine oduzet je nasilno bez ikakvog sporazuma s Katoličkom crkvom.
12. praktički je vrlo otešćan vjeronauk u nižim školama, a u višim je naprosto izbačen, protiv [volje] ogromne većine stanovnika naše zemlje.
13. uveden je nasilno civilni brak protiv svih tradicija našeg puka koji s bolnim srcem mora da ide u civilne urede da izvrši svoju formalnost;
14. već su iz nekih bolnica izbačene časne sestre ili im je onemogućen rad, makar su ih svi bolesnici od srca voljeli i svi savjesni liječnici duboko cijenili;
15. tužio mi se jedan biskup, da su na njegovom području već otete zgrade katoličkih redovnika ili redovnica;
16. tužio mi se drugi biskup, da su mu još danas neke crkve pretvorene u magazine. Možda je već naknadnim protestima uspjelo to očistiti.
17. nijedan katolički svećenik ili biskup nije siguran ni po danu ni po noći za svoju slobodu, a čak i za svoj život, što sam imao prilike i sam iskusiti.

Mogao bih dalje nabrajati, ali sve u svemu sloboda je savjesti samo jedna velika iluzija i pijesak u oči neupućenima. Ona je praktički jednaka nuli, jer je to samo provizorij dok se mladež ne odgoji za te iste. A to se čini svim sredstvima, tvrdeći u školskim knjigama da Krist, koji je za nas Bog, nije nikada uopće postojao, da je Majka Božja, koja je za nas jedan od najsvetijih pojmova, obična djevojka s ulice, da ne kažem bludnica; da je čovjek od majmuna itd. i jao onim nastavnicima koji bi se usudili prigovoriti.

Ja neću da govorim o klanjima koja se stalno nama imputiraju, ali bi bilo mnogo toga za ispitati i na drugoj strani, odakle silna grobišta širom cijele naše domovine i da li su to samo ustaška klanja ili hrvatskih domobrana. Zato, sve promislivši, smatram i odlučujem, ukoliko budem izveden pred sud:

1. da se neću, osim načelne izjave, nijednom riječju braniti;
2. da odbijam branitelja na sudu i
3. da neću apelirati protiv osude, jer je opće poznata stvar da sud često izvodi naloge koje mu dostavi stanovita organizacija.

Konačno da završim. Ako je današnjim vlastima iskreno do sređenja prilika u našoj zemlji, onda evo jedinog puta do toga. Država imade svoje redovite diplomatske odnose sa Svetom Stolicom.
Neka dakle s njom, kao s jedinim kompetentnim faktorom, povede otvoreno i muški i pošteno pregovore.

22 Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46, str. 492.-493. (usp. CP, sv. LXIV., str. 492. - 493.

Sveta Stolica, odnosno Katolička crkva ne pozna diktata, ali pozna poštene i iskrene sporazume. Bez toga sve drugo neće koristiti ništa. Mogu biti ja osuđen, što me malo dira. Mogu biti osuđeni i drugi biskupi. Mogu biti poubijani još toliki svećenici ili vjernici, stvari se neće popraviti, nego samo pogoršati i dovesti sasvim sigurno do potpunog rasula. Da ne govorim o bezbrojnim poukama povijesti, ogromna je pouka Hitler kojoj smo svi živi svjedoci. Više od jednog decenija vodio je nečuvenu borbu protiv Katoličke crkve i znamo kakav je rezultat: Crkva danas slobodno diše i radi u Njemačkoj.

Zato velim, ako mi nećete dati pravo vi u ovome što navodim, dat će mi povijest, i kao što su svi nebrojeni Hitlerovi procesi protiv Katoličke crkve poslužili na njezino dobro, tako će sasvim sigurno u zadnjoj liniji biti i s ovim. Iza Katoličke crkve stoji konačno Krist, njezin ugaoni kamen u kojem je pisano: 'Ko padne na ovaj kamen, razbit će se i na koga on padne, smrvit će ga.'

Ja sam iznio ukratko svoje misli za ispravno rješenje ovog problema."[23]

Istražni postupak pred suđenje, 23. rujna 1946.

Nakon brojnih upita o pisanju katoličkog tiska, osobito "Katoličkog lista", nakon neumjesnih pitanja i pokušaja okrivljivanja Nadbiskupa za odgovornost za sve napisano u katoličkom tisku u državi, sudac istražitelj mu je postavio sljedeće pitanje:

S. i.: "Da li se osjećate krivim za to?"

N. S.: "Ne osjećam se krivim niti najmanje, i budućnost će pokazati u svjetlu objektivne povijesti ko je imao pravo, a tog se suda povijesti ne bojim."[24]

A na završni upit suca istražitelja u istražnom postupku pred suđenje: "Kakav je postupak bio protiv Vas od dana hapšenja u toku istražnog postupka?", Nadbiskup je odgovorio:

"Cijeli istražni postupak smjerao je na to da me se sto posto utvrdi kao zločinca. Inače ne bih se mogao posebno žaliti na postupak, jer je bio pristojan, tek zatvor ostaje zatvor.

Iskazi, ne mogu reći da su iznuđeni. Tek bih ja danas tu i tamo koji iskaz drugačije formulirao negoli u času saslušanja."[25]

SVJEDOCI

Javni je tužitelj u prilog optužnice doveo i saslušao 58 svjedoka. Dovedeni su iz različitih krajeva, a manji dio njih bio je izvan područja Zagrebačke nadbiskupije i najveći broj njih bili su pravoslavne vjere. Nadbiskupa nisu ni poznavali, a djelatnici u sudnici posvjedočili su da ih je javni tužilac poučavao prije suđenja što će govoriti i protiv koga će govoriti.

Nije bilo dopušteno posvjedočiti u prilog Nadbiskupove obrane brojnim predloženim svjedocima, svećenicima ni vjernicima laicima, a ni Srbima ni Židovima koji su to htjeli učiniti. Dapače, neki su izgubili svoja radna mjesta zbog te spremnosti.

Često se u javnosti može čuti da su i sami svećenici kojima je bilo omogućeno svjedočiti "svašta govorili". U ovom broju *Glasnika* omogućujemo uvid u neka svjedočanstva svećenika kanonika Prvostolnoga kaptola zagrebačkoga. Donosimo i riječi koje su razmijenili Nadbiskupovi branitelji po službenoj dužnosti s javnim tužiteljem u nastojanju da se saslušaju predloženi svjedoci i pročitaju dokumenti koji demantiraju optužnicu.

Na osporavanje javnog tužitelja da se sasluša svjedoke obrane, **branitelj dr. Politeo** je uzvratio:

"Optužba je dokazala osnovno, ono što su drugi svećenici, ustaše, novinari i. t. d. radili. Dokazi, koje ja predočujem idu za tim da se ustanovi što je optuženi nadbiskup Stepinac direktno radio. I ti dokazi imaju se u prvom redu provesti, jer se ne pita što su drugi radili, nego je pitanje što je Stepinac radio. Sa stanovišta javnog tužioca, bar sam tako razumio njegove riječi, bila bi blasfemia skoro svaka obrana, i na ovom procesu imala bi se provesti dokazala samo ona koja su se izvela u prilog optužnice, dok se obrani ne bi pustilo da pruži dokaze."[26]

Javni tužilac: "Ja se opet principijelno protivim predloženim dokazima od strane branitelja optuženog Stepinca. Na primjer prijedlog da se saslušaju i uzme uvid isprave iz kojih će se vidjeti kako su mnogi svećenici dali izjave da ih optuženi Stepinac nije gurao na put politike, to je u ovom procesu suvišno, a obzirom na to što će ovo sud da cijeni na osnovu konkretnih dokaza, koji su pruženi na ovom procesu, a šta misle pojedini svećenici o tome, ne može to da bude nikakav dokaz za sam sud, obzirom na to što znamo da je ogroman broj svećenstva, pošavši putem Stepinca, pošao izdajničkim i profašističkim putem, i da je čak po oslobođenju naše zemlje u svom velikom broju bio organizator krstaških grupica i terorističkih akcija u zemlji.

S druge strane, svi dokazi koje nudi obrana kontradiktorni su sa obranom optuženog Stepinca. Obrana hoće time da iskonstruiše nekog novog Stepinca, a ne onog koga imamo na optuženičkoj

23 *Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46*, str. 499.
24 *Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46.*, str. 505.
25 *Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46.*, str. 507.

26 CP, sv. LXXII., str. 2868. - 2869.

klupi..... / burno pljeskanje u dvorani / ...... ne onoga Stepinca koji je u istrazi, nedavnoj istrazi, na određena konkretna pitanja u vezi sa konkretnim materijalom dao takve odgovore i priznanja, koji su potpuno u kontradikciji sa onim što hoće da dokaže sama obrana. Na primjer izjava i tvrdnja optuženog Stepinca, ne samo u istrazi nego i na procesu - u što ste se i vi mogli uvjeriti - je ta da nasilnog prekrštavanja nije bilo (...)

Vidi se drugovi suci da se obrana koleba potpuno besprincipijelno, da obrana demantira svoga branjenika i s druge strane da obrana pabirčeći nekakve dokaze koji nikako ne kontradiciraju u osnovi tvrdnjama optužnice da nastoji s tim napabirčenim dokazima i listovima i što ja znam, da sama jednu drugu sliku o Stepincu, sliku koju i demantira i sam Stepinac.

Iz tih principijelnih razloga, drugovi suci, ja se protivim da se provedu ti dokazi, jer o vrijednosti tih dokaza, o oportunosti, o njihovom smislu, o upotrebljivosti ja mislim da ovaj sud može odmah da donese odluku, a s druge strane da ti dokazi nisu ni za što drugo nego za odugovlačenje ovog procesa koji već dosta dugo traje, koji je na jedan stvarno konkretan, okolnosni - plauzibilni način iznio sve ono što su optuženi radili na čelu s opt. Stepincem. Našoj javnosti i našem narodu potpuno je jasna zločinačka volja i svijest Stepinca, isto tako kao krivnja i djelatnost njegovih ortaka u zločinima nad našim narodima."[27]

Branitelj dr. Politeo: "Ovo je već drugi put da gospodin javni tužilac okrivljuje obranu da želi odugovlačiti proces. Ovo je uvreda na moju odvjetničku čast, jer čitava javnost koja prisustvuje ovdje, svjedokom je da kad bi se sabralo sve ono što sam ja i moj kolega Katičić govorili tokom ovog procesa iscrpilo bi vrijeme od najviše 20 minuta. Prema tome obrana, koja je tokom čitavog procesa tokom kojeg je g. javni tužioc govorio najmanje, kad bi se sabralo, 48 sati..."

Javni tužilac: "Nemate materijala..."

Branitelj dr. Politeo: "Imam materijala... 48 sati, ... tih 20 minuta nije nikakvo odugovlačenje i to je pravo svakog branitelja i ne samo pravo nego i dužnost da doprinese dokaze u korist svog branjenika. Ne stoji da mi demantiramo nadbiskupa Stepinca, nego mi dopunjujemo, supstituiramo njegovu šutnju do koje je došlo nažalost i protiv našeg savjeta. To je dužnost i pravo da šutnju optuženog Stepinca......."

Javni tužilac: "Ali šutnja znači priznanje."

Branitelj dr. Politeo: "Kad bi htjeli da iskonstruiramo nekog Stepinca protivno onome kakvim ga javni tužilac označuje, onda se i u tome sastoji prava uloga svakog branitelja da dokaže da je njegov branjenik drukčiji, nego što ga optužnica prikazuje. Ja gospodine tužioče, govorim istinu i govorit ću istinu. (...)

Ja ne znam kako se javni tužilac može protiviti jednom dokazu, da apstrahiram da imade i drugih dokaza, koje ću tokom rasprave navesti. Međutim nemam namjere odugovlačiti raspravu, nego vršim svoju dužnost, da na temelju autentičnih dokumenata dokažem da nadbiskup Stepinac nije takav, kakvog ga prikazuje javna optužba."

"/U publici protesti i ogorčenje/." [28]

Dr. Žarko Vimpulšek, predsjednik sudskog vijeća, čita presudu kojom je nadbiskup Stepinac osuđen na 16 godina strogog zatvora i potom na 5 g. gubitka građanskih prava

Članovi suda u predmetu optuženoga nadbiskupa dr. Alojzija Stepinca

Predsjednik vijeća:
Vimpulšek dr. Žarko, sudac Vrhovnog suda Narodne Republike Hrvatske
Članovi vijeća:
Cerineo dr. Antun, sudac Vrhovnog suda NRH
Poldrugač Ivan, sudac Vrhovnog suda NRH
Dopunski sudac:
Pirker Ivan, sudac Vrhovnog suda NRH
Zapisničar:
Petrović dr. Ante, tajnik Vrhovnog suda NRH
Javni tužilac NRH: Blažević Jakov
Pomoćnik Javnog tužioca: Desput Drago
Referent Javnog tužioca: Kraus dr. Božidar

27 CP, sv. LXXII., str. 2888.

28 CP, sv. LXXII., str. 2888.- 2889.

Križari

Pokret tzv. križara, ništa nema s članovima Katoličke akcije. Taj je pokret uz stvarni dio rezistencije i otpora komunističkom režimu, umotvorina Partije, a imao je svrhu likvidirati sve koji nisu prihvaćali novi društveni, komunistički poredak. Bio je to partizanski "mamac" u šumu simpatizerima propalog režima. Za potporu njihova djelovanja, zapravo promidžbu, naručili su zastavu s natpisom: "Sve za Krista, protiv komunista!"

Naivnost, premorenost, izmučenost i teror onemogućili su svećenicima: Ivanu Šaliću, Josipu Šimečkome, Đuri Mariću i optuženim franjevcima proniknuti spletku i montažu procesa. Josip Crnković, Ivan Žagić, Ana Juroš, Safet Pajić, Lela Sopijanec, Zorka Zubović bili su dio Udbaške mreže u svećeničkim redovima.

Nije stoga čudno što je iz Sudskog stupa uklonjen "čitav materijal iz predmeta Crnković Josipa koji se odnosi na spis Vrhovnog suda SRH stup 6/46." (u ime RSUP SR HRVATSKE Služba državne sigurnosti, V. odjel, 9. ožujka 1984., odluku potpisao Mate GRUBIĆ), usp. Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46., str. 375k. Nedostaje i zapisnik Franje Bortasa od 12. IV. 1946., usp. id., str. 332a.)

Znakovito je da su naručitelji križarske zastave Josip Crnković i Žagić inzistirali "da sam nadbiskup blagoslovi zastavu", što je tijekom istražnog postupka posvjedočio vlč. Josip Šimečki (usp. *Zapisnik sastavljen 13.XII.1945. g. u kancelariji Odjeljenja Zaštite Naroda za Hrvatsku, Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46.*, str. 336.), a potvrdio i u sudskoj raspravi, usp. Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46., str. 1647.; CP, sv. LXVIII., str. 1647.) Dapače ti su provokatori u svojoj raboti tražili od Šimečkoga "što više pomoći za križare, naročito oružja" (nav. mj., str. 342.; CP, sv. LXVIII., str. 342.)

Nadbiskupov tajnik Šalić i vlč. Šimečki odlučno su se tome oprli. Opisujući u istražnom postupku kako se nakon uhićenja tajnika Šalića pokušao skloniti izvan državnih granica, vlč. Šimečki je posvjedočio: "Nadbiskupu Stepincu javio sam, da mi je vrlo žao ako sam sa svojim slučajem prouzročio mu neugodnosti." (usp. nav. mj., str. 340.).

A kakav je scenarij "u ime naroda" u sudnici Javni tužitelj izvodio s tom zastavom i teretio nadbiskupa Stepinca potkrjepljujući njome optužbe o protunarodnom Nadbiskupovome radu! Znakovito je i to da je za nabavu zastave "priložio 100-200 dinara Tomislav Fumić" (nav. mj., str. 335.).

A kolike su tisuće ljudi naivno stradale, a posljedice snosile njihove obitelji!

Vlč. Valentin MALEK, župnik u Maloj Subotici u Međimurju uputio je 9. ožujka 1946. pismo nadbiskupu Stepincu u kojem ga je, nakon svjedočanstava izbjeglih ljudi iz "križarske", zapravo partizanske klopke, upozorio na sljedeće: "Sveta mi je dužnost izvijestiti Vašu Preuzvišenost o prevažnoj stvari (...) takozvanim "Križarima" (...) što je 99% prijevara. Mnogi misle da uistinu odlaze Križarima u šumu, ali su ih zlonamjerni ljudi pod velom križara namamili u öumu i likvidirali (...). Mnogi su od tih nesretnika, našavši se jednom u šumi, radili u neznanju na ostvarenju paklenog plana neprijatelja potičući svoje prijatelje da dođu u šumu (...). Mjesta takvih masovnih likvidacija su u Virovitici i Daruvaru (...). Preuzvišeni! Trebalo bi te paklene metode što prije razobličiti. Kako u našoj zemlji, tako i u inozemstvu. U protivnom, tisuće i tisuće naših ljudi past će u ruke naših smrtnih neprijatelja." (CP, sv. XCIX, str. 452.-454.)

Nakon što je u sudnicu uveden dr. Janko Penić, kanonik, dični svećenik Zagrebačke nadbiskupije i odgojitelj brojnih generacija svećenika, razvio se sljedeći razgovor:

Predsjednik: "Dr. Janko Penić? Što ste po zanimanju?"

Svjedok dr. Penić: "Svećenik, rođen 2. VIII. 1900. u Krašiću, Hrvat, stalno živim u Zagrebu."

Javni tužilac: "Molim vas, jeste li vi Janko Penić ili ste Josip Penić?"

Svjedok dr. Penić: "Ja sam dr. Janko Penić."

Javni tužilac: "Da li postoji jedan Josip Penić?"

Svjedok dr. Penić: "U Zagrebu ne, ja bar ne znam."

Javni tužilac: "Mislim da je u prijedlogu obrane rečeno Josip Penić?"

Branitelj dr. Politeo: "Tako sam dobio ime."

Nakon nekoliko razmijenjenih upita i odgovora svjedoka dr. Penića, javni je tužitelj nekontrolirano počeo vrijeđati svjedoka:

Javni tužilac Jakov Blažević: "Pitam ja Vas i obranu, tko je Vas doveo kao svjedoka pred narodni sud. Ja mislim da se narodni sud kalja kad se pred njega dovedu ovakovi ljudi za svjedoke. /Pljesak u dvorani/.

Predsjednik: "Molim publiku da se smiri, da pretres ne smatra zabavom."

Nakon još jednog upita javnog tužitelja i svjedokova odgovora, izustio je predsjednik suda:

"Odustajem od preslušavanja svjedoka."

Branitelj dr. Politeo: "Ja bih samo objasnio zašto sam ga doveo."

Predsjednik: "Ne mogu prihvatiti."[29]

Svjedok dr. Janko Penić

29 *Sudski stup...* (CP, sv. LXXII., str. 2931. - 2935.)

Svjedok dr. Dragutin Hren, kanonik; na poziv Predsjednika, da razjasni što je rekao Pavelić nakon otvorenja tzv. Hrvatskog sabora i pozdravnog govora optuženog Stepinca, dr. Hren je odgovorio:

"Prigodom samoga otvorenja bio je onaj govor, kojeg je preuzvišeni g. nadbiskup održao pred pokrajnjim vratima crkve sv. Marka, i za koji govor sam od istoga Cecelje čuo, da je Pavelić strahovito zamjerio što je sa strane našega nadbiskupa prebačena sva odgovornost za politiku na ustaško vodstvo, i što nije nikako spomenuo, da bi tu Crkva što god sudjelovala, jer on je želio i očekivao da bi se kako tako sa strane crkvenih vlasti izjavilo što god u prilogu ustaškom sistemu. Međutim to nije bilo učinjeno. Nakon sabora, nekako drugi ili treći dan, čuo sam pripovijedati od kanonika dra Marića, da je njemu kazano, kako je Pavelić rekao Došenu, zastupniku koji ga je pratio tamo, sa negodovanjem: 'Kakav je to nadbiskup održao govor?' i 'Što će mene ovaj balavac učiti politiku!'. A, odulje vrijeme nakon toga sam čuo od Vilima Cecelje, da je prigodom jednoga sastanka i zakuske, ovo se ne bi mogao sjetiti, netko od ministara spomenuo Paveliću: 'No, pa, ipak je nadbiskup došao na sabor. Time smo možda do dana današnjega nešto bliži.' Pavelić da je odgovorio: 'Nipošto nismo bliži, jer je on održao meni takovu lekciju i apsolutno ništa drugo.', pa da je tom zgodom kazao i jednu pogrdnu riječ za preuzvišenoga g. nadbiskupa."[30]

* * *

Na uvredu da je farizej, dr. Hren je upitao: "Molim gospodine tužioče, imam li prava pitati, da li se uvreda farizej na mene odnosi? Molim gospodine predsjedniče zaštitu, ima li netko ovdje mene nazivati farizejom? /U dvorani žamor/. Gospodin tužilac neka izvoli uzeti ono što sam kazao do znanja, ono što sam odgovorio, a ne može mene nazivati farizejom."

Predsjednik suda: "Molim Javnog tužioca, da ne vrijeđa svjedoka." [31]

* * *

Branitelj dr. Katičić: "Vi ste rekli da je ipak mnogo ljudi spašeno. Da nisu svi poginuli koji su prešli. Je li imate kakove brojke ili kakovu sliku koliko ljudi je prešlo a koliko se spasilo?"

Svjedok Hren: "Toga ne bih znao, ali znam da su češće dolazili župnici iz provincije i molili ga za intervenciju i da je on to načinio i da je zbilja mnogo puta ta intervencija uspjela. Meni je poznato da su neki došli zahvaliti se nadbiskupu Stepincu ili da su upućivali zahvale preko dotične župe i poznato mi je i u novije vrijeme da je došao vladika iz Pakraca u Požegu našem župniku Pipiniću i njemu zahvalio: 'Sa prelazima ste spasili mnoge i premnoge naše glave i moram zahvaliti i vašem preuzvišenom nadbiskupu.' Isto tako čuo sam da je jednom došao neki iz Beograda - ja mislim da sam zapamtio ime, Ranković,[32] - što je on ne znam, došao je preko Crkvenog krsta zbog rata i on je isto tako došao preuzvišenom u posjete, pa ga je zamolio da se ne prave smetnje za prelaženje, neka se ne odugovlači, jer 'mnogo ste spasili, a molim spasavajte nam ljude i dalje, napose svojim intervencijama, jer bi inače ustaše mogli vrlo mnogo toga uništiti i poubijati'."[33]

* * *

Branitelj dr. Katičić: "Da li Vam je poznato da su oni ustaški svećenici u Jasenovcu pod čiju su jurisdikciju potpadali i tko je njih imenovao?"

Da li Vam je poznato, da je g. nadbiskup više puta tražio da bi svećenici imali pristup u Jasenovac i kakav je bio uspjeh toga nastojanja?

Svjedok Hren: "Jasenovac je bio nama potpuno zatvoren. Tamo nije postojao ni jedan naš i koji su ti ustaški svećenici meni nije bilo poznato. Oni nisu bili iz naše biskupije, što su radili ne znam. Rekao sam da je nama Jasenovac bio potpuno zatvoren." [34]

Svjedok dr. Nikola Kolarek, kanonik, na upit predsjednika suda: "Da li Vam je poznato da je Stepinac položio zakletvu Nezavisnoj Državi Hrvatskoj?", odgovorio je: "Meni je nadbiskup u više navrata otvoreno kazao da on tu prisegu nije nikada položio, niti je položio prisegu činovničku, koja se redovno polaže. Rekao je čak i to da su tu prisegu od njega tražili, da su mu došle sugestije za prisegu, ali je to on odbio."[35]

30 CP, sv. LXXII., str. 2891.
31 CP, sv. LXXII., str. 2903.
32 Rašković, op. J.B.
33 CP, sv. LXXII., str. 2909. - 2910.
34 CP, sv. LXXII., str. 2910.
35 CP, sv. LXXII., str. 2925.

Svjedok dr. Pavao Lončar

Na pitanje o svome uhićenju i osudi na smrt koju su mu dosudile vlasti u NDH, **svjedok dr. Pavao Lončar,** kanonik, odgovorio je i ovo: "Ja sam htio reći, da je Stepinac već onda, kada sam bio u zatvoru, da je neprestano za mene intervenirao, i da ga se uopće nije htjelo primiti [Pavelić]. I papinski legat također je intervenirao. Iz toga se najbolje vidi kakvi su odnosi između tadanje vlasti i Stepinca kao i papinskog legata. Nikada nije mogao ništa postići. Dapače sam Pavelić napisao je na spisu: 'Pred pokretni prijeki sud.'. To je okolnost koja dokazuje u kakvom je odnosu bio nadbiskup sa Pavelićem. Ako želite da Vam kažem kako su bili hladni odnosi, onda Vam mogu navesti kad je nadbiskup držao govor prilikom otvaranja sabora, da je Paveliću upravio slijedeće riječi: 'Vi i Vaši ljudi preuzeli ste odgovornost za sudbonosno stanje Hrvatske koja je u Vašim rukama." Na to je Pavelić pred Došenom rekao: 'Što će mene taj pameti učiti'."

Predsjednik: "Molim vas, Vi niste branitelj optuženog, nego ste pozvani ovdje kao svjedok. Vi iskazujete okolnosti, koje ne znate iz vlastitog opažanja."

Dr. Lončar: "Kako ne."

Predsjednik: "Vi ne znate zašto je Pavelić... Jeste li Vi pitali Pavelića što misli, zašto Hrvatska nije priznata od Vatikana. To su vaši zaključci."

Dr. Lončar: "To su moja saznanja od tadanjih ustaša, koji su se na to tužili. Ja sam pred maršalom Titom to rekao, kada smo bili 2. srpnja u audijenciji i on nas je saslušao."

Branitelj dr. Katičić: "Ja bih Vas molio, da nam objasnite kakav je bio stav dra Stepinca, i što je poduzimao u pitanju prelaza sa pravoslavne na katoličku vjeru?"

Svjedok dr. Lončar: "Znam, da je nadbiskup svaki puta davao direktivu nadbiskupskom duhovnom stolu, da se nikoga ne smije primiti u katoličku vjeru, tko nije prešao iz uvjerenja, da se nikoga ne smije primiti, tko nije poučen, i treća stvar, ja znam da je dr. Stepinac govorio, kako dosta veliki broj ljudi ne prelazi iz uvjerenja, ali 'mi vršimo svoju nacionalnu dužnost, da im spasimo glave, i radi toga ih i primamo'. To je on govorio nama konzistorima, a svjedoci smo svi kanonici konzistorci."

Branitelj dr. Katičić: "Da li Vam je poznato o brojkama, o razmjerama, o ciframa ljudi koji su spašeni?"

Svjedok dr. Lončar: "Ne bih Vam znao, ja sam odsjedio u Lepoglavi 17 mjeseci, i bio osuđen na smrt, jer sam bio protiv ustaša, a poslije mi je ta kazna promijenjena na 20 godina robije, i odsjedio sam 17 mjeseci u logoru."

"Molim gospodine predsjedniče, ja bih ukazao na riječi što ih je g. javni tužilac jučer izrekao, naime da 'dolazim svjedočiti kao fašista za fašistu'. Ja nisam nikakav fašista, nego sam za stvar Narodno - oslobodilačkog pokreta trpio, i bio osuđen na smrt."

Predsjednik: "Vi ste ispričali - iz vaših riječi proizlazi - da je Stepinac bio strahovit neprijatelj ustaša. Kako tumačite da je podupirao ustaše?"

Svjedok dr. Lončar: "Kakvo podupiranje? To je bila realna vlast. On kao poglavar Crkve morao je imati neku vezu, jer Crkva je trebala živjeti. Oni nisu bacili vjeronauk iz škola, oni nisu uvodili u škole materijalističku nauku." [36]

* * *

Svjedoku dr. Anti Slamiću, kanoniku, **branitelj dr. Politeo** postavio je sljedeće pitanje: "Molim Vas, malo prije je jedan svjedok spomenuo, da je Vama poznato kako je Pavelić nastojao da se nadbiskupa Stepinca ukloni s nadbiskupskog položaja."

Svjedok dr. Ante Slamić: "Jeste, to mi je poznato. Prije nego je otišao papinski legat Massucci rekao mi je da je Pavelić tri puta tražio od Svete Stolice, da se nadbiskup Stepinac ukloni s položaja."[37]

36 CP, sv. LXXII., str. 2919. - 2920.
37 CP, sv. LXXII., str. 2937.

Svjedok Krešimir Pećnjak, prebendar, nakon ispitivanja, reče: "Ja imam još nešto da izjavim. Ja sam bio član Konzistorija 1941. i 1942. godine. Nisam imao referat o prelaznicima, ali sam prisustvovao i sudjelovao i mogu kazati da je nadbiskup uvijek stajao na najcrkvenijem stanovištu u tome pogledu i nije dozvoljavao nikada da bi se i jedan objekat pravoslavni ili židovski primio u svojinu naše crkve. Sjećam se i to, da je jednom zgodom stavilo se pitanje, da li bi se moglo neke objekte uzeti samo na čuvanje u neke naše crkve. Nadbiskup je odlučno kazao: 'Niti to ne.' To je bilo tako, kroz cijelo vrijeme dok sam bio član Konzistoriuma. Naravno da nije išlo sve kako je čovjek želio. Po kanonima svaki čovjek mora biti upućen u naše vjerske istine, ali to je u redovnim prilikama, ali u izvanrednim prilikama, na pr. kad je čovjek na samrti, onda se to mora u najkraćem vremenu obaviti i svršiti. U ovo vrijeme su prilike bile izvanredno teške. Ja sam bio pozvan u jednu zagrebačku familiju telefonom da dodjem brzo tamo. To su bili inteligentni ljudi i oni su plakali i molili su me..."
Predsjednik: "To nema veze sa okolnostima za koje ste Vi ponuđeni kao svjedok."[39]

* * *

Svjedok Josip Crnković, svećenik kod Sv. Marije u Zagrebu, na upite o vjerskim prijelazima reče: "Ja sam bio namješten u nadbiskupskoj kancelariji kod personalnog odjeljenja i zapravo tu nisam mogao imati veze s tim stvarima, ali znam sigurno, da je duhovna oblast neprestano tražila da se prekrštavanje[40] provodi u skladu sa kanonskim propisima, tj. da se prije samoga prelaza ljude stanovito vrijeme poučava itd. Preuzvišeni biskup Salis-Seewis također je stalno tražio ono što zahtijevaju kanonski propisi u pogledu prekrštavanja, tako da su u našu kancelariju stalno dolazili mnogi ljudi plačući i molili nas da ubrzamo postupak kod tog prelaza. Mi smo im naravno morali izlaziti u susret. Što je pak bilo s njima kasnije učinjeno, nismo odgovorni za to mi niti biskup Salis-Seewis koji je omogućio prelaz. Jer da to nije učinio, onda bi ovi ljudi s pravom mogli reći, da je bio nemilosrdnog srca."[41]

Svjedok Josip Crnković izgovorio je i ovo svjedočanstvo: "Preuzvišeni kad se zauzimao za progonjene radio je to bez obzira na političko gledanje, na vjeru ili na kulturno gledanje na svijet. U njegovo tajništvo neprestano su dolazili ljudi, te se neprestano moralo telefonirati na vladu, zauzimati se, trčkarati sada ovamo sada onamo i preuzvišeni osobno ili jedan odnosno drugi njegov tajnik neprestano su se zauzimali i za progonjene Židove i za Srbe, za komuniste itd."[42]

Slovenski svećenici bili su protjerani od hitlerovaca iz Slovenije, sa svoje rodne grude. Budući da su kod nas bili primljeni tako lijepo i bratski, oni su nam sami kazali: "Vjerujte, kad bi vi bili prognani k nama, sumnjamo, da bi vas tako lijepo primili." Oni su se mogli sasma slobodno kretati i dobivali su takova mjesta, da su mladi svećenici prigovarali da oni moraju iti[43] na sela, a ovi dobivaju gradove i druga lijepa mjesta. Oni su na preuzvišenog gledali kao na svog najvećeg prijatelja i oca. Imali su 40 župa na upravu i gledali su s povjerenjem, ali onda su Nijemci preko vlasti NDH naredili da se imaju svi slovenski svećenici s granice NDH prema Sloveniji povući u unutrašnjost, jer da su opasni i da šuruju sa žiteljstvom, te ih je 6 ili 7 bilo odvedeno u logore.

Nije lijepo tvrditi da preuzvišeni nije imao srca za njih. Ja znam koliko puta je molio za svećenike da se to s njima ne radi. Ništa se nije znalo, šta je s njima. Pitali smo neka nam barem kažu njihovu sudbinu a naročito za svećenika Franju Rihara. Nitko nam ništa nije htio kazati. Jednoga dana našli smo na Savi brevijar svećenika Rihara i znali smo da je sigurno ubijen i bačen u Savu. On [Nadbiskup]se je očinski zauzeo za slovenske svećenike, ali pomoći im nije mogao, koliko god je želio pomoći."[44]

Znakovitu je izreku Svetoga pisma: "(Bog) Ego justitias judicabo - ja ću suditi presude" javni tužitelj Jakov BLAŽEVIĆ držao zapisanu na prijepisu jednoga novinskoga članka iz dnevnika "Četvrti Jul" (28.III.), koji je prikazao manjkavosti knjige "Magnum crimen". Možda mu je ta biblijska opomena poslužila kao "Memento, mori! - Imaj na umu, da ćeš umrijeti!"

---

39 CP, sv. LXXII., str. 2992. - 2993.
40 Zapisničar "Petanjek" unio je u zapisnik riječ "prekrštavanje". Teško je razabrati, jesu li pojedini svjedoci, svećenici, rabili baš tu riječ, jer su zapisničari često upisali i riječ "vjerski prijelaz", što bi značilo da njima nije bilo jasno, da jednom krštenoga više ne treba krstiti.
41 CP, sv. LXXII., str. 2940.
42 CP, sv. LXXII., str. 2941.
43 Odlaziti.
44 CP, sv. LXXII., str. 2938.

Predsjednik [dr. Ž. Vimpulšek]: "Što je on?" [Medvidović, navodni ili izmišljeni pošiljatelj pisma koje je Nadbiskupu tražila uručiti Ana Juroš, op. J.B.]: **Optuženi [Šalić]**: "Ona je rekla, da je u Dalmaciji u grupi križara i ustaša, nekoliko ih je tamo, da treba papira, olovaka, tinte i pera. Ja sam rekao na to: 'Gospođo, ja toga materijala niti imam, niti se bavim tim stvarima!' Ja sam izašao nešto na hodnik i vratio sam se natrag, a ona je meni pričala da je žena nekog oficira ustaše, počela je plakati, kako ga nema kod kuće i ne zna gdje je itd. Nekakav naročiti razgovor nije bio i onda ja rekoh: 'Gospođo, nema ništa!'" (*Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46*, str. 434.)

Razgranata djelatnost UDBE išla je za tim da se nadbiskupa Stepinca dovede na sud. U tom vidu iskoristila je pronalazak tzv. "ustaškog zlata" u kripti crkve sv. Franje na Kaptolu u Zagrebu. Istražni postupak nad franjevcima i njihovim suradnicima išao je za tim da se nadbiskupa Stepinca prikaže kao glavnog inspiratora za suradnju s ustašama i protunarodno djelovanje.

Radi utvrđivanja povijesne istine bilo bi potrebno proučiti motanje oko franjevačkih zajednica Tome Lasovića, Josipa Crnkovića, fra Mladena Momčilovića ("koji se često presvlačio u civilno odijelo i odlazio iz samostana"), Krešimira Šukljea, Pavla Radoša, Adama Mikića, "nekog" Ivice, "nekog fratra iz Istre" i dr. koji su u svoju mrežu povezivali ustanove i ljude "prenošenjem" pošte iz "emigracije" i za ljude "u emigraciji", "posredovanjem za 'siguran' bijeg u inozemstvo", posuđivanjem redovničkog odijela (habita) i osobnih dokumenata, prikupljajući tako buduće dokaze povezanosti franjevaca s ustašama i protunarodnu djelatnost. Nije isključeno, da je sva ta rabota i rezultirala pohranom takozvanog "ustaškog zlata" u kriptu crkve sv. Franje na Kaptolu u Zagrebu. Bilo je to bez ikakve veze s nadbiskupom Stepincem, a na sudu se to povezivalo i uzimalo kao jednu od najtežih njegovih protunarodnih radnji i dio velikog scenarija za napad na Crkvu. **Fra Mamerto Margetić,** u istražnom je postupku izjavio: "Poričem da sam bio oruđe ustaša." (*Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46*, str. 440.; usp. str. 380, 391, 425, 429, 432, 438. i dr.)

Sudac dr. Cerineo: "Kada je Crnković došao prvi puta k vama?"
Optuženi Šimečki: "Crnković je prvi puta došao k meni u mjesecu augustu prošle godine. Prvi puta je došao sam, a drugi puta sa Žagićem, tada aktivnim oficirom Jugoslavenske armije."
Sudac dr. Cerineo: Da li ste očekivali Crnkovića?
Optuženi Šimečki: "Pa on je rekao da će doći za 5-6 dana sa svojim prijateljem, koji je aktivni oficir Jugoslavenske armije." (*Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46*, str. 1678.)

Misli iz govora dr. Ive Politea, branitelja dr. Alojzija Stepinca, 8.X.1946.

“Moj branjenik nadbiskup dr. Alojzije Stepinac okrivljen je zbog krivičnih djela protiv naroda i države. I za ovu obranu nastojat ću svim silama, da bude osnovana samo na spomenutim načelima: na istini, zakonu i ispravnom shvaćanju, odnosno pravednosti.

Moram međutim priznati, da mi je ta obrana dosta teška. Ali njezina teškoća ne sastoji se u teži-ni dokaznog materijala, nego ponajprije u punini auktoriteta, s kojim se javni tužilac založio za današnju svoju optužbu, a zatim u psihozi, koju su naši dnevnici i listovi izazvali kod jednog dijela javnosti, svojim ustrajnim pisanjem protiv nadbiskupa, a da on nije imao mogućnosti, da se u istim listovima i brani. Obranu mi je napokon otežao sam moj branjenik, koji je shodno svojoj odluci izjavio, da se neće braniti i da će zato šutjeti, ali je ipak upornim stavljanjem pitanja na njega došao protiv svoje volje u nuždu, da djelomice prekine šutnju i da na neka pitanja ipak odgovori. Ovo djelomično odgovaranje i djelomično skraćivanje odgovora shvaćeno je kod nekih na njegovu štetu, kao da naime na neodgovorena pitanja nije bez štete po sebe mogao ni znao odgovoriti. Ovo shvaćanje je međutim sasvim pogrješno. Da je nadbiskup Stepinac mjesto šutnje na pojedina pitanja reagirao odgovorom, svaki od tih odgovora išao bi njemu u prilog, jer je istina njegova najbolja obrana (...).

Osim haaške konvencije kao međudržavnog propisa postoji još jedan crkveni propis, koji saobraćaju nadbiskupa Stepinca, odnosno s tzv. ustaškom vladom kao okupatorovim eksponentom daje značenje sasvim različito od onog, što mu ga pridaje optužnica. To je konstitucija, ‘Sollicitudo Ecclesiarum’ izdana po papi Grguru XVI., dne 5. kolovoza 1831. (...) Ta konstitucija, dakle, veli, da se u revolucionarnim vremenima, u borbi za vlast, ne smije priznanje faktičnog stanja i vlasti po predstavnicima Crkve smatrati priznanjem prava niti se iz toga smije izvoditi da su prestala bilo čija prava. Ako zato, radi osiguranja vječne sreće naroda predstavnici Crkve stupe u vezu s osobama, koje faktično vrše vlast, onda se to smatra kao da je učinjeno pod uvjetom, da se tim ne vrijeđaju nikakva prijašnja zakonita prava.

Optuženi dr. Stepinac bio je dužan kao nadbiskup, kao najviši predstavnik Crkve, bar u svojoj dijecezi, svoje ponašanje prema okupatoru uskladiti s tom za njega obvezatnom konstitucijom (...).

Javni tužilac je jučer s potpunim pravom žigosao ustaše, jer su baš kao i Nijemci i Talijani uveli kolektivnu krivičnu odgovornost. Ali ja pitam, ne sliči li i to kolektivnoj odgovornosti, kad javni tužilac okrivljuje jednu osobu - nadbiskupa Stepinca - zbog onoga, što su radile druge osobe, ostali svećenici, pisci i urednici katoličke štampe? Nije li to nijekanje jedino ispravne individualne odgovornosti, koju jedinu i naši kazneni zakoni priznavaju?

U našoj državi krivično ne odgovara sin za oca, niti otac za sina, ni uopće bilo koji član obitelji za

Odvjetnik dr. Ivo Politeo

drugoga člana iste obitelji. Sasvim u redu.

Ali kad je tako s obitelji, koja predstavlja vrlo tijesnu, vrlo jakim vezama spojenu zajednicu, jer bi se čak moglo baš zbog takve tijesne veze presumirati neko bliže ili daljnje sudjelovanje člana obitelji u kažnjivome djelu jednoga člana, kako se onda može ne samo presumirati, nego upravo tvrditi, da postoji sudjelovanje i odgovornost nadbiskupa Stepinca za članove tako brojne, široke, mjesno i vremenski odijeljene, uglavnome jednim uzvišenim naukom kršćanskim i pozivom vezane zajednice, kao što su svećenstvo i katolička štampa, jedne ili čak više biskupija? Jedva ima čovjeka, koga se na temelju tako shvaćene kolektivne odgovornosti ne bi moglo optužiti i kazniti (...).

Suoptuženi franjevački provincijal fra Modesto Martinčić nastoji, doduše nekršćanski, sebe ispričati zlim utjecajem, što ga je na nj tobože vršilo pastirsko pismo, ali ne valja zaboraviti, da je on svoja krivična djela počinio mnogo prije pastirskog pisma, da tijekom okupacije nije pokazao ništa sličnoga karitativnoj spasavajućoj i hrabroj protuokupatorskoj djelatnosti nadbiskupa Stepinca i da sam ja napokon ovdje na raspravi predočio neosporno njegovo priznanje, da

pastirsko pismo nije ni drugi mjesec nakon njegova izdanja uopće pročitao, a po onome, što je čuo o njemu, da mu nije pripisivao nikakvu političku tendenciju (...).

Zastupnik javne optužbe rekao je tijekom procesa više puta nadbiskupu Stepincu da laže, a jedanput mu je dobacio, i da je lažac.

Teška riječ, koja se kaže samo o čovjeku, koji namjerno govori neistinu (...)."

Javni tužitelj Jakov Blažević isključio je iz procesa dokumente, ovdje je riječ o prosvjedima nadbiskupa Stepinca zbog uhićenja slovenskih svećenika, a u raspravi mu predbacio da ništa nije poduzeo za slovenske svećenike. Tu je objedu dr. Politeo predočio ovim riječima:

"Kad smo već kod novina, onda se moram osvrnuti i na drugi zagrebački dnevnik, a to je *Narodni list,* koji je dva puta objavio članak protiv nadbiskupa Stepinca, po nekom dru J. P. Tu se objeđuje nadbiskup Stepinac, da nije ni prstom maknuo za petoricu slovenskih svećenika zatvorenih i zatim ubijenih u jasenovačkom logoru, a među njima napose za svećenika Rihara. Rihar, da je zbog tog nadbiskupova navedenog nemara bio toliko ogorčen, da je neposredno prije strijeljanja dao piscu članka svoj brevijar s ironičnom porukom nadbiskupu, neka ga preda nadbiskupu u znak zahvale za nadbiskupovo zauzimanje.

Bez obzira na to, što pisac tog klevetničkog članka nije izvršio zadnju molbu pokojnog Rihara, što nije predao ni poruke nadbiskupu, što nije uvažio poznato duševno raspoloženje skoro svih uhapšenih, da naime žele, da bi se čitav svijet pokrenuo za njih, a misle da se nitko ne brine, bez obzira na karakter pisca imam reći ovo:

Ja sam predao na raspologanje sudu četiri isprave, koje nepobitno dokazuju, da se nadbiskup i te kako zauzimao za svih pet slovenskih svećenika, a posebno za Rihara, i da je saznavši za neuspjeh zauzimanja i za smrt Rihara, ogorčen uputio Paveliću vrlo oštro pismo, u kojem među ostalim dobacuje Paveliću, da je taj slučaj - citiram doslovce - 'sramotna ljaga i zločin, koji vapije u nebo za osvetom, kao što je sramotna ljaga čitav Jasenovac za Nezavisnu Državu Hrvatsku'.

Narodni list nije priopćio poslanih mu ispravaka i tako dopustio da javnost vjeruje onakvim lažima o nadbiskupu. Uopće nikada nije nadbiskupu bila dana mogućnost, da se brani u novinama od napadaja protiv njega iznesenih u istim novinama."

Ograničenja nametnuta obrani odvjetnik "ureda radi" dr. Politeo predočio je ovim riječima:

"Isto tako nije na ovoj raspravi dana meni, odnosno obrani nadbiskupa Stepinca mogućnost, da dokazima opovrgnemo i potpuno oborimo sve ono, što je javni tužilac iznio i ovdje protiv nadbiskupa Stepinca u vezi s djelovanjem društva Karitas. Čitavome Zagrebu, a i izvan Zagreba, poznato je, kolika je dobročinstva nadbiskup Stepinac preko ove ustanove iskazao siromasima bez razlike vjere, narodnosti i mišljenja, koliko je djece - napose pravoslavne i partizanske, sa Kozare oko 7 000! - spasio, koliko je plemenitih antifašističkih građana skupio oko ove ustanove (...).

Unatoč tome, po prijateljima i neprijateljima priznatome radu, pokušao je javni tužilac ovdje na raspravi s nekim izjavama pokojnog ravnatelja ono što nije i što ne postoji, jer vide samo ono što hoće da vide, da ne bi vidjeli ono što se ne govori, jer čuju samo ono što hoće da čuju.

Nadbiskup, premda je bio duboko ponižen i uvredama obasut, ostao je miran u svom šutljivom dostojanstvu. Ima prigoda u kojima šutnja najviše kazuje. Sucima je nadbiskup pokazao da je dobro istražio i proniknuo njihove misli i nakane. Njegov govor pred sudom svjedočanstvo je njegove duhovne veličine.

Proces svršava njegovim prividnim porazom, no u stvarnosti je to njegova pobjeda i veličanstveni 'trijumf'. (*Sudski stup 6/46* ...; CP, LXVI., str. 956.a - 990.)

DAROVI ZA POKRIĆE TROŠKOVA U POSTUPKU PROGLAŠENJA SVETIM BL. ALOJZIJA STEPINCA

Nakon objavljivanja zadnjeg broja Glasnika svoj dar za pokriće troškova u postupku za proglašenje svetim kard. Alojzija Stepinca uručili su ovi darovatelji: Marica LUKIĆ - Šišljavić (Karlovac); Ozana CRNOGORAC - Biograd (3x); Ana KOPAČ - Zagreb; Jozo VUKADIN - Tomislavgrad; N. N.; Katica TURKOVIĆ - Zagreb; Vinko VUKADIN - Zagreb; Bernarda IVKIĆ - Gornja Dubrava; Silva N.; Vesna ZADRAVEC - Vratišinec; N. N.; Mara ČELIĆ - Split; Dragica KOLAR - Zagreb; Marija ŠESTAN; Ivan N.; Zorica GORIČEK; Ružica KOMADINA; Marija KUĆIŠ - Susedgrad (Zagreb); Blanka KARAČIĆ - Zagreb; B.K.

Misli iz obrambenog govora dr. Natka Katičića, u raspravi protiv nadbiskupa dra Stepinca, 8. X. 1946.

"Ja govorim kao branitelj postavljen po službenoj dužnosti optuženome dru Alojziju Stepincu, nadbiskupu zagrebačkom. Ja ću govoriti o toč. 2. i 3. optužnice i na tu ću se temu ograničiti.

Da se na ovo odgovori, potrebno je promotriti ukratko historijat odnosnih dogadjaja u svezi s tzv. "prekrštavanjem", a koji ću u tu svrhu razdijeliti u 4 periode.

1. Kada je osnovana NDH, nastao je odmah žestok teror. Izvršena su razna djela nasilja. Tome su se negdje priklonili i neki svećenici, koji su se medjutim samim time potpuno izdvojili iz Crkve, i prekinuli s njom duhovnu, disciplinsku, pa često i faktičnu vezu. Nastao je onakav rascjep kao u svim redovima našega društva - znalo se, tko je na strani nasilja, a tko na protivnoj strani.

Strana nasilja iznijela je odmah pitanje tzv. "prekrštavanja" i od njezine je strane započet pritisak nad pravoslavcima u svrhu da bi prelazili na katoličku vjeru.

Ova akcija nije bila vjerska. Nikakovi vjerski razlozi nisu pokrenuli ta nasilja. To je nesporno, a vidi se najbolje po tome, što su isti ljudi, koji su najprije vršili nasilja u svrhu prevođenja pravoslavaca na katoličku vjeru, poslije toga mnoge prelaznike i dalje proganjali i što su zatim osnovali hrvatsku pravoslavnu crkvu. Dakle motivi za sve ovo bili su drugi a nikako ne vjerski (...).

Što se pak tiče vojnog vikarijata /točka 3. optužnice/, skrećem Vašu pažnju na to i molim da konstatirate, da je nadbiskup primio imenovanje za vojnog vikara tek mjesec dana nakon toga, što je već ustaška vlada bila postavila vikarima Vučetića i Cecelju. Bilo je posve isključeno, da bi ih on mogao ukloniti. Kako sam mogao ustanoviti iz dokazanog materijala, on kao vojni vikar nije imao nikakove stvarne ingerencije, osim što je predavao na suspenziju svećenike, za koje bi on doznao, da su se nedolično vladali." (CP, sv. LXVI., str.991. - 997.)

Javni tužitelj Jakov Blažević provodi partijski zadatak o "likvidaciji zagrebačkog nadbiskupa A. Stepinca"

RIJEČ JAVNOG TUŽIOCA

U bijesu i nekontroliranom afektu javni tužitelj Jakov Blažević je inzistirao na točkama optužnice, posve ignorirajući sadržaj priloženih dokumenata i očitovanja svjedoka u prilog Nadbiskupove obrane. Reče:

"Drugovi suci! Ovaj proces približava se svojemu kraju. Ovaj proces protiv zavjerenika i izdajnika svojeg naroda, protiv hrvatskog naroda i naroda Jugoslavije sada nakon oslobođenja naše zemlje, nego i u toku okupacije, pratio je naš narod, pratile su radne mase našeg naroda, pratili su svi sa velikim interesom, pratili su ga iz tog razloga, jer su znali da se ovaj proces odvija na liniji nastojanja organizacije rada, obnove privrede, uspostavi narodne vlasti, učvršćenja narodne vlasti u našoj zemlji, osiguranja demokratskih tekovina naših naroda s jedne strane, a s druge strane, da je ovaj proces na liniji dosljedne borbe za demokratizam za demokraciju, dosljedne borbe protiv fašizma protiv ostataka fašizma - da ovim procesom ima da se dokaže da je u osobama visokog crkvenog klera u pojedincima i mnogim drugima, koji su se htjeli kriti iza crkvene organizacije, koji su htjeli crkvenu organizaciju zloupotrijebiti, primitivnost, zaostalost, religioznost pojedinih ljudi, svećeničku disciplinu itd. upotrebljavali i htjeli upotrijebiti protiv našeg naroda, protiv njihovih tekovina, protiv mira, reda i sigurnosti, protiv života i tjelesne sigurnosti, protiv imovinske sigurnosti i protiv tekovina naše borbe.

Ovaj banditizam - drugovi suci, koji sam sada opisao - ova gestapovska organizacija - ovaj sistem državnog banditizma; sistem stvaranja preciznog aparata za ubijanje našeg naroda uporno je kroz četiri godine okupacije naše zemlje, uporno je i po oslobođenju naše zemlje, uporno i na ovom procesu opt. Stepinac stalno nazivao državom stalno nazivao nekim suverenitetom i suverenom voljom hrvatskog naroda. Mi vidimo da on danas ni jednog

časa nije odstupio od ovoga niti hoće da odstupi ni od onog programa, ni od onog rada koji je u stvari radio kroz četiri godine okupacije, a kojeg je pod promijenjenim uslovima oslobođenja naše zemlje na sve moguće načine - stvarajući i učestvujući u terorističkim organizacijama križara htio da nastavi." (*Sudski stup* 6/46 ...; CP, sv. LXXII., str. 2955.-2972.)

ZAVRŠNA RIJEČ NADBISKUPA STEPINCA

U završnoj riječi 3. listopada 1946., nadbiskup Stepinac je iznio sljedeće misli, koje ovdje zbog pomanjkanja prostora donosimo u skraćenom obliku:

1. Na sve tužbe, koje su ovdje protiv mene iznesene, odgovaram da je moja savjest mirna, makar se publika tome smijala. Sada se ne kanim braniti niti apelirati protiv osude. Ja sam za svoje uvjerenje sposoban podnijeti ne samo ismjehivanje, prezir i poniženje, nego, jer mi je savjest čista, pripravan sam svaki čas i umrijeti.

Stotinu puta je ovdje ponovljen izraz 'optuženi Stepinac'. Ali nitko nije toliko naivan, da ne bi znao, da iza toga 'optuženoga Stepinca' sjedi ovdje na optuženičkoj klupi nadbiskup zagrebački, hrvatski metropolit i predstavnik Katoličke crkve u Jugoslaviji.

2. Upisuje mi se u krivnju prekrštavanje Srba. To je uopće neispravan naziv, jer tko je jednom kršten, ne treba ga više prekrštavati, nego se radi o vjerskom prelazu.

Ja o tom neću opširnije govoriti nego velim, da mi je savjest čista, a povijest će jednom reći o tom svoj sud. Činjenica je, da sam morao premještati župnike, jer im je prijetila opsnost smrti od pravoslavnih, jer su ih Srbi htjeli ubiti, zato što otežu s prijelazima. Činjenica je, da se u prošlo ratno vrijeme Crkva morala provlačiti kroz poteškoće kao zmija, a išlo se na ruku srpskom narodu s nakanom, da mu se pomogne, kako se dalo i moglo.

3. Kao teški zločin pripisuje mi se vojni vikarijat. Pitao me je predsjednik suda nisam li smatrao izdaju Jugoslavije dok sam u toj stvari stupio u vezu sa Nezavisnom Državom Hrvatskom. Ja sam bio vojni vikar i za bivše Jugoslavije. Nastojao sam pitanje vojnog vikarijata urediti kroz ovih 8 do 9 godina. No nije došlo do definitivnog rješenja. To je pitanje konačno bilo uređeno u Jugoslaviji i konkordatom koji je stvoren teškom mukom, svečano ratificiran u parlamentu, da onda propadne na ulicama beogradskim.

4. Nisam bio *persona grata* ni Nijemcima ni ustašama. Nisam bio ustaša, niti sam položio njihovu zakletvu, kako su činili vaši činovnici koji su ovdje. Hrvatski se narod plebiscitarno izjasnio za hrvatsku državu i ja bih bio ništarija, kad ne bih osjetio bilo hrvatskog naroda, koji je bio rob u bivšoj Jugoslaviji (...). Što sam govorio o pravu hrvatskog naroda na slobodu i nezavisnost, sve je u skladu s osnovnim principima saveznika istaknutim u Jalti i u Atlantskoj povelji. Ako prema ovim zaključcima svaki narod ima pravo na svoju nezavisnost, zašto bi se to onda branilo samo hrvatskom narodu? Sveta Stolica je toliko naglašavala, da i mali narodi i narodne manjine imaju pravo na slobodu. Zar katolički biskup i metropolita ne bi o tom smio ni pisnuti? Ako treba, past ćemo, jer smo vršili svoju dužnost. Ako mislite, da je hrvatski narod zadovoljan ovom sudbinom ili mu eventualno još pružite priliku da se izjasni, s moje strane nema poteškoća. Poštivao sam volju svoga naroda i poštivat ću je.

5. A sada: u čemu je čitav spor, naše teškoće i zašto nije došlo do smirenja prilika?

Državni tužilac je toliko puta ustvrdio, da nigdje nema tolike slobode savjesti, kao ovdje u ovoj državi. Slobodan sam navesti neke činjenice, iz kojih će se vidjeti protivno. Ponovno tvrdim pred svima: 260-270 svećenika poubijano je od narodno-oslobodilačkog pokreta. U nijednoj civiliziranoj državi na svijetu ne bi toliki svećenici bili tako kažnjeni za te krivice, koje im imputirate.

Naše katoličke škole, izgrađene sa toliko žrtava, oduzete su nam. Onemogućen je rad naših sjemeništa. Silom ste uzeli svu imovinu sjemeništima. Niste učinili ništa manje, nego li gestapovci, koji su oduzeli sjemeništu posjed Mokrice. Nismo proti agrarnoj reformi, ali se to moralo raditi u sporazumu sa Svetom Stolicom.

Naša sirotišta su onemogućena. Uništene su naše tiskare i ne znam, postoji li još koja. Nema više naše štampe, koju ste ovdje toliko napadali. Nije li uopće škandal tvrditi, da Crkva nije nigdje toliko slobodna kao ovdje? Dominikanci su dali štampati jednu pobožnu knjižicu, koju sam preveo s francuskog i utrošili su 75.000 dinara[45]. Kad je knjižica bila već odštampana i kad su htjeli nakladu podići, nisu knjige dobili i toliko štetuju. Zar je to sloboda štampe?

Nestalo je i ne radi Društvo sv. Jeronima. To je teški delikt prema narodu ovako postupati s najvećom našom kulturnom institucijom.

Predbacili ste mi Karitas. Ali velim: taj je Karitas učinio goleme usluge našem narodu i vašoj djeci.

Onda vjeronaučna obuka. Postavili ste načelo: u višim razredima srednjih škola ne može biti vjeronaučne obuke, a u nižim po volji. Kako ste mogli

45 Nadbiskup govori o životopisu Svete Terezije od Djeteta Isusa, koji je on preveo, bio već tiskan, a komunistička vlast ga je uništila.

maloj djeci, koja još nisu dorasla, da se sama odlučuju, dozvoliti, da se odlučuju za vjeronauk, a višeškolcima, koji već imaju i pravo glasa, ne dopuštate slobodno odlučivanje u pogledu vjeronauka u školi?

Naše katoličke bolnice časnih sestara koliko imaju nevolja!

Protiv volje ogromne većine naroda uveli ste civilni brak. Zašto niste tu slobodu izrazili više u mentalitetu našeg naroda? U Americi je to pametnije: tko hoće, civilno, tko hoće, crkveno.

Mi ovakvu slobodu smatramo iluzijom i mi nećemo biti bespravno roblje. Borit ćemo se svim zakonitim sredstvima za svoja prava i u ovoj državi.

6. Evo, da razumijete zašto smo se borili: Još jedno tri do četiri primjera slobode.

U školskim udžbenicima tvrdite, protivno od svih dokaza povijesti, da Isus Krist nije postojao. Znajte, Isus Krist je Bog! Za Njega smo spremni umirati, a danas je nauka to, da on uopće nije postojao! Kad bi se koji profesor usudio učiti protivno, mogao bi se sigurno nadati, da će izletjeti iz škole. Ja Vam kažem, gospodine državni tužioče, da uz ovakve uvjete nije Crkva slobodna, nego da će za kratko vrijeme biti istrijebljena.

Krist je temelj kršćanstva. Vi se zauzimate za pravoslavne Srbe. Pitam ja vas, kako vi sebi zamišljate pravoslavlje bez Krista? To je apsurd! Kako vi zamišljate Crkvu bez Krista? To je apsurd!

Za Majku Božju kaže se u knjigama, da je bila bludnica. A znadete li, da je ona za pravoslavne i katolike najsvetiji pojam?

Naređujete, to je službena nauka, da je čovjek postao od majmuna! Ako imade tko tu ambiciju, neka mu bude! Ali otkuda dolazi netko, da to odredi kao službenu teoriju, koju danas ne priznaje ni jedan učenjak svjetskog glasa?

Po vašem shvaćanju materijalizam je jedini naučni sistem, a to znači izbrisati Boga i kršćanstvo. Ako nema ništa osim materije, onda vam hvala na slobodi. Rekao je jedan od vaših ljudi višeg položaja: 'Nema čovjeka u ovoj državi kojega mi nismo kadri staviti pred sud i suditi' (...).

Ja završujem: Uz dobru volju se može doći do sporazumijevanja, no inicijativa je na današnjoj vlasti! Niti ja, niti episkopat nismo stranka za načelno sporazumijevanje, nego državna vlast i Sveta Stolica. A što se mene tiče i moga suđenja, ja ne trebam milost, savjest mi je mirna." *Sudski stup 6/46 ...;* usp. CP, sv. LXVI., str. 998. - 1001.)

MOLITVA U ČAST BLAŽENOGA ALOJZIJA STEPINCA, BISKUPA I MUČENIKA

Gospodine, Bože naš,
Ti si blaženom Alojziju Stepincu dao milost
čvrsto vjerovati u Isusa Krista
i spremnost trpjeti za njega sve do mučeničke smrti.
Pomozi nam slijediti njegov primjer i njegov nauk
da bismo ljubili Krista kako ga je on ljubio
i služili Crkvi kako joj je on služio
sve do darivanja vlastitog života za nju.
Njegova živa vjera u Isusa Krista i postojana ljubav prema Crkvi
neka nas učvrste u borbama života na putu vječnoga spasenja.
Po njegovu zagovoru udijeli milost svoga blagoslova našim biskupima, svećenicima, redovnicima i redovnicama, svećeničkim i redovničkim pripravnicima, našim obiteljima, da budu čvrste u vjeri i blagoslovljene novim i brojnijim životima.
Budi utjeha svim starijim osobama te pomoć bolesnicima i patnicima. Očeve i majke, djecu i mlade očuvaj od unutarnjih i vanjskih pogibelji duše i tijela. Udijeli milost svećeničkih i redovničkih zvanja našoj župi, našoj biskupiji i Crkvi u Hrvata.
/Po njegovu zagovoru udijeli mi milost ... /
Po Kristu Gospodinu našemu. Amen.
Oče naš, Zdravo, Marijo, Sveta Marijo, Slava Ocu...

EUHARISTIJSKI KONGRESI

U razgranatoj pastoralnoj djelatnosti nadbiskupa Alojzija Stepinca uočljiva su nastojanja da slavljenje Euharistije bude prigoda evangelizacije i posvećivanja Božjega naroda. Taj njegov rad nije bio improvizacija, već osmišljen i dobro pripremljen pastoralni program. U provedbi toga programa uključio je profesore teologije, te stručnjake drugih društvenih i prirodnih znanosti, koji su, svaki sa svoga područja, mogli pridonijeti prosvjećivanju i kulturnom uzdignuću naroda. Tako su euharistijski kongresi bili navještaj vjerskih istina, slavljenje istina vjere, te socijalno i kulturno uzdignuće naroda.

Nadbiskup se u svojim nastojanjima oko euharistijske evangelizacije oslonio na velikodušnost i vjerničku gorljivost više od 60.000 vjernika organiziranih kroz društva Katoličke akcije. Oni su svojom brojnošću, velikodušnošću, pobožnošću, odorama i znakovljem davali posebno obilježje vanjskim manifestacijama kongresa. Njihovom udjelu Nadbiskup je znalački pridodao ulog kulturnih, športskih i prosvjetno-kulturnih društava, udruga i organizacija, koje su se spremno uključivale u pripremu i slavlje euharistijskih kongresa, i upravo se njihovim sudjelovanjem odjek Božje riječi proširio u sve pore javnog, obiteljskog i osobnog života u hrvatskom narodu.

Čitateljima ovoga broja *Glasnika* u glavnim obrisima predočujemo Euharistijski kongres koji se 14., 15. i 16. kolovoza 1937. odvijao u Požegi. Napominjemo da cijeli prikaz pripreme i proslave toga kongresa, bibliografiju i slikovne zapise čitatelji mogu naći u knjizi: *"Euharistijska evangelizacija nadbiskupa Alojzija Stepinca"*, koju su objavili Postulatura za proglašenje svetim blaženoga Alojzija Stepinca i *Glas Koncila*.

EUHARISTIJSKI KONGRES U POŽEGI 14., 15. i 16. kolovoza 1937.

U dane 14., 15. i 16. kolovoza 1937. zbilo se u Požegi istinsko euharistijsko veleslavlje. Duša hrvatskoga naroda zlatne Požeške doline glasno je progovorila i veličanstveno očitovala vjeru svojih pradjedova. Tisućljetna hrvatska i katolička tradicija ovoga prekrasnog hrvatskog kraja došla je ponovno do izražaja na Euharistijskom kongresu u onakvoj snazi i oduševljenju, s kakvima su junaci fra Luke Ibrišimovića nekada oslobađali Slavoniju od Turaka, vraćajući tom dijelu hrvatske zemlje katolički i hrvatski značaj.

Župna crkva sv. Terezije Avilske okupljala je vjernike na Euharistijskom kongresu u Požegi 1937.

Neposredno u vezi s Euharistijskim kongresom, koji je na ovaj kraj i te kako preporodno djelovao, došlo je do izražaja bogatstvo duše i umjetnički smisao slavonskih Hrvata u njihovoj narodnoj nošnji, koja je tih dana staroj Požegi dala sasvim posebno obilježje. Obilje šara i boja, nevjerojatan umjetnički smisao, velika dovitljivost i ukus u stvaranju narodnog veziva, sve je to dalo sasvim poseban okvir Kongresu i podsjećalo čovjeka na bogatstvo i raskoš boja bogate Slavonije.

K tome je i sam grad Požega bio ukusno okićen zelenilom, cvijećem i hrvatskim zastavama. Na početku ulica bili su podignuti slavoluci od zelenila, na kojima su lepršale crkvene i hrvatske zastave. Velik broj kuća bio je urešen dosjetljivom isprepletenošću zelenila, električnih žarulja, raznobojnim narodnim rukotvorinama, tako da je sve to već unaprijed upozoravalo građanstvo da se grad nalazi neposredno pred velikim vjerskim svečanostima. Na svim stupovima za plakatiranje bili su pričvršćeni plakati koji su pozivali građanstvo na sudjelovanje u euharistijskim svečanostima.

Na brdu kod Talerove kolibe bio je postavljen veliki križ od žarulja, koji je preko noći nadaleko upozoravao pučanstvo Zlatne doline na euharistijsko slavlje. Pucanje prangija kroz cijelo vrijeme euharistijskih svečanosti, zvonjava zvona, velik broj glazbi koje su prošle gradom, mnogo prireda-

ba koje su ispunile bogati program Kongresa, oduševljeni pozdravi i srdačni poklici nadbiskupu koadjutoru kad je ušao u Požegu i kad se pojavio pred brojnim građanstvom - sve je to odavalo tradicionalnu privrženost Požežana i naroda iz okolice Katoličkoj crkvi, crkvenim poglavarima i konačno hrvatskoj narodnoj tradiciji. Požega je živjela tih dana u znaku i duhu Euharistijskog kongresa.

Sve je to zapravo bila manifestacija onoga za što se ovaj narod uvijek borio uz čvrstu odluku da to sačuva i budućim generacijama, koje su nasljedstvo svojih pradjedova s osobitim pijetetom čuvale, poštivale i upravo tvrdokorno odbijale svakoga tko bi u tom smislu htio što izmijeniti. A, konačno, i ovaj Euharistijski kongres bio je iskrena manifestacija katoličke vjere povezana s odlukom: u toj vjeri ostati čvrsti na temeljima starih hrvatskih tradicija.

Pripreme za Kongres

Odbor za organizaciju Euharistijskog kongresa u Požegi djelovao je u više sekcija i vrlo aktivno. Samo u stambeno-redateljskom odboru djelovalo je stotinjak članova. On je bez većih poteškoća osigurao dovoljan broj pojedinačnih i zajedničkih prenoćišta za hodočasnike. Odbor je zamolio Direkciju državnih željeznica i dobio pozitivan odgovor da se za sudionike požeškoga Euharistijskog kongresa osigura poseban vlak i vlakovi s dodatnim vagonima, te povlastica za jeftiniju kartu.

Nadbiskup Stepinac predvodi misno slavlje na Euharistijskom kongresu u Požegi 1937.

Zasluga je Odbora da je grad bio izvanredno lijepo okićen, da su javna i staleška zborovanja protekla u najvećem redu, a tako i sve liturgijske svečanosti.

PRVI DAN KONGRESA

U nizu euharistijskih kongresa u Zagrebačkoj nadbiskupiji i ovaj u Požegi bio je od posebnog značenja. Ponajprije, Božji je narod shvatio važnost življenja vjerskih istina u svakodnevnom životu, a istodobno još bolje uočio važnu ulogu i skrb zagrebačkih biskupa i nadbiskupa, kada su oni kroz tešku i krvavu povijest i progonstva bili uza svoj narod.

Dolazak nadbiskupa koadjutora

U subotu 14. kolovoza krenuo je nadbiskup koadjutor dr. Alojzije Stepinac popodnevnim brzim vlakom iz Zagreba na Euharistijski kongres u Požegi. U Okučanima ga je dočekao i pozdravio preč. Franjo Matica, dekan iz Bogićevaca. U Novu Gradišku Nadbiskup je stigao u 16 sati. Pratili su ga tajnik dr. Šeper, kanonici mons. dr. Milan Beluhan i mons. dr. Stjepan Bakšić te dr. Josip Andrić, urednik Društva sv. Jeronima. Dočekali su i pozdravili Nadbiskupa župnik novogradiški preč. gosp. Petar Pavišić, dekan kapelski preč. gosp. Augustin Maretić, župnik iz Starog Petrovog Sela vlč. Petar Vudi, te ostalo domaće svećenstvo, bogoslovi i mnoštvo naroda. Preuzvišeni je otpraćen u župnu crkvu, odakle se nakon kratke adoracije povukao na odmor u župni dvor.

Iz Nove Gradiške krenuo je Nadbiskup autom u 17.30 sati u Požegu. Cijelim putem do Požege narod je po svim selima dočekivao svoga natpastira oduševljeno ga pozdravljajući, a posebne slavoluke u čast Nadbiskupa podigli su u Ivandolu, Zakorenju, Brestovcu, Nurkovcu, Novom Selu i Drškovcima.

Oko 18.30 sati uvečer stigao je nadbiskup koadjutor dr. Alojzije Stepinac u Požegu. U njegovoj pratnji bili su i novogradiški župnik preč. Petar Pavišić, vlč. Petar Vudi, župnik u Starom Petrovom Selu, preč. Augustin Maretić, župnik i dekan u Velikoj Kapeli i kotarski načelnik gosp. Rukavina. Građanstvo Požege priredilo mu je svečani doček kod kapelice sv. Roka, koja se nalazi na cesti koja vodi iz Nove Gradiške. Na podignutom slavoluku bile su izvješene hrvatska i papinska zastava, a s jedne i s druge strane slavoluka bio je lijepim stiliziranim slovima ispisan natpis: *Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje.*

Već jedan sat prije dolaska nadbiskupa koadjutora sakupljao se svijet na doček svoga natpastira. Kad se on pojavio, zazvonila su zvona na svim požeškim crkvama, prangije su zagrmile, a vatrogasna glazba zasvirala je pozdrav visokom gostu.

Nato je nadbiskupa u ime svećenstva i naroda požeškoga kraja pozdravio preč. gosp. Mihovil Paus, dekan i župnik u Kaptolu. U ime grada Požege pozdrav i srdačnu dobrodošlicu izrekao je požeški gradonačelnik dr. Leo Ciraki, a na to je učenica četvrtog razreda Zdenka Čmelar krasno

deklamirala vrlo efektnu prigodnu pozdravnu pjesmu nadbiskupu koadjutoru i predala mu rukovet cvijeća. Sam doček prošao je u znaku oduševljenoga pozdravljanja i spontanoga klicanja, kojim je građanstvo iskazivalo svoju radost što vidi nasljednika velikih zagrebačkih biskupa i nadbiskupa.

Vjernici župe Sopije na Euharistijskom kongresu u Požegi 1937.

Veličanstvena povorka uvela je nadbiskupa koadjutora poslije toga u grad i župnu crkvu sv. Terezije. Povorku su formirali odred biciklista, koji je iza toga pred crkvom stvorio špalir i održavao uzoran red. Poslije biciklista išao je križ, pa školska djeca, škola časnih sestara milosrdnica, časne sestre, kongresisti s crkvenim i nacionalnim zastavama, hrvatska glazba sv. Ilije iz Orubice, društva Katoličke akcije, vatrogasna glazba i vatrogasno društvo sa zastavom, križari i svećenstvo. U pratnji svećenstva išao je nadbiskup koadjutor dr. Alojzije Stepinac, a zatim predstavnici vlasti na čelu s gradonačelnikom dr. Cirakijem te građanstvo.

Govor nadbiskupa koadjutora

U dupkom punoj župnoj crkvi sv. Terezije obavljen je blagoslov. Hrvatsko pjevačko društvo Vijenac otpjevalo je pri ulasku nadbiskupa koadjutora u crkvu Kuklovu pjesmu *Evo svećenik veliki* pod ravnanjem gosp. Stetke. Na završetku je nadbiskup koadjutor održao vrlo lijep govor o svrsi euharistijskog kongresa u kojem je, nadahnut riječima proroka Izaije: *Zaista ti si sakriveni Bog Izraelov* (Iz 45, 15), otprilike rekao sljedeće:

"U jednom benediktinskom samostanu u Bavarskoj imade slika na kojoj su naslikani Krist, Luter i Zwingli i napisane riječi: 'Krist kaže: Ovo jest tijelo moje', Luther: 'Ovo će biti tijelo moje', a Zwingli: 'Ovo je znamen tijela mojega.'"

Tko ima pravo? To mi katolici znamo. Kad je počela reformacija, krivovjerci su svim silama htjeli iščupati vjeru u Presv. Oltarski Sakrament. I danas ima takvih. Jedni kažu da je to praznovjerje, a drugi da je to samo simbol. Međutim, mi ćemo zavapiti s prorokom Izaijom: *Zaista, ti si sakriveni Bog Izraelov* (Iz 45, 15). (...)

Ovamo nas je na ovaj euharistijski kongres dovela vjera u Krista Euharistijskog. Došli smo da očitujemo svoju vjeru i odamo štovanje Spasitelju. Jer vidimo da u svijetu danas žele istjerati Boga iz javnog života.

Hoćemo li se i mi povesti za boljševicima, komunistima i drugim bezbošcima? Ne ćemo! (...)"

Zatim je nadbiskup spomenuo onu ženu iz *Svetoga pisma* koja se dotakla haljina Isusovih i ozdravila, a Krist joj je na to rekao: "Vjera tvoja pomogla ti je!" Pa je na to nastavio:

"Evo u tom znamenju, u znamenju vjere i poniznosti te žene treba proći ovaj kongres. Trebamo prisustvovati s dubokom vjerom i s dubokom poniznošću. Jer on je Bog Stvoritelj, a mi smo ljudi. Ljudi sebi utvaraju da Bog njih treba, ali to nije istina. "Svi narodi svijeta pred licem su njegovim ništa" (Iz 40, 17), kaže *Sv. pismo*.

Budemo li prisustvovali Kongresu s takovom vjerom i poniznošću, onda će ovaj kongres donijeti bogat plod.

Danas je cijeli svijet jedna bolnica. Samo Bog je kadar dati lijek. Zato vapimo ovih dana da Bog uništi grijeh i opačinu svijeta. Obraćamo se njemu da bude: Bog, Spasitelj, vođa naš, i da nas povede preko ove doline suza u život vječni."

Podoknica nadbiskupu koadjutoru

Navečer u 21 sat priređena je bakljada u čast nadbiskupa koadjutora. Cijela Požega bila je upravo čudesno osvijetljena svijećama i žaruljama, a okupljeno mnoštvo svijeta poneseno tom atmosferom krenulo je pred župni dvor. Kad se povorka zaustavila pred župnim dvorom, otpjevalo je Hrvatsko pjevačko društvo Vijenac prigodnu

podoknicu, a nadbiskupa je pozdravio gradonačelnik dr. Ciraki. Kad se nadbiskup koadjutor pojavio na prozoru, građanstvo ga je obasulo oduševljenim poklicima i pozdravilo pljeskom.

Nadbiskup koadjutor na to je odgovorio riječima kako je Bog stvorio i očuvao naš narod, te rekao:

"Predragi vjernici!

Zahvaljujem na pozdravu ne samo načelniku općine nego i svemu građanstvu te seljaštvu iz okolice. Ali ja hvalu upravljam onome kome pripada, a to je Gospodin Bog. Jer Bog je onaj koji upravlja sudbinom naroda i čovječanstva. On je narod naš ne samo stvorio nego i očuvao. To najbolje dokazuje grad Požega.

Jer tko bi se bio mogao nadati da će se ona ikad više oteti ispod turskog kopita? Ali Bog je i tu pomogao. Bog, koji je narod naš stvorio, vodit će ga i ubuduće, ali pod uvjetom da ostane njemu vjeran. Svi su narodi u ruci Božjoj. Zato ja upravljam hvalu Gospodinu Bogu i molim ga da blagoslovi vaš grad i cijeli naš hrvatski narod."

Vatrogasna glazba odsvirala je na to hrvatsku narodnu himnu *Lijepa naša domovino,* a građanstvo je oduševljeno klicalo nadbiskupu koadjutoru.

Nakon bakljade bila je u nadbiskupskom konviktu svečana večera u čast gospodina nadbiskupa. Prisustvovalo je svećenstvo i drugi odlični gosti.

DRUGI DAN KONGRESA

Dječja sv. Pričest

U rano nedjeljno jutro 14. kolovoza priređena je u vrtu samostana časnih sestara milosrdnica pričest za djecu. Tom je prigodom na improviziranom oltaru Svetu Misu slavio o. Rafael Rodić, nadbiskup beogradski, uz asistenciju o. Srećka Majstorovića i vlč. Mije Jelića, upravitelja nadbiskupskog konvikta. Pod misom je dječji zbor pjevao crkvene pjesme, a na harmoniju ih je pratio gosp. Stetka.

Prije sv. Pričesti održao je o. Majstorović djeci prigodni govor, koji su mali slušaoci pozorno slušali. Nadbiskup je pričestio nekoliko stotina djece. Ova dirljiva i lijepa svečanost primamila je mnoštvo građana i seljačkog svijeta u vrt časnih sestara milosrdnica.

Prije same pričesti jedna je djevojčica krasnoslovila prigodnu pjesmicu o dolasku Isusovu, što su mali pričesnici slušali s osobitom pozornošću. Poslije sv. Pričesti za djecu pridošlu izvan grada priređen je u dvorištu časnih sestara zajednički doručak, koji su pripremile same sestre.

Dolazak vjernika u procesijama

Već od ranoga jutra pristizale su iz okolnih župa u Požegu procesije s brojnim vjernicima. Božji je narod pjevao crkvene pjesme noseći crkvene zastave i zastave društava Katoličke akcije. U povorkama je bilo vrlo zanimljivih skupina odjevenih u narodnu nošnju, koja je svraćala na sebe pozornost promatrača s pješačkih pločnika. Pred svakom procesijom nošena je ploča s imenom župe ili katoličkog društva ili katoličke organizacije.

Osim toga na Kongres je došlo i naroda iz udaljenijih krajeva, kao iz Virovitice te bližih župa - Đakovačke biskupije. Na svim gradskim ulazima procesije su dočekivane glazbama koje su ih uvodile u grad.

Pontifikalna misa na Trgu Presvetog Trojstva

Nešto prije 10 sati sva su zvona na požeškim crkvama najavila početak pontifikalne Svete Mise. Za to vrijeme vjernici svih župa bili su sakupljeni na glavnom požeškom trgu, Trgu Presvetog Trojstva. A pred samom tribinom s oltarom poredala se brojna katolička i druga kulturna društva.

Pontifikalna misa služena je na improviziranom oltaru, smještenom pod sjenicom nasred trga. Nad oltarom je bila izvješena slika Srca Isusova, a cijeli oltar bio je podignut u impozantnoj veličini s lijepo izrađenim stupovljem. Svetu Misu služio je nadbiskup koadjutor dr. Alojzije Stepinac uz veliku asistenciju, u kojoj su sudjelovali: preč. Mihovil Paus, Petar Pavišić, Augustin Maretić, Petar Vudi, Franjo Leskovar, Ambroz Širca, Franjo Radović, Petar Lončarević, Stanislav Trčak, Adam Perić te dvojica svećenika prezimenom Glavaš.

Za vrijeme misnog slavlja pjevalo je Hrvatsko pjevačko društvo Vijenac *Hrvatsku misu,* a zborom je ravnao gosp. Stetka.

Cijeli trg bio je za vrijeme pontifikalne mise ispunjen pobožnim narodom. Može se kazati da je samoj misi prisustvovalo dvadesetak tisuća ljudi, dok je sam broj prisutnih na Kongresu premašio taj broj. Misi je među ostalim svećenstvom prisustvovao i nadbiskup o. Rafael Rodić te mons. Matija Proštenik.

Poslije Svete Mise blagoslovio je nadbiskup koadjutor zastave društava Katoličke akcije. Blagoslovljene su ponajprije četiri zastave društava Katoličke akcije iz župe Cernik. Zastavama muževa i žena kumovala je gđa Marija Đurić, a zastavama mladića i djevojaka predsjednica Djevojačkog društva Katoličke akcije gđica Anka Luladžić.

Mnoštvo župa i katoličkih organizacija sudjelovalo je na Euharistijskom kongresu u Požegi 1937.

Blagoslovljene su i zastave muževa, žena i djevojaka Katoličke akcije iz župe Požega, te zastava muževa iz župe Velika.

Svečano javno zborovanje

Poslije blagoslova zastava otvorio je gradonačelnik dr. Leo Ciraki kratkim uvodnim govorom svečano zborovanje, na kojem su govorili gosp. Mate Bilmeza, seljak Adam Bilmez iz Viškovaca, dr. Josip Andrić, gđa Sofija Brajša, gosp. Stjepan Ramljak.

Zborovanje je zaključeno pjevanjem pjesama *Do nebesa, Lijepa naša domovino* i *Zdravo, Djevo*. Svi su nazočni bili ispunjeni zanosom i ponosom što su mogli ispovijediti i očitovati svoju vjeru, koju će po povratku u svoje župe i obitelji još odgovornije živjeti. Mnogi su govorili i ponavljali misao: *Požega još nikad nije vidjela ovolikoga slavlja!*

Staleška zborovanja

Poslije podne održana su staleška zborovanja društava Katoličke akcije. Muževi su imali zborovanje u dvorištu nadbiskupskog konvikta. Najprije je o javnom ispovijedanju vjere govorio mnogopoštovani o. Teofil Harapin, profesor franjevačkog sveučilišta Antonianum u Rimu. Nakon njega je o narodnim porocima govorio gosp. Antun Metzger.

Seljačka katolička omladina zborovala je u vrtu Građanske streljane. Govorili su o. Fortunat Majstorović, dr. Ćiril Brajša te gimnazijalac Ružičić.

Katoličkim ženama, koje su imale zborovanje u vrtu Grabrika, predavanja su održali preč. Dragutin Jesih, gđa Sofija Brajša i gđa Marija Babić iz Zagreba.

Djevojke su imale zborovanje u vrtu časnih sestara milosrdnica. Govorili su preč. dr. Milan Beluhan, gđa Zlata Svoboda i gđica Zlata Čubelić.

Sva su zborovanja bila dobro posjećena. Više tisuća katoličke seljačke mladeži, muške i ženske, te katoličkih muževa i žena, prisustvovalo je staleškim zborovanjima. Govornici su bili pažljivo saslušani i svojim su predavanjima ostavili dubok dojam na slušatelje. Prije samih zborovanja održani su pouzdanički sastanci s predsjednicima i odbornicima društava Katoličke akcije grada Požege i okolice.

U isto vrijeme kad su održavana staleška zborovanja, održali su, mimo programa, na glavnom trgu križari i križarice svoje zborovanje. Njih je na Kongres došlo preko 800 iz brojnih župa. Bilo je predviđeno da oni svoje zborovanje održe na brijegu usred grada, zvanom Strossmayerovo šetalište, ali, kako ih je bilo više od predviđenog broja, odlučeno je da oni održe svoje zborovanje na glavnom trgu, gdje je istog dana prije podne održano opće zborovanje.

Na tom su zborovanju, kojem je prisustvovalo blizu 20.000 ljudi, govorili križari i križarice iz Požege, generalni duhovnik Velikog križarskog bratstva iz Zagreba mons. dr. Milan Beluhan, dr. Vladimir Cicak u ime VKB, te prof. Marica Stanković u ime VKS-a.

Večernjica i lurdska procesija

Navečer u 20 sati održana je u župnoj crkvi sv. Terezije euharistijska pobožnost (večernjica), a nakon nje formirana je veličanstvena lurdska procesija, koja je prolazila osvijetljenim požeškim ulicama. Veliko mnoštvo građana promatralo je pobožnu povorku, koja je uz pjevanje crkvenih pjesama očitovala duboku vjeru u Euharistijskog Krista.

Nakon završetka procesije, kod tribina na glavnom trgu održao je propovijed požeški župnik vlč. gosp. Franjo Pipinić.

Poslije podne i navečer do procesije sve su crkve bile pune pobožnog naroda, koji se ispovijedao. Navečer je pak u svim crkvama grada Požege izložen Presveti Oltarski Sakrament, i Božji je narod dolazio i klanjao se Euharistijskom Spasitelju.

TREĆI DAN KONGRESA

U ponedjeljak, treći dan Kongresa, održana je u 9 sati na glavnom trgu pontifikalna misa, koju je celebrirao nadbiskup o. Rafael Rodić, uz istu asistenciju koja je asistirala i pri nedjeljnoj pontifikalnoj misi.

Za vrijeme euharistijskog slavlja pjevalo je Hrvatsko pjevačko društvo Vijenac Hallerovu *Misu*, a zborom je ravnao gosp. Stetka.

Za vrijeme ovog misnog slavlja zapaženu je propovijed održao preč. gosp. dr. Stjepan Bakšić, kanonik i sveučilišni profesor iz Zagreba. On je govorio o vjeri, ufanju i ljubavi prema Euharistiji. Temperamentna propovijed, prepuna bujne rječitosti, nikoga nije ostavila ravnodušnim - tisuće vjernika bez daha su slušali sugestivne propovjednikove riječi. Blizu dvije stotine crkvenih zastava te zastava društava Katoličke akcije bilo je poredano blizu oltara na kojem je obavljena služba Božja.

Teoforička procesija

Nakon pontifikalne Svete Mise krenula je gradom velebrojna teoforička procesija, u kojoj je sudjelovalo više tisuća ljudi iz Požege i požeškoga kraja. Mnoštvo Božjeg naroda koji je sudjelovao u svečanostima Euharistijskog kongresa u Požegi procijenjen je na 30.000 sudionika.

Procesiju je vodio nadbiskup koadjutor dr. Alojzije Stepinac. Kretala je s Trga Presvetoga Trojstva prema Vučjaku te Arslanovcima i natrag na trg.

Čitava dva sata trebala su dok se procesija vratila na mjesto odakle je krenula. Kuće u ulicama kojima je kretala procesija bile su okićene cvijećem i sagovima te rasvijetljene svijećama. Nekoliko glazbi sviralo je naizmjence crkvene pjesme, a isto tako su pojedine skupine zasebno pjevale u procesiji. Neodoljivo lijepu sliku euharistijskog pohoda stvarale su zastave društava Katoličke akcije te crkvenih društava, velik broj slika i kipova, koje su vjernici nosili na nosilima. To je bila slika koja će biti nezaboravna za Požegu.

Govor nadbiskupa koadjutora

Kad se procesija vratila na trg, obavljen je blagoslov i otpjevana pjesma *Tebe Boga hvalimo*. Na završetku je pred mikrofon stupio sam nadbiskup koadjutor dr. Alojzije Stepinac i održao govor kojemu je središnja misao bila riječ *Svetoga pisma: Ostani s nama, Gospodine!*

"Predragi vjernici!

Evo završavamo Euharistijski kongres u Požegi. Još malo pa ćete poći svojim kućama i rastati se s ovim gradom. Hoćete li se možda u isto doba rastati i s Kristom? (...)

I mi na završetku ovog Kongresa vapijemo: 'Ostani s nama, Gospodine!' (usp. Lk 24, 29), jer je rod ljudski upao u tamu iz koje ga nitko ne može izvesti osim Isusa! Zar nije tama u rodu ljudskom kad se svaki dan kune sveto ime Isusovo, i još se ljudi čude kad gromovi krstare nebom, a led im uništava trud i muku. Zar nije tama u rodu ljudskom kad se ljudi ubijaju među sobom, kad je čovjek čovjeku vuk, kad se u utrobi majčinoj ubijaju djeca, a zločinci ostaju nekažnjeni?

'Ostani s nama, Gospodine', jer ako nas Ti ostaviš, na zemlji će nastati gora ludnica negoli je u Rusiji ili u Španjolskoj!

Doći će među vas kojekakvi agitatori da omalovaže Kongres. Oni koji vam dođu da vas huškaju protiv Boga i protiv Crkve, varaju vas i lažu vam.

Mi znademo da nema Boga osim Onoga kojega smo danas slavili. Mi hoćemo da Krist ostane s nama. Zato smo ga slavili ova dva dana i tako svečano pronijeli gradom."

Nakon nadbiskupova govora izvršena je posveta naroda Presvetom Srcu Isusovu.

Oko 13 sati bio je u nadbiskupskom konviktu svečani ručak za uzvanike. Prisustvovali su nadbiskup koadjutor dr. Alojzije Stepinac, nadbiskup o. R. Rodić, mons. Matija Proštenik, preč. dr. Stjepan Bakšić, mnogopoštovani o. Teofil Harapin, preč. dr. Milan Beluhan, preč. Ignacije Horvat, ravnatelj nadbiskupskog konvikta u miru, gradonačelnik dr. Leo Ciraki i drugi.

Poslije podne su se sudionici Kongresa razilazili svojim kućama. Vjernici okolnih župa krenuli su kući u procesijama pod zastavama pjevajući pobožne pjesme. Kongres je ostavio dubok trag u srcima svih sudionika i potpuno udovoljio iščekivanjima priređivača.

Pohod nadbiskupa koadjutora Gradskom muzeju

Sutradan, u ponedjeljak 16. kolovoza, poslije 17 sati, nakon Vijenčeva crkvenog koncerta, počastio je nadbiskup koadjutor svojim pohodom Gradski muzej u Požegi, a u utorak je otišao u Đakovo i Osijek, gdje je dao sljedeću izjavu izvjestitelju osječkog dnevnika *Hrvatski list:*

"Za kongres u Požegi mogu reći da je najbolje uspio. Iznad svakog očekivanja!

Za mene je najbolji rezultat kongresa, kada vjernici pristupaju sv. sakramentima, a u Požegi svećenici nisu mogli dospjeti da sve vjernike ispovjede i da ih pričeste. Tako je mnogo bilo naroda. Organizacija kongresa bila uzorna i ja sam vrlo zadovoljan."

Raduje nas, da će se o 70. obljetnici ovog Euharistijskog kongresa i o 10. obljetnici utemeljenja Požeške biskupije 2007. godine održati biskupijski Euharistijski kongres u Požegi.

MOLITVENA ZAJEDNICA BLAŽENOGA ALOJZIJA STEPINCA

Već sedmu godinu djeluje "Molitvena zajednica blaženoga Alojzija Stepinca". To je skupina katoličkih vjernika koja nastoji živjeti Evanđelje nadahnuta primjerom bl. Alojzija Stepinca. Do sada se u zajednicu uključilo oko 5.000 molitelja. Ta naša braća i sestre nastoje molitvom, praćenom savjesnim kršćanskim životom, pridonijeti vlastitoj osobnoj duhovnoj formaciji, a time duhovnoj i moralnoj obnovi Crkve u Hrvata i samog hrvatskog naroda, na temeljima 14-stoljetne katoličke baštine.

Tko može postati članom i što čini član Molitvene zajednice bl. Alojzija Stepinca?

Svaki se kršćanin može uključiti u Molitvenu zajednicu blaženoga Alojzija Stepinca, koja promiče molitveni život, duhovne vrijednosti i širi Kristovu ljubav u sva područja javnoga života, kako je to činio i bl. Alojzije.

Prijavnica se može naručiti na sljedećoj adresi:

Zajednica štovatelja
BLAŽENOGA ALOJZIJA STEPINCA
10000 Zagreb, Kaptol 31
tel. (01) 4894 879

Svaki štovatelj blaženoga Alojzija Stepinca uključen u ovu molitvenu zajednicu moli:
- za čast i proslavu Isusa Krista i Katoličke crkve
- za čvrstoću osobne vjere i vjernosti Isusu Kristu i Crkvi
- za svoje osobne nakane i potrebe
- za domovinu Hrvatsku i svakog čovjeka
- za očitovanje i potvrdu svetosti bl. Alojzija Stepinca u postupku njegove Kauze za proglašenje svetim.

Uz molitvu, svaki štovatelj bl. Alojzija Stepinca uključen u ovu molitvenu zajednicu svojim radom nastoji:

- savjesno obavljati svoje svakodnevne obveze
- svjedočiti kršćanske istine u privatnom i javnom životu
- surađivati s Postulaturom u promicanju Blaženikova glasa svetosti
- sudjelovati svakog 10. u mjesecu u slavlju Sv. Mise ili molitvenom sastanku
- darom i žrtvom pridonositi za uspješan dovršetak postupka za proglašenje svetim bl. Alojzija Stepinca.

S vjerom u Općinstvo svetih, za potrebe svoje i braće ljudi, osobito za ozdravljenje bolesnih i obraćenje nevjernika, moli zagovor bl. Alojzija Stepinca, biskupa i mučenika s nakanom što skorijeg njegova proglašenja svetim.

SVJEDOK VREMENA - Vilim CECELJA

Piše: vlč. Andrija Lukinović

Nastavljamo s objavljivanjem priloga o blagopokojnom Vilimu Cecelji (1909-1989), velikom štovatelju blaženoga Alojzija Stepinca i njegovu duhovnom srodniku.
Od srca opet pozivam sve čitatelje *Glasnika* koji su upoznali vlč. Vilima Cecelju, da svoja svjedočanstva o njemu dostave uredništvu našega *Glasnika* ili uredniku ove rubrike vlč. Andriji Lukinoviću na adresu Nadbiskupski arhiv, Kaptol 27, Zagreb ili na e-mail: andrija.lukinovic@zg.htnet.hr
Posebno se obraćamo onima koji posjeduju tonske i filmske zapise. Zahvaljujemo svima koji su se dosad odazvali našoj molbi i poslali nam svoja svjedočanstva. To će nam koristiti za pisanje životopisa, a sve ćemo priloge čuvati zajedno s arhivom vlč. Vilima Cecelje.

IZ CECELJINA ŽIVOTA

Vlč. Cecelja u odori vojnog dušobrižnika

U logoru za ratne zločince

Velečasnog Cecelju uhitila je američka tajna policija (CIC) 16. listopada 1945. godine u Alt Auseeu, gdje je vodio ured Hrvatskog crvenog križa. Bio je odveden u Gmund na istragu, koja je potrajala do 20. prosinca, a otud je prebačen u američki logor za ratne zločince "Marcus W. Orr" u Glasenbachu, nedaleko od Salzburga. U logoru je bilo oko 12.000 zatvorenika, uglavnom Nijemaca i Austrijanaca, ali bilo je i drugih narodnosti. Hrvata je, prema Celjeljinim zapisima, bilo 62.

Optužba je bila da pod Crvenim križem potajno vodi ustaški pokret, te da je čak rođak i ispovjednik poglavnika Pavelića. Nakon dvomjesečne istrage mu je rečeno: "Vaša je stvar u redu i Vi ćete biti slobodni, ali to će još dugo trajati." Kad mu je Cecelja rekao da ga pusti na slobodu kada je uvjeren da nije ništa kriv, ovaj je hladnokrvno odgovorio: "I drugi su prije Vas sjedili šest godina i nisu bili ništa krivi, pa možete i Vi."

Odsjedio je doista 19 mjeseci. Na Spasovo, 20. svibnja 1947. bio je u grupi od 14 logoraša utrpan u kamion. Svaki je imao uza se po jednog vojnika s puškom. Ništa im nije bilo rečeno. Iskrcali su ih u logoru u Štajeru kod Linza i predali vodu vojnika spremnom na pucanje. Zapovjednik ovog logora, također Amerikanac, nije imao pojma o čemu se tu radi. Strpao ih je u ćeliju i sutradan rekao da je dobio samo njihova imena i ništa više. Nakon četiri dana odvezli su ih u Linz na redarstvo. Činovnik u redarstvu im reče: "Moja gospodo, vi ste otpušteni iz logora i ovo su vaši papiri. Ne znam zašto je bila potrebna ova komedija s vama."

Vilim je iz logora izišao s 47 kg težine i dvije otvorene kaverne na desnoj strani pluća. Od Hrvata jedanaestorica su bili izručeni Jugoslaviji i svi osuđeni na smrt i pogubljeni. Pomoć u hrani pružao mu je hrvatski izbjeglica u Schärdingu g. Vitomir Štromar.

O Vilimovu držanju u logoru svjedoči Gustav Stöckele, čiju izjavu objavljujemo u rubrici *Rekli su o Cecelji*.

Svećenik i emigracija

Na molbu don Jure Vrdoljaka, voditelja dušobrižništva hrvatskih izbjeglica u Austriji, vlč. Cecelja je svećenicima održao ovo razmatranje na duhovnoj obnovi 24. ožujka 1949. Bili su nazočni

Glasenbach, logor Marcus W. Orr

CECELJA PIŠE

ovi svećenici: Jure Vrdoljak, Nikola Tojčić, Franjo Krautzer, Mirko Čović, Roman Kirin, Eduard Wolmann, Ivan Bužančić, Mihael Jurić i Cecelja. U to vrijeme je više hrvatskih svećenika u emigraciji tražilo namještenje u biskupijama Austrije, Njemačke i navlastito u SAD i Kanadi. Oni su tako dobivali sigurnost i unosniju službu, ali su hrvatski izbjeglice ostajali bez svećenika. Zbog toga je Cecelja izabrao ovu temu i rekao svoju riječ.

Razmatranje je bilo otisnuto i razaslano svim hrvatskim svećenicima u emigraciji. Objavljujemo ga u *Glasniku* u dva nastavka.

Braćo svećenici!

Možda i malo čudno zvuči tema. Svećenik, naime ostaje uvijek i svagdje samo svećenik, pa i u emigraciji. “Ti si svećenik dovijeka” i to nikakav drugačiji nego i sam Spasitelj, jer svaki je svećenik po službi svojoj “drugi Krist”, a “Krist je i danas i sutra i uvijek isti”. Svećeničke službe uvijek su iste, bilo na slobodi, bilo u sužanjstvu, bilo u redovitoj pastvi ili u izvanrednim prilikama, jer svagdje treba predstavljati i zastupati Krista. “Budite mi dakle sveti, jer sam ja Jahve, svet; ja sam vas odvojio od tih naroda da budete moji.” (Lev 20,26), čitamo već u *Starom zavjetu*. U *Novom zavjetu* Spasitelj je dodao: “da plod donesete i plod će vaš ostati”. Jedina je možda razlika što nam je u težinim okolnostima rada i odgovornost pred Bogom i ljudima veća. Baš u teškim prilikama svećenik će pokazati da li je “pastir čiji glas ovce poznaju i idu za njim” (Iv 10, 4), da li je “pastir koji daje život svoj za ovce svoje” ili je najamnik koji vidi vuka gdje ide i ostavlja ovce i bježi i vuk mu grabi ovce i razgoni (Iv 10, 11-12).

U redovitim prilikama života bilo nam je jasno, da sa svoje strane moramo učiniti sve da nam stado ne strada od različitih vukova. Bilo nam je razumljivo, da smo dužni pomoću crkveno-nabožnih društava unapređivati njihov duhovni život. Kraj svega toga posla još su se mnogi zaposlili i kao kulturni, socijalni a i politički radnici. No, otkako su se prodrmali temelji redovitog života, izgleda da su neki pomislili, da su riješeni svih obaveza prema vlastitome narodu. Neki (su) se potpuno povukli u privatni život, drugi opet radi osobnih razloga prešli su u pastvu stranoga svijeta. Pitanje je dakle, da li je svećenik u ovim izvanrednim prilikama izbjegličkoga života dužan posvetiti se pastoralnom radu vlastitoga naroda ili pak smije i može raditi što je njega volja?

Ne želimo nikako u ovo pitanje ulaziti s crkveno-pravničkog stanovišta. Pravničkim finesama mnogo se toga može ljepše obojati i opravdati, jer paragraf je paragraf i on se može okretati pa makar bio i crkveni!

Uđimo u tu temu s čisto svećeničkog stanovišta. Razmotrimo je u onom duhu Kristove ljubavi s kojim nas je Crkva tako brižno odgajala i pripremala za ovu uzvišenu, ali i strašnu službu. Da, uzvišenu, “jer od svega božanstvenoga jest najbožanstvenije surađivanje s Bogom u spasenju duša”, ali i strašnu službu, jer je pisano: “Proklet bio tko nemarno obavlja poslove Jahvine!” (Jer 48, 10).

Već kod podjeljivanja tonzure, koja označuje trnovu krunu Isusovu, Crkva nam je govorila:

"Gospodin je baština moja i dio kaleža mojega. Ti si koji ćeš mi povratiti baštinu moju." Ove riječi stavila je Crkva na prag našega bogoslovskoga života i uzidala u temelje našega svećeništva. One su ouvertira našega novoga života, čiji znakovi moraju postajati sve jasniji i glasniji dok na svršetku našega života ne će dati na sebe najljepšu i najuzvišeniju melodiju žrtvene pjesme: "tako ih je ljubio, do kraja ih je ljubio i život svoj za njih položio".

Ne čovjek, ne nikakva njegova nauka, nego Gospodin sam, On je temelj svećeničkog života, "dio kaleža našega", ali onda plaća naša i to ne u sitnišu, nego "stostruko na ovom svijetu i na drugom Kraljevstvo nebesko".

A tko je taj Gospodin? Sv. Ivan kaže jednom rječju: "Ljubav." Filozofija pak definira ljubav jednostavnim rječima: "Ljubav je samodarivanje." Dakle već na prvim koracima bogoslovskog života Crkva traži od nas da život svoj oslonimo samo na Boga kao jedino mjerilo vlastitog života i djelovanja prema budućem povjerenom stadu.

Kod đakonata stavlja nam Crkva kao uzore mlade đakone sv. Stjepana, prvog mučenika, i sv. Laurencija, također mučenika. Obojica su neustrašivi borci za čast i dostojanstvo Spasitelja te primjeri požrtvovne ljubavi prema siromašnima. Več kod đakonata traži Crkva od kandidata da bude spreman na borbu s vlastima tmine. I u toj borbi treba da i život svoj položi za svjedočanstvo neprijateljima. Ne sa strahom, ne klecavim koljenima, ne moleći milost, nego mirno, dostojanstveno, s najvećim oduševljenjem i uvjerenjem treba nastupiti pred neprijateljima, "jer će vam se u onom času dati što ćete govoriti". Dakle, još nisi ni svećenik, a Crkva već od tebe traži najsavršeniju ljubav prema neprijatelju: "Gospodine, ne uzmi im ovo za grijeh", i spremnost na najveću žrtvu - položiti život svoj za uvjerenje svoje. Ali opet ne badava, "jer ćeš vidjeti nebesa otvorena i Isusa gdje sjedi s desne strane Oca svojega" (Djela ap. 7).

Pa ipak je sve ovo bilo tek priprema za ono najuzvišenije, za samo svećeništvo, a tražilo se od nas ne dio, nego sve. Štoviše, u svemu tome Crkva nam još stalno naglasuje da smo slobodni, i još uvijek spremna nas je vratiti svijetu, ako bi nam se jaram službe pokazao nesnosiv i našoj naravi nemoguć. Sa sv. redom svećeništva Crkva nas je preuzela kao svoju potpunu svojinu. Ona je stavila na nas neizbrisivi žig i zatvorila nam je za uvijek vrata povratka u svijet. No, uzevši nas od svijeta u isto vrijeme stavlja nas na raspolaganje svijetu (Hebr.). Crkva nije ljubomorna majka. Ona nas je najbrižnije odgojila pazeći da ni sjenka grijeha na nas ne padne. Ali kad nam je dala najviše što je imala, onda nas više ne će za sebe nego nas šalje: "Idite po svem svijetu i naučavajte sve ljude i krstite ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga (Mt 28,19), učeći ih da drže sve što sam vam zapovjedio". Pa i ne može drugačije, jer je ona mistično tijelo Kristovo, a Krist je "došao služiti, a ne da služen bude". Primivši na sebe apostolsku službu postali smo ne umjetnici, ne učenjaci, ne političari, nego "tako nas neka smatra čovjek kao sluge Kristove i djelitelje tajna Božjih" (1 Kor 4,1). Ili, ako hoćete postali smo i umjetnici, jer treba da riječju slikamo a djelom prikazujemo ljubav Kristovu. I učenjaci, jer treba da propovijedamo i učimo najuzvišenije tajne neba siromasima. I poli-

Sjedište Hrvatskog Caritasa u Salzburgu - "Ceceljini dvori"

tičari, "jer moramo biti mudri kao zmije, a bezazleni kao golubovi". Za ovakovu pak službu Crkva traži od nas apostolski žar sv. Pavla: "Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja ili stiska ili pogibao ili mač? - Jer sam uvjeren da ni smrt, ni život, ni anđeli, ni poglavarstva, ni sadašnjost, ni budućnost, ni sile, ni visina, ni dubina, ni drugo kakvo stvorenje ne može nas rastaviti od ljubavi Božje". (Rim 8,35-39) Ali apostol nije tu ljubav samo nosio u srcu nego ju je djelima pokazao. "Više sam se trudio, više puta bio sam po tamnicama, preko mjere bio sam izbijen, mnogo puta bio sam u pogibli smrtnoj. Od Židova primio sam pet puta četrdeset manje jedan udarac. Tri puta sam bio

šiban, jedanput kamenovan, tri puta sam doživio brodolom, noć i dan proveo sam u dubini morskoj. Mnogo sam puta putovao, bio sam u pogiblima od rijeka, u pogiblima od razbojnika, u pogiblima od zemljaka, u pogiblima od progana, u pogiblima u gradu, u pogiblima u pustinji, u pogiblima u moru, u pogiblima od lažne braće; u trudu i muci, u mnogom postu, u zimi i golotinji. Osim toga, da ne govorim o drugom, navaljivanje ljudi na mene svaki dan i briga za sve Crkve" (2 Kor 11,24-29) A kad je sve to pretrpio, onda nas uči: "sluge smo beskorisni".

(Nastavak u idućem broju.)

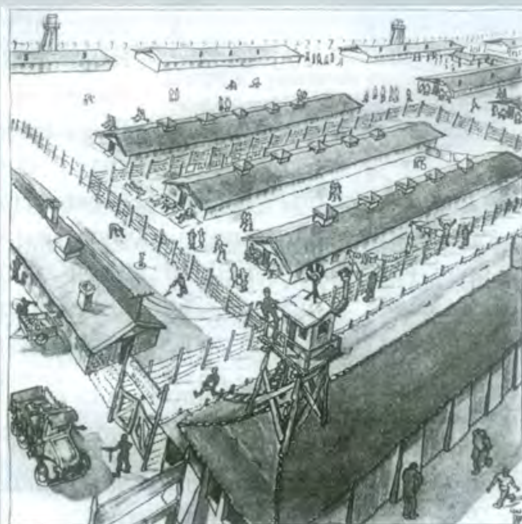
CECELJI PIŠU

Andrija Kukolja, hrvatski emigrant, Henlo, Nizozemska, 6.XI.59. "Bio sam vrlo zabrinut kad sam Vas gledao onako izmorenog i iscrpljenog, a znam da bi Vam par sati spavanja tako pomoglo, ali ih Vi nemate za san. U crkvi u Maastrichtu našao sam takovu sličnost između Vas i našeg Mučenika Stepinca, da su mi se oči orosile gledajući to ispaćeno tijelo. Neka Vas dragi Bog čuva, jer se Vi kraj tolikih briga i toliko posla čuvati ne možete. Molimo se Svemogućem, da nam duhovnog oca najboljih prognanih sinova ispaćene domovine čuva i brani." (Ceceljin arhiv, Korespondencija)

Franjo Kovačić, Melbourne 15.XII.59. "Imam osobitu čast pisati Vam - čovjeku, svećeniku i mučeniku, koji posljednji djelić snage ulaže za spas kršćanstva, a posebno nas Hrvata, koji smo došli do Vas i uz Vaše savjete i pomoć otputovali daleko u ovu hladnu tuđinu. Ime je Vaše svuda cijenjeno ovdje u Australiji. Za Vas znaju svi pošteni Hrvati. Pitaju: Kako je naš Velečasni Cecelja? Je li još svaki dan dolazi u lager? Pomaže li još uvijek našoj raji itd. Uz Vaše ime poštivaju me i oni ljudi koje nikada dosad ni vidio nisam." (Ceceljin arhiv, Korespondencija)

Prof. dr. Branko Pešelj, glavni tajnik HSS-a, Washington 3. studeni 1955: "Rekao sam i predsjedniku Mačeku da sam bio s Vama i da sam Vas vidio 'pri poslu'. Dodao sam da ja ne bih ono radio za 2.000 dolara mjesečno što Vi radite zabadava. Molim Vas da se slobodno obratite na mene, ako trebate neku posebnu pomoć ovdje u Washingtonu." (Ceceljin arhiv, Korespondencija)

Prof. dr. Neven Šimac, Pariz, 22. siječnja 1967.: "Rado se sjećajući svog kratkog i ugodnog boravka u Salzburgu i razgovora s Vama, ne mogu, a da Vam ne izrazim, dragi velečasni Cecelja, svoje divljenje za Vaš rad i Vaše stavove i svoju zahvalnost za Vašu gostoljubivost i veliku dobrotu. Vaš Neven." (Ceceljin arhiv, Korespondencija)

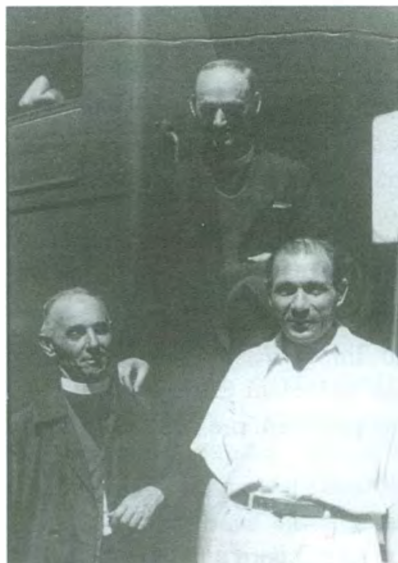

Glasenbach, logor Marcus W. Orr, crtež

* * *

Zahvaljujemo svim dobročiniteljima i suradnicima, čijom molitvom i darom napreduje postupak za proglašenje svetim bl. Alojzija Stepinca.
Molimo Vas, pošaljite nam kopiju uplata izvršenih preko bankovnog računa, jer nam banka ne isporučuje imena uplatitelja.

REKLI SU O CECELJI

Gustav Stöckele, pisac knjige "Od kraja prema početku, Doživljaji i spoznaje jednog nacionalsocijalista" *"Vom Ende zum Anfang, Erlebnisse und Erkentnisse eines Nazionalsozialisten"*, u kojem opisuje svoj istup iz Katoličke crkve pod utjecajem nacionalsocijalističke ideologije, te povratak u Crkvu.

Prvi i drugi voditelj Hrvatskog Caritasa u Austriji don Jure Vrdoljak(gore) i don Nikola Tojčić i g. Vitomir Štromar

"Jednom zgodom Stöckelle je govorio o nekim stremljenjima, koja se, sasvim razumljivo, često događaju u podgrijanosti zatvorskog ozračja. Shvatljivo je da se ljudi u dubokom beznađu sklanjaju u utočište na području nadnaravnoga i kod Boga traže onu snagu, koju im svijet nije pružio. Svim je zatočenicima Glasenbacha u vrlo časnoj uspomeni ostao jednostavni i nenametljivi lik hrvatskog svećenika Vilima Cecelje, koji je ne samo svojim suzatočenim Hrvatima, nego svim zatvorenicima bio svijetao primjer ispravna čovjeka i istinskoga kršćanina."

(Iz prikaza knjige pod naslovom *"Vom Ende zum Anfang"*, *Das Buch eines Glasenbachers*, u *Das Wochen Echo* 31.VII. 1949. str. 5.).

Joseph Hiess, opisujući događaj od 8. rujna 1946., kada je sedam hrvatskih zatočenika bilo izručeno partizanima, iako su svi znali da će ih ovi poubijati.

"Ja sam sasvim slučajno saznao za ovaj nečuveni postupak i izišao sam na trijem upravo kada su se preostali hrvatski zatočenici opraštali od svojih na smrt prepuštenih drugova. Oni su se dostojanstveno poredali duž jednog neutješivog zida, a hrabri hrvatski duhovnik (Vilim Cecelja) obodrio ih je s nekoliko lijepih riječi i na koncu im podijelio svoj blagoslov." (Joseph Hiess, Glasenbach. Buch einer Gefangenschaft, Wels [1956], str. 172)

Erich Kern, njemački ratni izvjestitelj, zatočenik u Glasenbachu, u posebnoj je knjizi *Srce u bodljikavoj žici* opisao svoja sjećanja na život u logoru:

"U logoru duša misionarstva među zatočenicima bijaše osobito mali, junačni hrvatski svećenik Vilim. U uzništvu je teško obolio na pluća, jer je svoj ionako oskudan objed uvijek podijelio sa svojim drugovima. On je bio primjer kršćanskog misionara i revnitelja. Također i kod onih, koji su se prema katolicizmu odnosili neprijateljski ili u najmanju ruku tuđi, ovaj je čovjek izazivao najveće poštovanje, jer je on Kristovu riječ, životni uzor uistinu ostvario. Otac Vilim uistinu ne bijaše od ovoga svijeta." (Erich, Kern, Herz im Stacheldraht, Salzburg-Wien [1954], str. 128., 196.)

Erich Kern

Komemoracija prigodom 17. obljetnice smrti vlč. Cecelje 8. srpnja u Svetom Iliji. Poslije pohoda i molitve na grobu, sv. Misu je u župnoj crkvi u 18 sati predvodio vlč. Andrija Lukinović. Uz Počasni bleiburški vod bilo je nazočno nekoliko gostiju iz Austrije, Njemačke, Švicarske, jedna obitelj iz Meksika, dok je domaćih župljana bilo svega pedesetak. Naš je propust što u prošlom broju *Glasnika* nismo oglasili da će se komemoracija održati.

Na domjenku u kući pokojnikove nećakinje gospođe Štefice Eršeg bilo je dakako riječi i iskaza pojedinaca o sjećanjima na pokojnika. Posebno je bila istaknuta tužna činjenica da na ovogodišnjoj komemoraciji na Bleiburgu nitko, ni od strane crkvenih ljudi, niti od svjetovnih ustanova, nijednom riječju nije spomenuo velečasnog Cecelju, koji je od svih najviše učinio da se sačuva uspomena na hrvatske žrtve na Bleiburgu i križnim putovima.

KRONIKA

Tragovima hrvatske kulture i mučeništva

Studenti Teologije u Rijeci, u povodu 108. rođendana blaženoga kardinala Alojzija Stepinca, 5. svibnja 2006., organizirali su jednodnevno studijsko putovanje, usmjereno putem tragova hrvatske kulture, znanosti i mučeništva/stradanja: Zagreb/katedrala, matični Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu, Krašić, jama Jazovka.

"Poljičko silo" na Stepinčevu grobu

U srijedu 5. svibnja 2006. sudionici "Poljičkog sila" u Zagrebu sudionici "Poljičkog sila" u Zagrebu, preko 450 vjernika iz drevne Poljičke republike i brojni Poljičani nastanjeni u Zagrebu i njihovi gosti, pohodili su Zagrebačku katedralu i grob bl. Alojzija Stepinca. Vjernike iz gotovo svih župa Poljičkoga dekanata predvodili su don Vladimir Đuderija, dekan i župnik u Gatima, i don Ivan Delić, župnik u Omišu-Priko.

Sudionici "Poljičkog sila" u Zagrebu u srijedu 5. svibnja 2006. pohodili su grob svoga dobročinitelja bl. Alojzija Stepinca

Svečano euharistijsko slavlje, za vrijeme koga su pjevanje predvodili pjevači iz Podstrane, predslavio je s više svećenika i propovijedao mons. Josip Mrzljak, pomoćni biskup zagrebački.

U zaključnom pozdravu nazočne je pozdravio i promicatelj kanonskog postupka za proglašenje svetim bl. Alojzija Stepinca postulator dr. Juraj Batelja. U kratkom prikazu iznio je pred brojne vjernike nekoliko činjenica koje povezuju Poljica i bl. Alojzija Stepinca, osobito za vrijeme 2. svjetskog rata. Probrao ih je iz knjige u pripremi, koja će javnosti predočiti nadbiskupa Stepinca kao "svjedoka Evanđelja ljubavi"

"Iz brojnih dokumenata koji svjedoče evanđeosku ljubav zagrebačkoga nadbiskupa Stepinca, iznosim tek nekoliko podataka. Tako je on na poleđini pisma i molbi za pomoć siromašnima i ratnim stradalnicima, koju je vlč. Filip Šupić, župnik u Srinjinama, poslao nadbiskupu Stepincu 26. svibnja 1944., nadbiskup je vlastoručno napisao naredbu ravnatelju Središnjice Karitasa sljedeće: 'Preč. Borić! Neka se nešto hitno odredi za ovu župu! A. Stepinac.'

Biskup splitski Kvirin Bonefačić pisao je iz Splita 2. studenoga 1942. (Br. 2320./42.): 'Razni dijelovi biskupije u vlasti su partizana i brojne župe morali su drugi župnici napustiti pred njihovim terorom (...). Vjersko-moralno stanje u dijecezi je žalosno, a materijalna bijeda je velika i potrebe goleme. Narod u nekim krajevima pada u očaj. Kuće bogatih sela kao Gata i Dugopolja potpuno su opljačkane i popaljene sa malom postotnom iznimkom i danas su to sela prosjaka, i to ne uslijed ratnih operacija, nego promišljeno pripravljeno poduzetom akcijom srpskih 'četnika' unajmljenih od okupatorske vojske navodno protiv komunista u planinama.'

Iz izvješća Karitasa za 1942. godinu saznajemo da se borio "s velikim potežkoćama kod odpreme hrane s obzirom na težke prilike, koje danas vladaju, ipak mu je uspjelo odpremiti nekoliko vagona. Tako je odpremljeno 2 vagona na Pag, 1 vagon u Novalju na Pagu, 1 vagon u Crikvenicu, 2 vagona na Hvar, 2 vagona na Brač, 1 vagon u Omiš (za stanovnike postradalih okolnih sela), 1 vagon u Dugopolje, 2 vagona u Mostar (za postradale izbjeglice Livna, Stolca, Prozora i. t.d.) i 1 vagon u Dubrovnik."

Hrana je bila namijenjena siromasima i onima, koji nikako do hrane nisu mogli doći, a dijelila se siro-

masima besplatno. Karitativni odbor na čelu sa župnicima starao se o pravičnoj podjeli, tako da je svatko dobio hranu, kako se ne bi dogodilo da primi netko, koji nije potreban, a onaj, koji je potreban, da ne primi ništa.

Izvješće je zabilježilo i raspoloženje naroda kad je prvi vagon hrane stigao na otok Pag, gdje je potreba bila najveća, opisavši ga ovim riječima: 'Nije moguće opisati oduševljenje, s kojim je narod dočekao ovu prvu pošiljku hrane. Razdragani narod blagoslivao je našeg Preuzvišenog Natpastira, sve darovatelje, kao i sve one, koji rade na ovoj plemenitoj akciji, te je upućivao molitve Svevišnjemu za njihovo zdravlje.'

Nakon što je Mjesni odbor Karitasa 'Omiš-Zakučac' 14. veljače 1943. primio 4482 kg graha, 5397 kg krumpira i 3100 kg kukuruza za sela, koja su potpuno postradala prilikom operacija u ovom kraju, a to su sela: Gata, Čisla, Ostrovica, Zvečanje, Naklice i Dugopolje, narod je svojoj braći u nadbiskupiji zagrebačkoj zahvalio i pismenim putem: 'Vaša seljačka braća iz Dalmatinske Hrvatske vjeruju, da će doći čas, kada će vam na drugi način zahvaliti i odati svoju hvalu. Do toga vremena radimo složno za dobro naše domovine, jer u vjeri u Boga i seljačkoj slozi i pomoći leži spas hrvatske domovine i hrvatskog naroda.'

Treba spomenuti da su hranu poslanu iz Drnja za Milnu, iz Varaždina za Hvar, iz Varaždinskih Toplica za Supetar, iz Varaždina za Omiš (za siromahe iz Dugopolja), iz Drnja za Omiš (za siromahe iz Gata, Naklica, Zvečanja, Ostrovica, Čisla, Hercegovcaca i Dicma), iz Ludbrega za Supetar talijanske su vlasti zaplijenile kad je pristigla u Metković.

Tek na intervenciju nadbiskupa Stepinca kod talijanskog veleposlanika u Zagrebu, koji je obećao da će "talijanske vojne i civilne vlasti u svemu biti pri ruci kod otpreme hrane", hrana je prispjela na odredište.

A kad je zbog ratnih neprilika u Dalmaciji moralo više desetaka tisuća ljudi napustiti svoje domove i skloniti se u sigurnije krajeve, nadbiskup Stepinac je uputio vjernicima Zagrebačke nadbiskupije molbu da ih prihvate i zbrinu. Pisao im je u studenome 1944. sljedeće: 'Mnogi od tih nesretnika ostali su preko noći bez kuće i kućišta, izgubili su svu svoju imovinu. Spasili su samo goli život. Među tim izbjeglicama imade muževa, žena, djece, a i čitavih obitelji. Potrebno je, da toj našoj braći, koja su ostala bez svega, pružimo pomoć i da ih privremeno prime pod svoje krovove oni, koji su do sada bili pošteđeni od takve nesreće. Imajmo pred očima, da ratne strahote mogu svakoga od nas zahvaliti. Ako smo mi drugima u nevolji pomogli, možemo računati, da će i nama dobri ljudi pomoći, ako bi nas zadesila slična nevolja, od koje neka nas Gospodin sačuva.'

Tako Poljica danas u Zagrebačkoj katedrali zahvaljuju za dobrotu koju im je neumorni svjedok Evanđelja ljubavi nadbiskup Stepinac pružio za vrijeme 2. svjetskog rata, a u žrtvi Euharistije traže nadahnuće za vjernički život da svijet u kojemu živimo i koji izgrađujemo, ne uzmanjka u Evanđelju ljubavi."

Slavonski Brod: Misa u čast blaženom Alojziju Stepincu

"Pred Kraljicom Svibnja s blaženim Alojzijem Stepincem" geslo je euharistijskog slavlja koje je 8. svibnja u Svetištu Gospe od Brze Pomoći u Slavonskom Brodu predvodio mons. dr. Juraj Batelja, postulator kauze za kanonizaciju bl. kardinala Alojzija Stepinca. Za tu je prigodu mons. Batelja donio moći našega Blaženika, koje su vjernici prvi put u Slavonskom Brodu imali priliku dotaknuti.

Novi broj informativnog biltena SB Alekse Benigara

U izdanju Vicepostulature sluge Božjega o. Alekse Benigara, početkom lipnja 2006. objavljen je, novi broj informativnog biltena sl. Božjega. Najvažniji događaj s obzirom na kauzu o. Alekse jest imenovanje crkvenoga sudišta, a kojega je u Apostolskoj lateranskoj palači u Rimu 9. lipnja ove godine ustoličio kardinal Camillo Ruini, generalni vikar Svetoga Oca za Rimsku biskupiju.

Veći dio biltena posvećen je i 50. obljetnici susreta o. Alekse i bl. Alojzija Stepinca za vrijeme Stepinčeva zatočeništva u Krašiću.

Sluga Božji Aleksa Benigar

U Lurdu će 2007. biti podignut kip bl. Alojzija

Radarska postaja Papuk i njezin zapovjednik satnik Dragan Sabljo, kao i svi drugi djelatnici, pripadnici 218. brigade ZMIN, bili su 6. lipnja domaćini Vojnom ordinarijatu i njegovim gostima.

Tom prigodom raspravljalo se o jubilarnom 15. međunarodnom hodočašću hrvatskih vojno-redarstvenih snaga u Lurd 2007., koje će biti obilježeno podizanjem spomenika kardinalu Stepincu u Lurdu.

25. obljetnica smrti fra Pavla Grafa

U Katoličkom domu u Čakovcu održana je 7. lipnja prigodna komemorativna tribina, a u župnoj crkvi sv. Nikole biskupa misa zadušnica povodom 25. obljetnice smrti fra Pavla Grafa. Fra Pavao je bio rođen kao Zdenko 11. travnja 1921. godine u Zagrebu u građanskoj obitelji židovske vjere. Za svećenika ga je zaredio zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac 30. lipnja 1946. godine.

Vitraj blaženog Alojzija Stepinca blagoslovljen u Štasevici 2. srpnja 2006.

Hodočašće Ogulinaca u kartuziju Pleterje i Krašić

Članovi župnog zbora te pastoralnoga i ekonomskoga vijeća župe sv. Križa iz Ogulina boravili su 10. lipnja pod vodstvom župnika i dekana ogulinskog mr. Tomislava Rogića na hodočašću u kartuzijanskom samostanu Pleterje u Sloveniji, a potom su pohodili i rodnu župu bl. Alojzija Stepinca u Krašiću. Život hrvatskog mučenika Stepinca iscrpno im je prikazao mjesni župnik Dragutin Kučan, a hodočasnici su posjetili i muzej u župnom dvoru u Krašiću.

Alojzijevo u Čaglinu

Župa Čaglin proslavila je 21. lipnja svoga zaštitnika sv. Alojzija. Tom prigodom je biskup Antun Škvorčević blagoslovio osam novih vitraja: Srce Isusovo i Marijino, Dobri Pastir, bl. Alojzije Stepinac, sv. Leopold Mandić, Uznesenje BDM, bl. Marija Propetoga Isusa Petković i bl. Ivan Merz. Izradio ih je Ante Mamuša iz Novog Travnika u Bosni i Hercegovini.

60. obljetnica smrti mons. dr. Josipa Lončarića

U Gornjem Hrašćanu je u nedjelju 2. srpnja blagoslovljena spomen - ploča na rodnoj kući mons. dr. Josipa Lončarića, istaknutog hrvatskog vjerskog pisca i profesora, svećenika i kanonika, čime je obilježena 60. obljetnica njegove smrti.

Dr. Lončarić je kao profesor i ravnatelj pratio je svoje učenike na njihovim životnim stazama, a ostalo je zabilježeno da je jedan njegov članak potaknuo Alojzija Stepinca da se vrati zovu svećeničkog zvanja, te ga je kasnije pratio u Rimu i na njegovoj mladoj misi.

Staševica: Blagoslov oltarnih slika i predstavljanje knjige

Župa sv. Staša u Splitsko-makarskoj nadbiskupiji koncelebriranim euharistijskim slavljem 2. srpnja 2006. proslavila je obnovu župne crkve, u čije je preuređeno svetište s oltarom postavljen triptih s likovima: sv. Staša, solinskoga mučenika, zaštitnika župe, bl. Alojzija Stepinca, kardinala i mučenika, i sluge

Božjega fra Ante Antića, za koga se u Rimu vodi službeni postupak za proglašenje blaženim. Triptih, ulje na platnu blagoslovio je fra Josip Grbavac.

Euharistija u životu hrvatskih blaženika

Na 59. kongresu Međunarodne udruge katolika esperantista koji je održan u Velehradu (Češka) od 8. do 15. srpnja 2006., s temom "Euharistija - susret s Isusom Kristom", pretposljednjeg dana Kongresa predavanje je održala Marija Belošević. Ona je u predavanju "Hrvatski sveci i blaženici i euharistija" stavila poseban naglasak na značenje euharistije u životu blaženika kardinala Alojzija Stepinca i Ivana Merza.

Vojni Ordinarijat RH pod zaštitom bl. Alojzija Stepinca i kard. Franje Kuharića

Na svetkovinu Gospe Velikoga hrvatskog krsnog zavjeta, zaštitnice Vojne biskupije u Republici Hrvatskoj, a u 10. obljetnici osnutka hrvatske Vojne biskupije, Vojni ordinarijat je 5. kolovoza svečano proslavio svoju Zaštitnicu.

Nakon misnoga slavlja uslijedila je svečanost otkrivanja spomenika dvojici hrvatskih crkvenih velikana, koje Vojni ordinarijat ima kao putokaz svojega djelovanja: bl. Alojziju Stepincu i kardinalu Franji Kuhariću. Kipovi su umjetnički rad akademskog kipara Kuzme Kovačića, izrađeni u ljevaonici "Ujević".

Skulptura bl. A. Stepinca u parku Vojnog ordinarijata u Zagrebu; izradio ju je akad. kipar Kuzma Kovačić

Spomen-obilježje bl. Alojziju Stepincu na Kredarici

U kapeli Majke Božje Triglavske - Marije Snježne na Kredarici (Triglav) otkriveno je u subotu 5. kolovoza 2006. godine spomen - obilježje bl. Alojziju Stepincu, jedinomu blaženiku Katoličke crkve koji se dosad popeo na Triglav, a u prigodi 70. obljetnice njegova uspona na najviši slovenski planinski vrh. Misno slavlje predvodio je celjski biskup dr. Anton Stres u koncelebraciji s izaslanikom zagrebačkoga nadbiskupa kardinala Josipa Bozanića, pomoćnim biskupom zagrebačkim mons. dr. Vladom Košićem i šestoricom hrvatskih i slovenskih svećenika planinara, te u nazočnosti više od 150 planinara koji su na Kredaricu (2515 m) pješačili više sati.

U prigodnoj propovijedi celjski je biskup Stres istaknuo: "Prijatelj se poznaje u nesreći. I kad je nesreća pogodila svećenike Mariborske biskupije koji su 1941. bili protjerani u Hrvatsku, tadašnji se zagrebački nadbiskup pobrinuo za njih kao da su njegovi. Uspomena na njegovu gostoljubivost ostala je živa do današnjega dana. Svećenici tadašnje Mariborske biskupije u znak zahvalnosti zajednički su hodočastili na njegov grob 2002. godine."

Zamisao o postavljanju ovoga spomen - obilježja bl. Alojziju Stepincu niknula je prigodom postavljanja izložbe o bl. Alojziju u Ljubljani 18. siječnja 1999., a ostvarena je suradnjom fra Marka Prpe, hrvatskog dušobrižnika u Ljubljanskoj nadbiskupiji, i "triglavskog župnika" Franca Urbanija.

Kronika o spretnosti nadbiskupa Stepinca na Triglavu

U Kronici župe Dovje, tadašnji župnik Franc Pečarič zapisao je 1936. godine da su se 2. kolovoza na Triglav uputili zagrebački nadbiskup koadjutor dr. Stepinac i ljubljanski biskup dr. Gregorij Rožman, a

pratili su ih nadbiskupov studijski kolega iz Germanicuma dr. Lenček i svetokriški župnik Krašna. Krenuli su iz Mojstrane kroz dolinu "Vrata" u Aljažev dom, gdje su prenoćili i iduće jutro slavili misu u Aljaževoj kapelici. U ponedjeljak su se uspeli sjevernom stranom po inače zahtjevnoj, ali dobro osiguranoj Stazi dr. Tominškova, do kuće na Kredarici. Istoga je popodneva dr. Stepinac u pratnji dr. Lenčeka, usprkos snažnom vjetru i magli, nastavio uspon do Aljaževa stupa na vrhu (2864 m), gdje je prispio oko 5 sati poslijepodne. Slučajno se toga dana u kući na Kredarici našlo mnogo hrvatskih izletnika, koji su s divljenjem promatrali mladoga nadbiskupa koadjutora kako se spretno i s lakoćom, po klinovima, penje na vrh Triglava. Nadbiskup dr. Stepinac u to je vrijeme boravio na odmoru u planinskom ljetovalištu "Sv. Križ" iznad Jesenica. (n. p.)

Novi moćnik bl. Augustina Kažotića

Nakon Euharistijskog slavlja 3. kolovoza 2006. zapečaćene su moći bl. Augustina Kažotića koje je Zagrebačkoj katedrali dodijelio mons. Francesco ZERRILLO, biskup lucerski, a nakon što je u nedjelju 12. lipnja 2005. nepoznati provalnik razbio staklo na oltaru posvećenom blaženom Augustinu Kažotiću u kapelici Zagrebačke katedrale i odnio škrinjicu s njegovim moćima. Policija je obavila očevid, ali moći nisu pronađene.

Nove su moći stavljene u novu škrinjicu i zapečaćene u nazočnosti mons. Josipa Mrzljaka, pomoćnog biskupa zagrebačkog, članova Prvostolnoga Kaptola Zagrebačkoga, članova prebendarskog zbora, svećenstva, redovnika, redovnica i brojnih blaženikovih štovatelja, koji su se za ovaj čin pripremali posebnom Trodnevnicom (dr. Kožul, dr. Biškup i dr. Batelja), da bi ove svete moći bile na procvat vjere u Zagrebačkoj nadbiskupiji, u Lucerskoj biskupiji i sveopćoj Crkvi Kristovoj, a po naputku bl. Augustina Kažotića "strpljivost slugu Božjih to vrjednija što mirnije podnose nepravdu u prilikama svakodnevnoga života".

Umro biskup Marko Culej

U subotu 19. kolovoza okrijepljen svetim sakramentima blago u Gospodinu preminuo je prvi varaždinski biskup mons. Marko Culej. Biskup Culej je rođen 19. siječnja 1938. godine u Malom Repnu u župi Belec. Za svećenika je zaređen 25. travnja 1964., a za biskupa posvećen 22. veljače 1992.

Prvim biskupom novoosnovane Varaždinske biskupije imenovan je 5. srpnja 1997. godine, a ustoličen je u varaždinskoj katedrali Uznesenja Marijina na svečanosti proglašenja Varaždinske biskupije 28. rujna iste godine. Bio je iskonski štovatelj bl. Alojzija Stepinca, o kojemu je često i rado propovijedao, a proglasio ga je i drugotnim zaštitnikom Varaždinske biskupije.

Mons. Marko Culej: "Ugledajmo se u divan svećenički uzor bl. Alojzija Stepinca

Uplatu i pretplatu za *Glasnik* i svoj dar za pokriće troškova u postupku za proglašenje svetim kardinala Alojzija Stepinca možete poslati preko Zagrebačke banke na ime:
Postulatura kard. Stepinca i kunski račun: 2360000-1101605758
ili iz inozemstva i domovine u devizama na sljedeći konto:
PARTNER BANKA
SWIFT - PAZGHR2X
br. računa: 7350038425 - Juraj Batelja

KAZALO

U Spomen-zbirci bl. Alojzija, na Kaptolu 31, možete nabaviti medalju bl. Alojzija, u srebru ili bronci, u posebnom staklenom okviru, koja može biti dragi dar ili uspomena. Cijena je 180 kn.

Litanije u čast bl. Alojzija Stepinca možete naručiti na adresi Postulature

IMPRESSUM

Časopis **Blaženi Alojzije Stepinac** (skraćeni ključni naslov: Blaž. Alojzije Stepinac) glasnik je Postulature za proglašenje svetim blaženoga Alojzija Stepinca te časopis svih njegovih štovatelja, Kristovih vjernika i ljudi dobre volje.

God. 13 (2006.) Broj 3. - 4.

Cijena: 5 kn; za inozemstvo 3 eura ili 4 USD

Glasnik izlazi četiri puta godišnje s dopuštenjem crkvenih poglavara.

Izdavač: Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca
Kaptol 31, p.p. 949
10001 Zagreb

Uređuje i odgovara:
dr. Juraj Batelja,
Kaptol 4, p.p. 949
10001 Zagreb

Adresa uredništva:
Postulatura blaženoga Alojzija Stepinca
Kaptol 31, p.p. 949
10001 Zagreb
telefon: (01) 4814 920
fax: (01) 4814 921
"Spomen-zbirka iz ostavštine blaženoga Alojzija Stepinca", Kaptol 31, p.p. 949
10001 Zagreb,
telefon: (01) 4894 879 ili
e-mail adresa: juraj.batelja@zg.htnet.hr

Sve što se u našem *Glasniku* navodi ili naziva "čudo", "svetost", "svetac" i slično, sve to, u duhu crkvenih propisa, treba uzeti i razumjeti u našem običnom ljudskom načinu izražavanja. O svemu će tomu konačni sud izreći Crkva.

Lektor: akad. Ante STAMAĆ
Korektorica: Marina ČUBRIĆ, prof.
Tisak: Tiskara Offset Markulin

Među susleviteljima na euharistijskom slavlju koje je u Zagrebačkoj katedrali na imendan bl. Alojzija 21. lipnja 2006. predvodio mons. Josip Mrzljak, pomoćni biskup zagrebački. bilo je i petnaest svećenika (od njih dvadeset dvojice) koje je pred 20 godina, 29 lipnja 1986., za svećenike zaredio nadbiskup Franjo kard. Kuharić

Nakon liturgijskoga slavlja 3. VIII. 2006. zapečaćene su moći bl. Augustina Kažotića. U obredu su sudjelovali mons. Josip Mrzljak, pomoćni biskup zagrebački, s. Lina Plukavec, katedralna rizničarka i Kristijan Cerovski, sjemeništarac.

Tisuće hodočasnika častilo je moći bl. Alojzija Stepinca proslavljajući "Gospu od brze pomoći" u njezinom svetištu u Slavonskom Brodu, 8. svibnja 2006.

Župni zbor sv.Franje Asiškog i limena glazba iz Velikog Bukovca u molitvi i pjesmi na grobu bl . Alojzija Stepinca, 23. travnja 2006.

Moći bl. Augustina Kažotića stavljene su u novi relikvijar koji je izradio akad. kipar Hrvoje Ljubić

Hrvatski i slovenski planinari, te brojni hodočasnici, predvođeni celjskim biskupom Antonom Stresom i mons. Vladom Košićem, pomoćnim biskupom zagrebačkim, prigodom postavljanja spomen obilježja nadbiskupu Stepincu, koji se prije 70 godina popeo na vrh Triglava, Kredarica 8. kolovoza 2006.

Blaženi Alojzije Stepinac na suđenju u listopadu 1946.

Montirani mu sudski postupak je nadbiskup Stepinac prikazao sljedećim riječima:

"Moje hapšenje i zatvor i istražni postupak ipak ima pripremiti očigledno materijal za sud protiv mene. Danas je u cijelom kulturnom svijetu omraženo direktno napadati Crkvu i vjeru. Zato se tamo, gdje se hoće nešto poduzeti protiv predstavnika Crkve, mora naći politička podloga (...). Ni po Božjem, ni po naravnom, ni po internacionalnom pravu nijedan ispravan sud ne bi me nikada mogao osuditi za ono što mi se imputira, kad bi pogledao cijelu situaciju u kojoj smo se nalazili. Moja je krivnja sto posto u tome, što nisam mogao pokleknuti pred zahtjevima komunizma koji jedini vlada u ovoj zemlji. (...)

Ako je današnjim vlastima iskreno do sređenja prilika u našoj zemlji, onda evo jedinog puta do toga. Država imade svoje redovite diplomatske odnose sa Svetom Stolicom. Neka dakle s njom, kao s jedinim kompetentnim faktorom, povede otvoreno i muški i pošteno pregovore. (...) Bez toga sve drugo neće koristiti ništa. Mogu biti ja osuđen, što me malo dira. Mogu biti osuđeni i drugi biskupi. Mogu biti poubijani još toliki svećenici ili vjernici, stvari se neće popraviti, nego samo pogoršat i dovesti sasvim sigurno do potpunog rasula (...). Ako mi nećete dati pravo vi u ovome što navodim, dat će mi povijest (...) Iza Katoličke crkve stoji konačno Krist, njezin ugaoni kamen u kojem je pisano: 'Ko padne na ovaj kamen, razbit će se i na koga on padne'.", *Sudski spis Vrhovnog suda NRH - stup 6/46*, str. 499.

* * * * *

"Sav svijet znade, da njihove optužnice nemaju temelja, nego da su samo projzvod laži, nasilja, bezboštva koji ide za istrebljenjem imena Božjega, i zato nikada ne mogu mirovati, jer non est pax impiis." , *Pismo ministru dr. Ivi Andresu*, Krašić, 1. srpnja 1955.

* * * * *

"Osude su uvijek gotove prije nego pravno započne, što nije čudno, kad se zna za izjavu jednog kaponje K. P., da nema čovjeka u Jugoslaviji, kojeg nisu u stanju staviti pred sud i suditi.", U pismu naslovljenom "Carissime!" *Pismo vlč. Franji Kuhariću*, župniku, 24. studenoga 1956.

* * * * *

"Na sudu, koji ima zadaću, da izvrši nalog jedne partije, ja se neću braniti" dao je do znanja u zapisniku istražnog postupka.", VRANEKOVIĆ Josip, *Dnevnik, sv. II.*, str. 22.